



# AVALIK ARVAMUS JA RIIGIKAITSE

**Tellija: Kaitseministeerium**

**Juhan Kivirähk**

**Oktoober 2015**

## SISUKORD

<b>SISUKORD</b> .....	<b>2</b>
<b>KOKKUVÕTE</b> .....	<b>4</b>
<b>UURINGU TAUST</b> .....	<b>8</b>
<b>1 Valim</b> .....	<b>8</b>
<b>2 Küsitlustöö</b> .....	<b>9</b>
<b>3 Teostajad</b> .....	<b>11</b>
<b>UURINGU TULEMUSED</b> .....	<b>12</b>
<b>1 Hinnangud Eesti elule ning ohuks Eesti üle</b> .....	<b>12</b>
<b>2 Institutsioonide usaldusväärsus</b> .....	<b>15</b>
2.1 Üldine taust .....	15
2.2 Kaitsejõudude usaldusväärsus .....	16
<b>3 Julgeolek ning ohud</b> .....	<b>18</b>
3.1 Julgeolek maailmas .....	18
3.2 Julgeolek Eestis .....	19
3.3 Ohud maailma julgeolekule .....	20
3.4 Ohud Eestile .....	22
3.5 Julgeolekutagatised .....	25
<b>4 Eesti elanikkonna kaitsetahe</b> .....	<b>26</b>
4.1 Suhtumine vastupanu osutamise vajalikkusesse .....	26
4.2 Valmisolek osaleda kaitsetegevuses .....	28
4.3 Soov sõjaohu korral Eestist lahkuda .....	30
4.4 Oskus käituda võimaliku kallaletungi korral .....	31
4.5 Mis teemadel vajataks rohkem informatsiooni? .....	31
<b>5 Eesti kaitsevõime</b> .....	<b>33</b>
5.1 Hinnang Eesti kaitsevõimele .....	33
5.2 Seisukohad kaitsekulutuste mahu osas .....	34
5.3 Valmisolek omapoolseks annetuseks riigikaitsele .....	35
5.4 Hinnang riigi tegevusele riigikaitse arendamisel .....	35
5.5 Hinnang Eesti piiri kaitstusele .....	36
<b>6 Eesti riigikaitse korraldus</b> .....	<b>37</b>
6.1 Suhtumine ajateenistusse .....	37
6.2 Suhtumine kutselisse kaitsevõime .....	41
6.3 Suhtumine riigikaitse laiapõhjalisse käsitusse .....	41
6.4 Kaitsejõudude ülesanded .....	42
6.5 Suhtumine Kaitsejõududega liitumisse .....	43
<b>7 NATO</b> .....	<b>44</b>
7.1 Suhtumine NATO-sse kuulumisse .....	44
7.2 NATO abi Eestile võimaliku ohu korral .....	45
7.3 Hinnangud NATO poolt ette võetud sammudele .....	46
<b>8 Rahvusvahelised sõjalised operatsioonid</b> .....	<b>47</b>
8.1 Suhtumine Eesti osalemisse rahvusvahelistes operatsioonides .....	47
8.2 Rahvusvahelistel operatsioonidel osalemise argumendid .....	48
8.3 Suhtumine osalemisse NATO, EL ja ÜRO missioonidel .....	49

<b>9</b>	<b>Suhtumine kutselistesse kaitseväelastesse .....</b>	<b>50</b>
<b>10</b>	<b>Veteranipoliitika .....</b>	<b>52</b>
<b>11</b>	<b>Riigikaitse alane teave.....</b>	<b>53</b>
11.1	Riigikaitseõpetus koolides .....	53
11.2	Postimehe vahel ilmuv lisaleht Riigikaitse.....	53
<b>12</b>	<b>Meediatarbimine .....</b>	<b>55</b>
<b>LISAD.....</b>		<b>57</b>
<b>1</b>	<b>Küsimustik.....</b>	<b>57</b>
<b>2</b>	<b>Vastuste koondtabelid .....</b>	<b>57</b>
<b>3</b>	<b>Sagedustabelid eestlaste vastustega .....</b>	<b>57</b>
<b>4</b>	<b>Sagedustabelid mitte-eestlaste vastustega .....</b>	<b>57</b>

## KOKKUVÕTE

- Turu-uuringute AS viis 2015. aasta oktoobris Kaitseministeeriumi tellimusel läbi riigikaitse teemalise avaliku arvamuse uuringu, mille käigus küsitleti 1193 Eesti elanikku alates 15 aasta vanusest. Tegemist oli juba kolmekümne kaheksanda küsitlusega avaliku arvamuse monitooringuseerias, mis sai alguse 2000. aastal.
- Küsitlusperioodi poliitilises õhustikus domineeris nii Eestis kui ka mujal Euroopas pagulasteema. Riigikogus toimus rändeteemaline arutelu, EKRE ja RÜE eestvedamisel leidsid aset pagulaste vastuvõttu vastustavad meeleavaldused. Avalikkuses küttis kirgi ka riigikogu liikmete kuluhüvitiste teema, kui selgus, kuidas osa parlamendi liikmeid neid autode liisimiseks kasutavad. Valitsus esitas riigikogule ratifitseerimiseks Eesti-Vene piirilepingu. Tallinna linn pidi hakkama saama ilma linnapeata ning Keskerakonnas käivitus võimuvõitlus, kui Kadri Simson otsustas kandideerida erakonna esimeheks.
- Hinnangutes Eesti elus toimunud muutustele on eestlastest vastajate seas kasvanud nende vastajate osakaal, kes näevad olukorra samaks jäämist, vähenenud on positiivsete muutuste tajujate osakaal. Kui märtsis tajus olukorra paremaks muutumist 40 protsenti eestlastest, siis oktoobris vaid 29 protsenti; 38-lt protsendilt 46-le protsendile oli kasvanud nende osakaal, kes tajuvad olukorra samaks jäämist. Venekeelsete vastajate seas on hinnangud Eesti elule püsivad läbi kolme viimase küsitluse samal tasemel.
- Uuringus mõõdeti inimeste uhkustunnet selle üle, et nad elavad Eesti Vabariigis ning et Eesti kuulub Euroopa Liitu ja NATOsse. Eestis elamise üle tunneb väga või küllalt sageli uhkust ja heameelt 50 protsenti kõigist küsitletutest, sh 57% eestlastest ja 36% mitte-eestlastest. Euroopa Liidu ja NATO liikmeks olek inimestele nii tähtis ei tundu: Euroopa Liitu kuulumise üle on sageli uhked 32% ja NATOsse kuulumise üle 35% küsitletutest. EL-i ja NATO-sse suhtumises on eesti- ja venekeelsete vastajate suhtumine oluliselt erinev. NATO liikmeks oleku üle tunnevad uhkust ja heameelt 46% eestikeelsetest ja vaid 11% venekeelsetest elanikest. Euroopa Liitu kuulumise üle tunneb pidevalt või küllalt sageli heameelt 37% eestlastest ja 21% venekeelsetest vastajatest.
- Kümnest institutsioonist, mille usaldusväärsus paluti vastajatel hinnata, on kõige kõrgem usaldus päästeteenistuste vastu (täielikult või pigem usaldab 95%). Sellele järgnevad pingereas politsei (85%), kaitsevägi (78%), Kaitseliit (70%), NATO ja Euroopa Liit (mõlemad 60%), Vabariigi President (59%). Langenud on riigi poliitiliste institutsioonide usaldusväärsus: kui riigikogu ja valitsuse usaldussaldo on küll oluliselt langenud, kuid veel endiselt plusspoollel, siis peaministril on usaldajaid ja mitteusaldajaid võrdselt. Eesti- ja venekeelsete vastajate usaldus riigi poliitiliste ja riigikaitse institutsioonide vastu on oluliselt erinev – venekeelsetel kohati kuni poole madalam kui eestlastel. Eriti suur on vahe NATO usaldusväärsusel, mida eestlastest usaldab 78 protsenti, venekeelsetest vastajatest aga ainult 24%; samuti Vabariigi Presidendi puhul (74% vs 28%).
- Arvamus, et eeloleval aastakümnel suureneb maailmas ebastabiilsus ja kasvab sõjaliste konfliktide tõenäosus, püsib kõrgel tasemel – seda leiab 71% küsitletutest. Vaid 7 protsenti usub, et maailm muutub eeloleval dekaadil turvalisemaks ja 16% arvab, et olukord püsib muutumatuks.
- Eesti julgeolekuolukorda tajuvad vastajad mõnevõrra positiivsemana kui maailmas tervikuna, kuid ka see hinnang on kevadega võrreldes muutunud negatiivsemaks. Vaid 23 protsendi arvates elavad Eesti elanikud kümne aasta pärast praegusest turvalisemates tingimustes. Võrdselt 31 protsenti on neid, kes eeldavad, et olukord ei muutu ja neid kes näevad ette ebaturvalisuse kasvu.

- Kui peamiste ohtudena maailma julgeolekule oli pikka aega esikohal Venemaa tegevus oma mõjuvõimu taastamiseks, siis seekordses küsitluses on Venemaast ohtlikumaks hinnatud nii Islamiriigi tegevust (64%) kui ka rahvusvaheliste terrorivõrgustike tegevus (59%). Venemaa tegevus oma mõjuvõimu taastamisel (39%) on alles kolmandal-neljandal positsioonil koos organiseeritud kuritegevusega (40%). Võimalik, et Venemaa-faktori mõju vähenes, kuna eraldi kategooriana toodi selles küsitluses välja relvakonflikt Ukrainas, mida pidas maailma julgeolekut kindlasti ohustavaks 37% küsitletutest.  
Kui paljusid globaalseid ohte hinnatakse eesti- ja venekeelsete vastajate poolt sarnaselt, siis põhimõtteline erinevus on Venemaa tegevuse hindamisel. Eestlaste jaoks on Venemaa ohtlikuselt kolmandal kohal (53%), kuid venekeelsete vastajate ohtude pingereas jääb ta viimaseks (7%).
- Sarnaselt eelmistele uuringutele tajutakse Eestit ähvardavate ohtudena kolme, mille realiseerumist peavad enam kui pooled vastanuist lähemate aastate jooksul väga või küllaltki tõenäoliseks: 69% elanike arvates võib toimuda organiseeritud rünnak Eesti riiklike infosüsteemide vastu (nn küberrünnak), 61% hinnangul võib mõni välisriik sekkuda Eesti poliitika või majanduse mõjutamiseks oma huvides ning 50% arvates võib riiki tabada ulatuslik merereostus. Need kolm peamist turvariski on avalikkuse silmis olnud esiplaanil juba mitmeid aastaid.  
Võrreldes varasemate küsitlustega on oluliselt kasvanud nende osakaal, kes peavad tõenäoliseks rahvuslikel või usulistel motiividel toimuvaid kokkupõrkeid elanikkonna rühmade vahel. Kui veel märtsis oli selliseid vastajaid 34%, siis seekordses küsitluses 45 protsenti. Selles võib näha ühiskonda vallanud pagulaskartuse mõju.  
Võrreldes kevadega hinnatakse madalamaks ulatusliku või piiratud sõjalise rünnaku tõenäosust hakatud – neid peab tõenäoliseks 26 protsenti eestlastest ja 14-15 protsenti venekeelsetest vastajatest.
- Eesti riigi peamiseks julgeolekutagatiseks peetakse jätkuvalt NATO-sse kuulumist (57% nimetab seda ühena kolmest olulisemast tegurist). Sarnaselt varasemale on oluliselt teisel kohal Eesti iseseisva kaitsevõime arendamine (42%), sellele järgneb käesolevas küsitluses kolmandaks tõusnud koostöö ja head suhted Venemaaga (29%), mida peavad peamiseks julgeolekugarantiiks just venekeelsed vastajad (60%; eestikeelsetest vastajatest vaid 15%).  
Eestikeelsete vastajate jaoks on selgelt olulisim julgeolekugarantii NATO-sse kuulumine (73%; venekeelsetest 22%) ja teisel kohal Eesti iseseisva kaitsevõime arendamine (45%; venekeelsed 34%).
- Relvastatud vastupanu osutamise vajalikuks pidamine sõjalise kallaltungi korral on kevadega võrreldes nelja protsendi võrra kahanenud, 83-lt protsendilt 79-le. Eestikeelsed vastajad peavad relvastatud vastupanu vajalikumaks kui mitte-eestlased (vastavalt 82% ja 71%).
- Oma võimete ja oskuste kohaselt oleks valmis kaitsetegevuses osalema 62% eestlastest ja 42% venekeelsetest vastajatest. Meessoost kodanikest oleks valmis riigikaitstes osalema 72%. Alla 35-aastastest meeskodanikest on valmis ise riigikaitstes osalema üle 80 protsendi ja alla 50 aastastest kolm neljandikku.
- Olukorras, kus Eestile tungitaks kallale, kaaluks siit lahkumist iga viies inimene. Tõenäolisemad Eestist lahkujad oleksid naised (kindlasti või tõenäoliselt 25%) ning nooremad, kuni 39 aastased inimesed (enam kui kolmandik). Venekeelsete vastajate seas oleks tõenäoliseid lahkujaid 32 protsenti, eestlaste seas 16 protsenti.
- Elanike teadlikkus ohuolukorras käitumisest on küllaltki madal: vaid 25% teaks, mida ta saaks teha Eesti kaitseks, juhul kui Eestit ähvardaks välisvaenlase kallaletung, 69% aga ei pea end sellest piisavalt informeerituks. Alates 2014. aasta kevadest ei ole inimeste informeeritus kasvanud. Inimesed vajaksid enda sõnul rohkem informatsiooni sellest, kuidas käituda, kui ollakse tsiviilisikuna konfliktipiirkonda sattunud (40%), kuidas on kavas teavitada ohu korral avalikkust (42%) ning kuidas korraldatakse evakueerimist (38%). Meessoost vastajad tunnevad keskmisest pisut enam huvi ka mobilisatsiooni ja oma kohustuste vastu riigikaitstes osalemiseks.
- Eesti riigi kaitsevõimele antud hinnangud ei ole võrreldes eelmise küsitlusega oluliselt muutunud: Eesti kaitsmist võõrriigi rünnaku korral peab kindlasti või tõenäoliselt võimalikuks 53% küsitletutest (eestlastest 61%).

- Eesti kaitsekulutuste mahtu hinnates leiab 28 protsenti vastanutest, et kaitsekulutusi tuleks tõsta ja 19%, et neid võiks vähendada. Domineeriv seisukoht on, et kaitsekulud võiks püsida praeguseks saavutatud tasemel (44%). Eestlaste ja venekeelsete vastajate suhtumine kaitsekulutustesse on pöördvõrdeline: kui eestlaste seas on kaitsekulutuste tõstmise pooldajaid 33 protsenti, siis venekeelsete elanike hulgas toetaks kulutuste kärpimist 45 protsenti.
- 35 protsenti eestlastest ja 13 protsenti venekeelsetest vastajatest oleks kindlasti või tõenäoliselt valmis omapoolseks rahaliseks annetuseks Eesti riigikaitse toetuseks.
- Riigi tegevusele Eesti riigikaitse arendamisel andis positiivse hinnangu 71% elanikkonnast. Eestlaste hinnang riigikaitse arendamisele võrreldes mitte-eestlastega on positiivsem (vastavalt 80% ja 51%).
- Kui eelmisel sügisel olid hinnangud Eesti riigipiiri kaitstusele selgelt negatiivsed, siis nüüdseks on positiivseid ja negatiivseid hinnanguid võrdselt. Siiski on eelkõige just eestlastest vastajad endiselt domineerivalt kriitilised. Kui sügisel andis Eesti välispiiri kaitstusele negatiivse hinnangu tervelt kaks kolmandikku eestlastest, siis nüüdseks on kriitiliste hinnangute osakaal kahanenud 49 protsendile. Venekeelsetest vastajatest tajub probleeme idapiiri kaitstusega vaid iga neljas.
- Noormeeste ajateenistuse suhtes on kõik Eesti elanikud väga soosivalt meelestatud: koguni 93% peab ajateenistuse läbimist noormeeste jaoks vajalikuks, sh 59% kindlasti vajalikuks. Valdavalt pooldatakse seisukohta, et sobiva koormusega võiksid kaitseväeteenistuse läbida ka väiksemate tervisehäiretega noormehed.
- Suurem osa inimestest suhtub ajateenistusest kõrvalehoidmisse taunivalt – 25% mõistab sellise käitumise hukka ja 41% suhtub sellesse negatiivselt. Keskmisest tolerantsemad on ajateenistusest kõrvalehoidmise suhtes nooremad vanusegrupid – alla 30-aastastest suhtub kõrvalehoidmisesse mõistvalt üle 40 protsendi.
- Alates 2013. aastast naistele antud võimalus vabatahtlikult ajateenistust läbida leiab ühiskonnas järjest enam mõistmist – seda peab kindlasti või pigem vajalikuks üle poole küsitletutest. Eestlased ja nooremad vastajad on soolise võrdõiguslikkuse küsimuses kaasaegsemate hoiakutega kui venekeelsed ja vanemaealised. Kui eestlastest peab naiste võimalust ajateenistust läbida vajalikuks 60%, siis venekeelsetest vaid 33 protsenti. 50 aastast vanemate vastajate seas ei pea enam kui pooled naistele vabatahtliku ajateenistuse võimaldamist vajalikuks. Ehkki pooled naiste ajateenistuse vajalikus pidajatest arvavad, et see peaks toimuma eriprogrammi järgi, on järjest kasvamas nende osakaal, kes leiavad, et neid peavad teenima noormeestega samadel tingimustel (42 protsenti).
- 82% elanikkonnast eelistab riigikaitse ülesehitusel praeguse süsteemi säilitamist, kus kutseline kaitsevägi on kombineeritud ajateenistuse läbinutest moodustatava reservarmeeaga. Kohustuslikust ajateenistusest loobumist ja üksnes kutselisele kaitsevägele üleminekut pooldab 11 protsenti.
- 76 protsenti küsitletutest (eestlastest 84 protsenti) on arvamusel, et selline laiapõhjaline lähenemine, mille kohaselt ei ole riigikaitse mitte ainult kaitseväge ja Kaitseliidu, vaid enamiku riigiasutuste ja terve ühiskonna ühine ülesanne, on Eesti jaoks kindlasti või tõenäoliselt sobiv.
- Eesti elanikud peavad Kaitseliidu peamiseks ülesandeks võimekuse loomist riigi sõjaliseks kaitseks, mida märgib kõige olulisema ülesandena 35% küsitletutest ja kolme olulisema kogusummas 50 protsenti. Päästetegevuses osalemist õnnetuste ja katastroofide korral nimetab esimesena 13% ja kolme hulgas 52%; kaitsetahte ja kaitsevalmiduse tõstmist elanikkonna hulgas peab kõige olulisemaks 13% ja kolme olulisema hulka kuuluvaks 42% küsitletutest.
- Kaitseliidu tegevuses osaleb küsitletutest viis protsenti, mõne pereliikme või sõbra kaudu on kontakt Kaitseliiduga 25 protsendil. Venekeelsete vastajate seas Kaitseliiduga on väike – vaid 8 protsendil on keegi sõpradest või pereliikmetest Kaitseliiduga seotud. Kui neile, kes Kaitseliitu ei kuulu, tehtaks ettepanek Kaitseliiduga või sellega seotud organisatsioonidega ühineda, oleks kindlasti valmis liituma 5% ja arvatavasti 18%. Liitumisvalmidus on kõrgem nooremate vastajate seas.

- Suhtumine Eesti kuulumisse NATO-sse ei ole kevadega võrreldes muutunud: seda pooldab 72% elanikkonnast. Venekeelsetest vastajatest pooldab NATOsse kuulumist vaid 31 protsenti, eestlastest 91%.
- Sellesse, et Eestit ähvardava ohu korral osutaks NATO otsest sõjalist abi, usuvad 45 protsenti küsitletutest (57% eestlastest ja 19% venekeelsetest). 15% arvab, et NATO piirduks poliitilise ja diplomaatilise toetusega. 19% usub, et NATO liikmeks oleks suudaks sõjalise konflikti ära hoida ja 10% arvates ei oleks Eestil NATO-lt mitte mingit abi loota.
- Kindlustundele NATO toetuse osas aitavad kaasa sammud Eesti turvalisuse tagamisel, mida elanikkond valdavalt toetab: 69 protsenti küsitletutest (eestlastest 81%) leiab, et NATO on Eesti julgeoleku tagamiseks juba piisavalt teinud ja 68% elanikkonnast (88% eestlastest, kuid vaid 24 protsenti venekeelsetest vastajatest) toetab NATO liitlasvägede kohalolekut Eestis.
- 62% elanikkonnast leiab, et Eesti kaitsejõudude üksused peaksid vastavalt oma võimalustele osalema rahvusvahelistes operatsioonides erinevates maailma pingekolletes. Eestlaste toetus Eesti kaitsejõudude osalemisele missioonidel on suurem (72%), venekeelsetel vastajatel madalam (39%). Rahvusvahelistel sõjalistel operatsioonidel osalemist peetakse vajalikuks ennekõike seetõttu, et see annab meie sõduritele vajaliku reaalse lahingukogemuse (seda nimetas ühe põhjusena kolmest 63%) ning tagab võimalike ohtude puhul Eestile NATO abi (54%).
- Üle 60 protsenti küsitletutest toetab Eesti osalemist nii NATO, Euroopa Liidu kui ka ÜRO egiidi all toimuvatel missioonidel. Venekeelsete vastajate seas on soositum osalemine ÜRO missioonidel, sellele järgnevalt Euroopa Liidu missioonidel ning viimasena NATO üksuste koosseisus.
- Suhtumist elukutselistesse kaitseväelastesse uuriti viimati 2014. aasta märtsis toimunud küsitluses. Selle ajaga ei ole elanikkonna suhtumine muutunud: väga hästi või üldiselt hästi suhtub tegevväelastesse 68% küsitletutest, eestikeelsetest vastajatest koguni kolm neljandikku.
- Peamisteks motiivideks, miks kutselise kaitseväelase amet valitakse, peetakse huvi militaarvaldkonna vastu ning patriotismi. Oluliseks peetakse ka enese arendamisega seotud tegureid: võimalust saada koolitust ning hoida ennast heas füüsilises vormis. Oluliselt neljandal positsioonil on palk. Vähemoluliseks peetakse muu töö puudumist ja pikka puhkust.
- Sõna „veteran“ on ühiskondlikus teadvuses tugevalt seotud Teise maailmasõja kuvandiga (53%), venekeelsetest vastajatest seostab veterane Teise maailmasõjaga koguni 83 protsenti. Siiski kasvab tasapisi nende vastajate osakaal, kes seostavad sõna „veteran“ Eesti kaitseväge missioonidega – märtsi 11 protsendilt on see tõusnud 17 protsendile. Enamik (71%) küsitletutest peab kindlasti või pigem vajalikuks veteranide päeva tähistamist. Venekeelsete vastajate teadlikkus sellise päeva tähistamisest on veel väike, kuid liigub siiski tõusujoones: kui veel märtsis tervelt 43 protsenti ei teadnud sellest päevast midagi või ei osanud öelda, siis nüüd oli selliste vastajate osakaal 32 protsenti. Päeva tähistamise vajalikuks pidajate osakaal venekeelsete vastajate seas tõusis esimest korda üle 50 protsenti.
- Seda, et kõigis keskharidust andvates õppeasutustes peaks olema võimalik õppida riigikaitseõpetust, leiab kindlasti või arvatavasti 79 protsenti küsitletutest. Võrreldes märtsiga on siin toimunud kaheksaprotsendiline langus. Riigikaitseõpetust peavad enam-vähem võrdselt vajalikuks nii eesti-, kui ka venekeelsed vastajad.
- Postimehe vahel ilmuva riigikaitse temalise lisa lugejaskond on püsinud märtsikuisel tasemel – lisalehte Riigikaitse oli lugenud 18 protsenti küsitletutest, kellest 5 protsenti tegi seda enamasti ja 13 protsenti kord või paar. Arvestades seda, et paberlehtede lugemine on languses, on siin suurt kasvu ilmselt raske oodata - rohkem tuleks panustada riigikaitse info levitamisele võrgumeedias.

## UURINGU TAUST

Käesolev aruanne on koostatud Turu-uuringute AS-i poolt 6. - 27. oktoobrini 2015. aastal läbi viidud omnibussiküsitluse ning varasemate samalaadsete küsitluste tulemuste põhjal. Aruanne esitatakse **Kaitseministeeriumile**.

Uuringu eesmärgiks oli selgitada, milline on:

- Üldised hinnangud elule Eestis ning uhkus ja heameel Eesti üle;
- Riiklike institutsioonide (sh. kaitsestruktuuride) usaldusväärsus elanike seas;
- Elanike hinnangud Eestit ning maailma ähvardavatele julgeolekuriskidele;
- Arvamused Eesti osalemise kohta rahvusvahelistel sõjalistel operatsioonidel;
- Elanike kaitsetahe ning hoiakuline käitumine võimalike Eestit ähvardavate ohtude korral;
- Hinnangud Eesti kaitsevõimekusele;
- Suhtumine NATO-sse ja selle rolli Eesti julgeoleku tagamisel;
- Suhtumine meeste kohustuslikku ning naiste vabatahtlikku ajateenistusse;
- Suhtumine Kaitseliitu ning arusaamad Kaitseliidu ülesannetest;
- Suhtumine kutselistesse kaitseväelastesse ning arvamused tegevvälasena teenistusse asumise motiividest;
- Suhtumine riigikaitseõpetusse koolides.

Aruande esimeses osas on toodud meetodika kirjeldus, teises osas tulemused koos jooniste ning kommentaaridega, lisades on esitatud tulemuste tabeljaotused oluliste taustatunnuste lõikes.

## 1 Valim

Küsitlus viidi läbi Omnibuss-keskkonnas. Omnibuss on regulaarselt (kindla ajakava järgi) läbiviidav uuring, mille üldkogumi moodustavad Eesti Vabariigi alalised elanikud alates 15 aasta vanusest, kokku 1 107 791 inimest (ESA, 01.01.2014.a.).

Tavapärane omnibussi valim on suurusega **1000 vastajat**. Valim moodustatakse üldkogumi **proportsionaalse mudeli alusel**. Mudeli aluseks on piirkonnad ning asula suurus (elanike arv), mille alusel valitakse kokku 100 lähteadressi (valimipunkti). Lähteadressi valik iga piirkonna sees toimub **juhulikkuse põhimõttel** Rahvastikuregistri adressiloendite alusel.

Seekordses küsitluses moodustati lisaks põhivalimile ka **lisavalim suurusega 200 vastajat**, et saavutada **venekeelse elanikkonna täielikum esindatus** valimis. Ehkki üldjaotustes on elanikkonna keeleline koosseis kaalutud tegelikkusele vastavaks (st. suurendades eestikeelsete ja vähendades venekeelsete vastajate mõju), võimaldab valimi selline suurendamine täpsemalt analüüsida üksikute venekeelse elanikkonna rühmade hoiakuid ja arvamusi.

Vastajate valikul lähteadressil rakendati nn „**noore mehe reeglit**“. See tähendab, et valimisse sattunud aadressil viiakse läbi intervjuu noorima kodusoleva meessoost leibkonna liikmega vanuses 15 ja rohkem aastat, kui mehi kodus ei ole, siis noorima naisega. Selline meetod annab neile vastajate kategooriatele, kes tavaliselt harvemini kodus viibivad (nooremad inimesed, meesterahvad), lisatõenäosuse valimisse sattuda, muutes nii empiirilise valimi elanikkonna tegeliku soolis-vanuselise koosseisule vastavamaks.



**Lähtumine üldkogumi proportsionaalsest mudelist tagab valimi esinduslikkuse** ehk võimaluse uuringu alusel tehtud järeldusi üldistada kogu Eesti vastavaealisele elanikkonnale. 1000 inimese küsitlemisel ei ületa maksimaalne viga  $\pm 3,10\%$ , väiksemate gruppide vaatlemisel võib viga olla suurem.

Järgnevas tabelis 1 on toodud valimivea piirid proportsioonihinnangul 95% usaldusnivool.

**Tabel 1 Valimivea piirid**

		Vastuse proportsioon											
		50%	45%	40%	35%	30%	25%	20%	15%	10%	5%	3%	2%
Valimi suurus	10	30.99%	30.83%	30.36%	29.56%	28.40%	26.84%	24.79%	22.13%	18.59%	13.51%	10.57%	8.68%
	20	21.91%	21.80%	21.47%	20.90%	20.08%	18.98%	17.53%	15.65%	13.15%	9.55%	7.48%	6.14%
	30	17.89%	17.80%	17.53%	17.07%	16.40%	15.49%	14.31%	12.78%	10.74%	7.80%	6.10%	5.01%
	40	15.49%	15.42%	15.18%	14.78%	14.20%	13.42%	12.40%	11.07%	9.30%	6.75%	5.29%	4.34%
	50	13.86%	13.79%	13.58%	13.22%	12.70%	12.00%	11.09%	9.90%	8.32%	6.04%	4.73%	3.88%
	60	12.65%	12.59%	12.40%	12.07%	11.60%	10.96%	10.12%	9.03%	7.59%	5.51%	4.32%	3.54%
	70	11.71%	11.65%	11.48%	11.17%	10.73%	10.14%	9.37%	8.36%	7.03%	5.11%	4.00%	3.28%
	80	10.96%	10.90%	10.73%	10.45%	10.04%	9.49%	8.77%	7.82%	6.57%	4.78%	3.74%	3.07%
	90	10.33%	10.28%	10.12%	9.85%	9.47%	8.95%	8.26%	7.38%	6.20%	4.50%	3.52%	2.89%
	100	9.80%	9.75%	9.60%	9.35%	8.98%	8.49%	7.84%	7.00%	5.88%	4.27%	3.34%	2.74%
	110	9.34%	9.30%	9.15%	8.91%	8.56%	8.09%	7.47%	6.67%	5.61%	4.07%	3.19%	2.62%
	120	8.95%	8.90%	8.76%	8.53%	8.20%	7.75%	7.16%	6.39%	5.37%	3.90%	3.05%	2.50%
	130	8.59%	8.55%	8.42%	8.20%	7.88%	7.44%	6.88%	6.14%	5.16%	3.75%	2.93%	2.41%
	150	8.00%	7.96%	7.84%	7.63%	7.33%	6.93%	6.40%	5.71%	4.80%	3.49%	2.73%	2.24%
	200	6.93%	6.89%	6.79%	6.61%	6.35%	6.00%	5.54%	4.95%	4.16%	3.02%	2.36%	1.94%
	300	5.66%	5.63%	5.54%	5.40%	5.18%	4.90%	4.53%	4.04%	3.39%	2.47%	1.93%	1.58%
	500	4.38%	4.36%	4.29%	4.18%	4.02%	3.79%	3.51%	3.13%	2.63%	1.91%	1.49%	1.23%
750	3.58%	3.56%	3.50%	3.41%	3.28%	3.10%	2.86%	2.55%	2.15%	1.56%	1.22%	1.00%	
1 000	3.10%	3.08%	3.03%	2.95%	2.84%	2.68%	2.48%	2.21%	1.86%	1.35%	1.06%	0.87%	
1 500	2.53%	2.52%	2.48%	2.41%	2.32%	2.19%	2.02%	1.81%	1.52%	1.10%	0.86%	0.71%	

## 2 Küsitlustöö

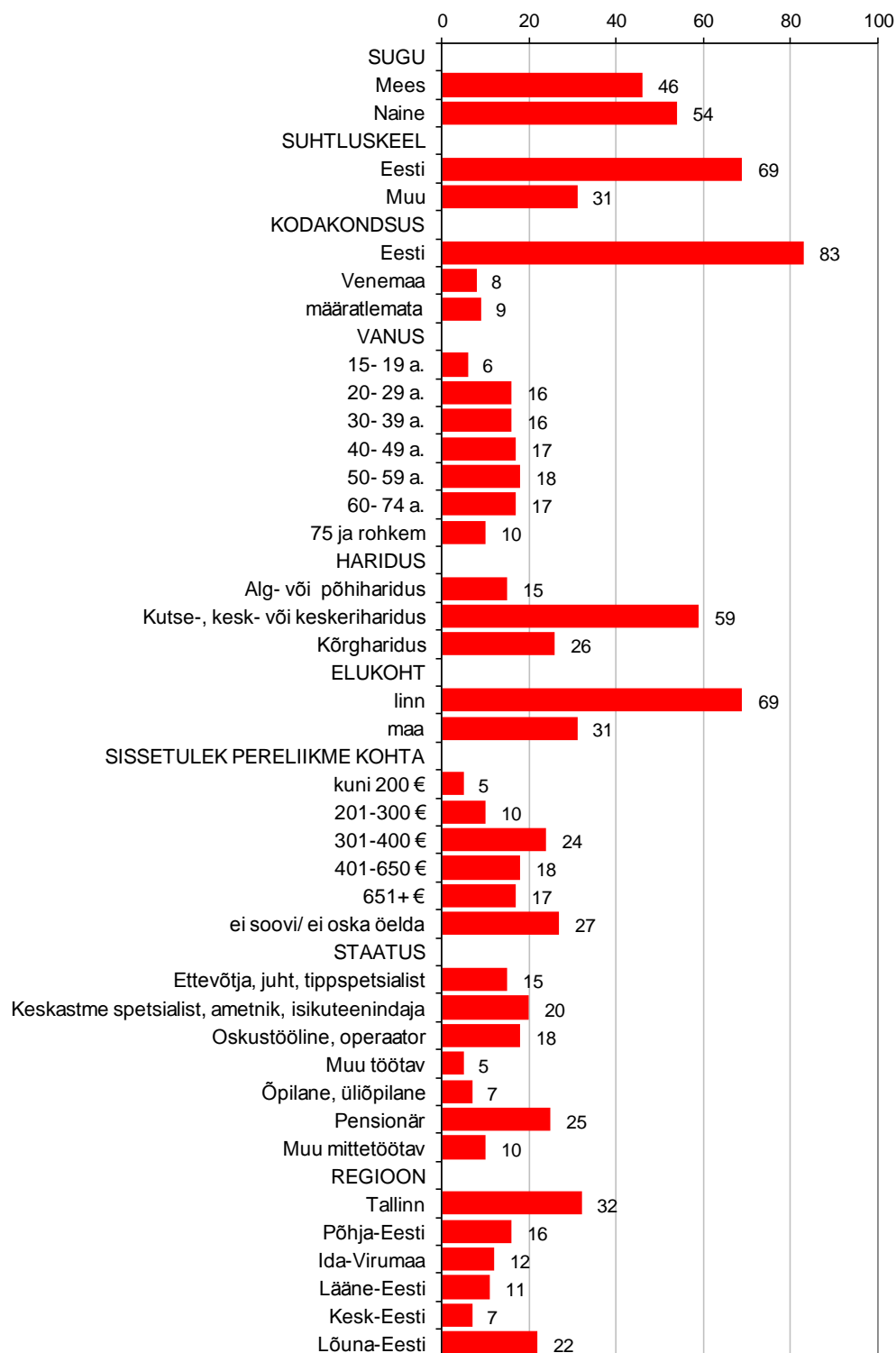
Küsitlusmeetodina kasutati personaalintervjuud tahvelarvutite vahendusel, mis viidi läbi vastavalt respondendi eelistusele kas eesti või vene keeles. Küsitlustöös osales **58** vastava ettevalmistuse saanud Turu-uuringute AS-i küsitlajat. Kokku viidi läbi **1193** intervjuud. Vastanute sotsiaal-demograafiline profiil on toodud joonisel 1.

Ülevaade küsitlustöö tulemustest (külalstatud aadresside arv, intervjuu mitte-toimumise põhjused) on esitatud tabelis 2.

**Tabel 2 Küsitlustöö tulemused**

Põhjused, miks küsitlus ei toimunud	Kokku
Peres ei ela sihtrühma kuuluvaid inimesi	<b>527</b>
Kedagi pole kodus	<b>2768</b>
Sihtrühma kuuluv inimene pole kodus	<b>84</b>
Keelduti kontaktist	<b>777</b>
Sihtrühma kuuluv inimene keeldus intervjuust	<b>637</b>
Muu mittetoimumise põhjus	<b>75</b>
Ei ole eluruumid või aadressile ei pääse ligi	<b>242</b>
<b>Kokkuvõte</b>	
Kokku aadresse	<b>6303</b>
Korduvvisiite	<b>878</b>
Korrektset täidetud küsimustikke	<b>1193</b>

Uuringutulemuste tötluseks kasutati andmetötluspaketti SPSS for Windows 22.0.

**Joonis 1 Vastanute sotsiaaldemograafiline profiil, %, n=1193**

### 3 Teostajad

Uuringu erinevates etappides olid vastutavad:

Aruanne, projekti juhtimine:  
Valim/Küsitlustöö koordineerimine:

Juhan Kivirähk  
Kristel Merusk,  
Kaja Södor,  
Roman Vjazemski.

Andmetöötlus ja tabelid:

Reijo Pohl  
Marina Karpištšenko

Tellijaja-poolne kontaktisik:

Artur Jugaste

#### Kontaktandmed:

- Üldtelefon: 585 29 700
- E-post: [post@turu-uuringute.ee](mailto:post@turu-uuringute.ee)
- Kodulehekülg: [www.turu-uuringute.ee](http://www.turu-uuringute.ee)
- Aadress: Pärnu mnt. 102, korpus A, 11312 Tallinn

#### Uuringujuhi kontaktandmed:

- Telefon: 5515200
- E-post: [juhan@turu-uuringute.ee](mailto:juhan@turu-uuringute.ee)

## UURINGU TULEMUSED

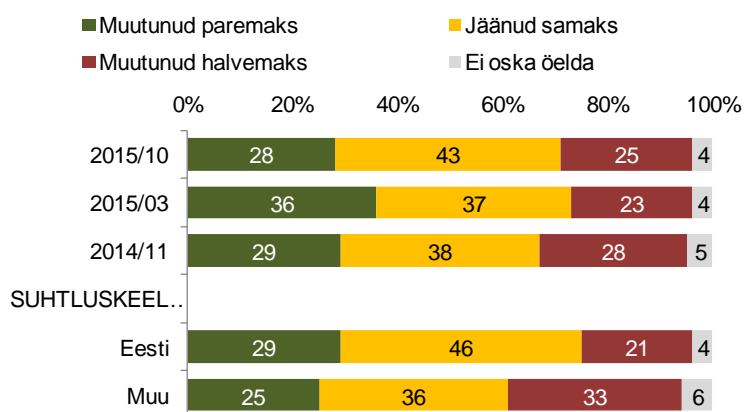
### 1 Hinnangud Eesti elule ning uhkus Eesti üle

Inimeste suhtumist ühiskonnaelu erinevatesse küsimustesse, sealhulgas ka riigikaitse, mõjutab oluliselt see, kui positiivselt või negatiivselt hinnatakse Eesti elu tervikuna.

Kui kevadel inimeste hinnangud Eesti elule võrreldes 2014. aasta sügisega paranesid (tõenäoliselt leidis see aset seoses riigikogu valimistega, mis ikka toovad kaasa lootusrikkama ja positiivsema suhtumise ühiskonnaellu), siis seekord on toimunud tagasimineku. Kasvanud on nende vastajate osakaal, kes näevad olukorra samaks jäämist ning vähenenud positiivsete muutuste tajujate osakaal.

Eriti järsult on muutunud eestlaste hoiakud: kui märtsis tajus olukorra paremaks muutumist 40 protsenti, siis oktoobris vaid 29 protsenti; kasvanud oli nende osakaal, kes tajuvad olukorra samaks jäämist (38-lt protsendilt 46-le protsendile). Venekeelsete vastajate seas on hinnangud läbi kolme viimase küsitluse püsinud samal tasemel.

**Joonis 2. Hinnangud muutustele Eesti elus (%) ; N = kõik vastajad)**

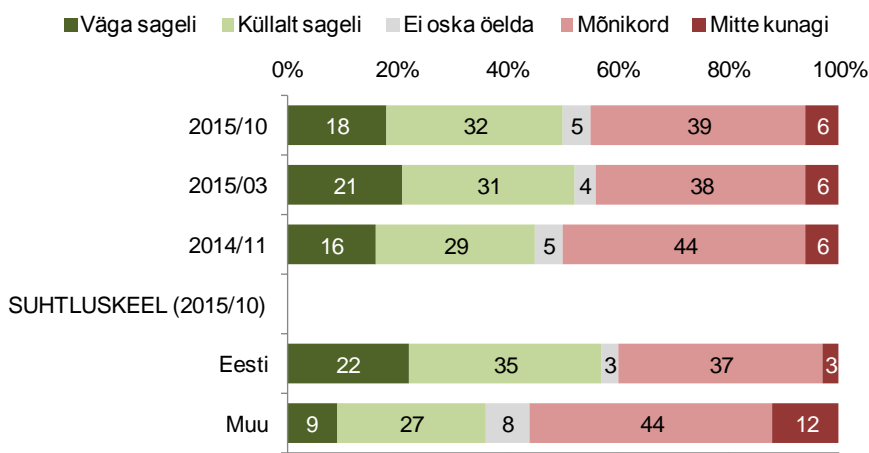


Positiivsemalt hindavad Eesti arengut alla 30 aastased ja kõrgharidusega vastajad, kelle seas muutusi paremuse suunas tajub enam kui kolmandik. Mõistagi mõjutab hinnanguid ka vastaja majanduslik olukord – muudatusi paremuse poole hakatakse keskmisest enam tajuma alates 650 euro suurusest sissetulekust ühe leibkonna liikme kohta kuus. Neist vastajaist, kelle igakuine sissetulek pere liikme kohta ületab 1000 eurot kuus, näevad muutusi paremusele rohkem kui pooled.

Sellest, kuidas tajutakse muutusi Eesti elus, sõltub olulisel määral ka see, kas Eestis elamise üle tuntakse uhkust ja heameelt.

Selles küsimuses on suhtumine püsinud eelmise küsitlusega samal tasemel: neid, kes tunnevad Eestis elamise üle uhkust ja heameelt väga või küllalt sageli on 50 protsenti ning neid, kes tunnevad niimoodi mõnikord – 39 protsenti. Nende vastanute osakaal, kes ei tunne Eestis elamise üle kunagi uhkust või heameelt, on läbi kolme küsitluse püsinud kuuel protsendil.

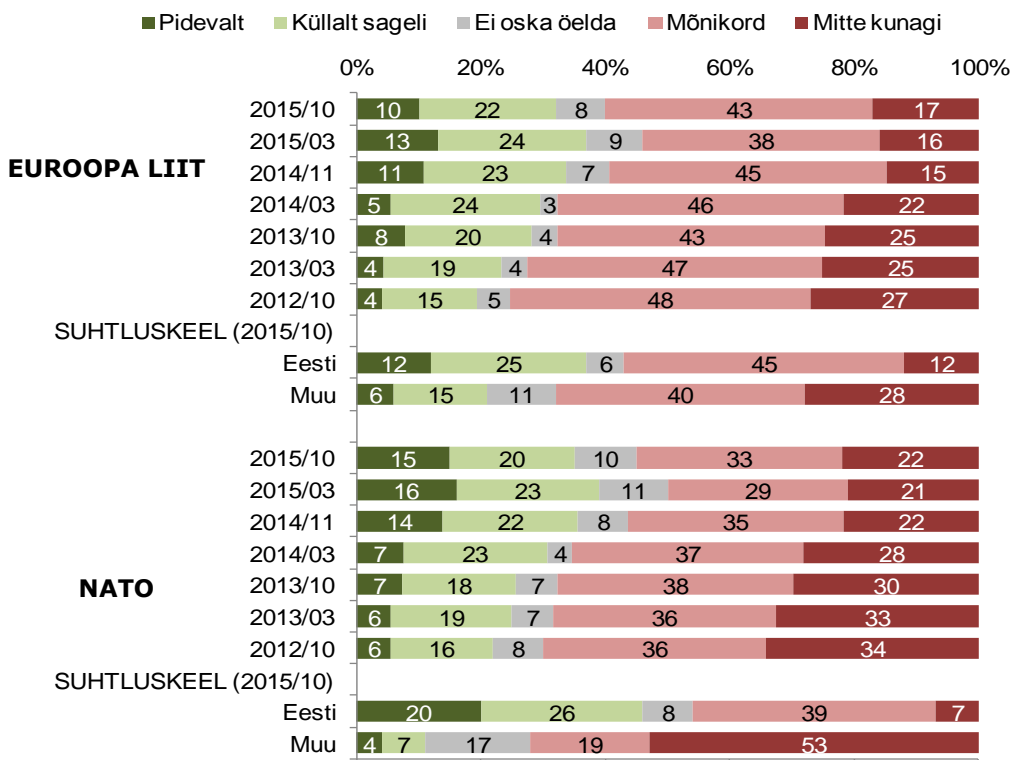
**Joonis 3. Uhus ja heameel selle üle, et elatakse Eesti Vabariigis (%) ; N = kõik vastajad**



Ka siin on selge erinevus eesti- ja muukeelsete vastajate seisukohtades. Eestikeelsetest vastajatest tunnevad uhkust ja heameelt väga või küllalt sageli 57%, muukeelsete hulgas 36%. Venekeelsete vastajate seas on 44 protsenti selliseid, kellele Eestis elamine tekitab positiivseid emotsioone vaid mõnikord ja 12 protsendile mitte kunagi. Kõige kriitilisemalt suhtuvad Eestis elamisele määratlemata kodakondsusega vastajad (mitte kunagi 18%) ja Venemaa kodanikud (12%).

Heameel ja uhkus Eestis elamise üle on siiski märgatavalt suurem kui uhkustunne Eesti kuulumise üle Euroopa Liitu ja NATO-sse. Sarnaselt hinnangutega Eesti elule tervikuna on ka eestimaalaste uhkus Euroopa Liitu ja NATO-sse kuulumise taandunud 2014 sügise tasemele: **pidevalt või küllalt sageli on Euroopa Liitu kuulumise üle uhke olnud 32% ning NATO liikmesuse üle 35% elanikest** (Joonis 4). Mitte kunagi ei ole oma sõnutsi Euroopa Liitu kuulumise üle uhkust tundnud 17% ja NATO puhul 22% inimestest.

**Joonis 4. Eesti riigi kuulumise üle uhkuse tundmine (%) ; N = kõik vastajad**



Suhtluskeele alusel ilmnevad suhtumises Euroopa Liidu ja NATO liikmesusse siiski üsna olulised erinevused. Eriti suured on erinevused **NATO liikmeks oleku hindamise puhul: selle üle tunnevad uhkust ja heameelt 46% eestikeelsetest ja vaid 11% venekeelsetest Eesti elanikest.** 53% muukeelsetest vastajatest ütleb, et nad ei ole mitte kunagi tundnud uhkust selle üle, et Eesti on NATO liige. Eestikeelsetest vastajatest arvab nii vaid 7%.

**Euroopa Liitu kuulumise üle tunneb pidevalt või küllalt sageli heameelt 37% eestlastest ja 21% venekeelsetest vastajatest.** Mitte kunagi vastavalt 12% ja 28%.

Järgmisest tabelist on näha, kuidas on seotud uhkus ja heameel Eestis elamise üle ning Euroopa Liitu ja NATO-sse kuulumise üle hinnangutega Eesti elu arengule. Positiivse suhtumisega Eesti üldisesse arengusse kaasneb ka suurem uhkustunne ning vastupidi – nende seas, kes tajuvad Eesti arengut negatiivselt, on ka oluliselt vähem neid, kes tunnevad uhkust ja heameelt nii Eestis elamisest kui ka EL-i ja NATO-sse kuulumisest.

**Tabel 3 – Eesti elule antud hinnangute seos uhkuse ja heameelega Eesti üle**

Kas tunnete uhkust ja heameelt ...	Eesti elu on muutunud		
	paremaks	jäänud samaks	halvemaks
<b>... Eestis elamise üle</b> väga v. küllalt sageli mitte kunagi	<b>65%</b> 2%	48% 5%	39% <b>14%</b>
<b>... Eesti EL-i kuulumise üle</b> väga v. küllalt sageli mitte kunagi	<b>48%</b> 9%	30% 15%	18% <b>31%</b>
<b>... Eesti NATO-sse kuulumise üle</b> väga v. küllalt sageli mitte kunagi	<b>50%</b> 14%	34% 19%	23% <b>35%</b>

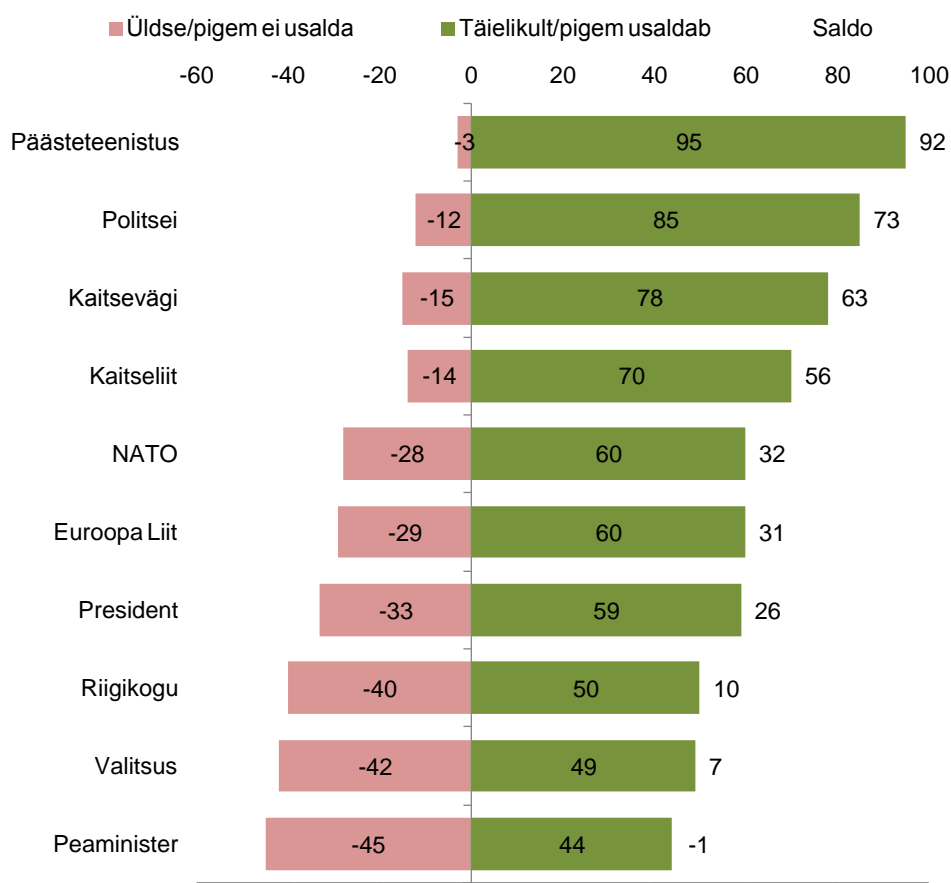
## 2 Institutsioonide usaldusväärsus

Uuringus on vaatluse all elanike usaldus mitmete riiklike ja rahvusvaheliste institutsioonide vastu. Institutsioonide valik on tehtud, arvestades nende olulist rolli Eesti julgeolekupoliitika kujundajana, elluviijana või toetajana.

### 2.1 Üldine taust

Vastajad hindasid institutsioonide usaldusväärst nelja kategooriaga skaalal: täielikult usaldan, pigem usaldan, pigem ei usalda, üldse ei usalda. Kümnest uuringusse lülitatud institutsioonist **usaldatakse kõige enam päästeteenistusi – päästjaid usaldab tervelt 95% Eesti elanikkonnast, järgnevad politsei, kaitsevägi ja Kaitseliit** (Joonis 5).

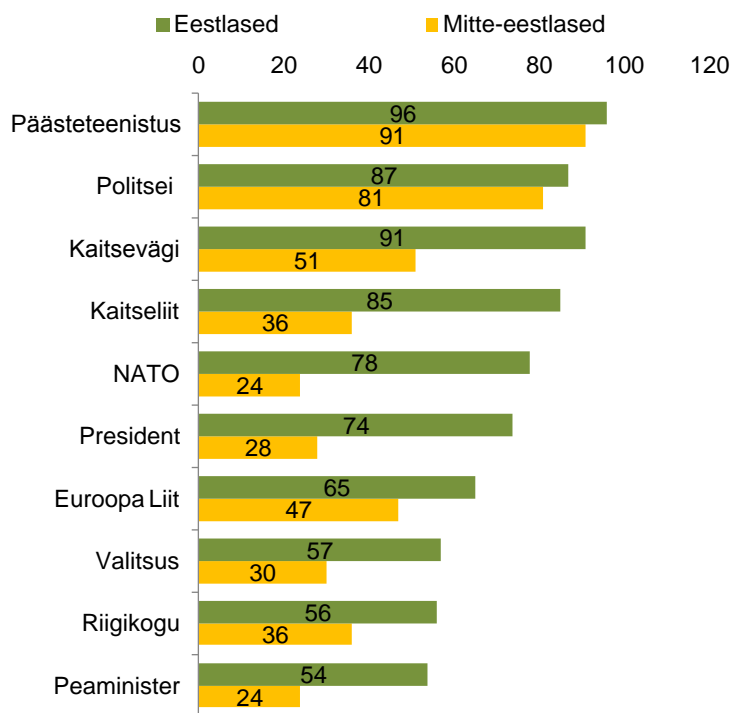
**Joonis 5. Institutsioonide usaldusväärsus** (%; N = kõik vastajad)



Kuna kevadine küsitlus toimus vahetult pärast riigikogu valimisi, oli tookord usaldus poliitiliste institutsioonide vastu kõrgem, kui tavaliselt. Sügisel püsib riigikogu ja valitsuse usaldussaldo küll veel endiselt plusspoolel, kuid on oluliselt langenud, peaministril on aga usaldajaid ja mitteusaldajaid võrdselt. Ülejäänud institutsioonide puhul on muutused minimaalsed.

**Eestikeelse elanikkonna usaldus kõikide institutsioonide vastu on suurem kui mitte-eestlastel** (Joonis 6). Erinevused on väga suured kõigi institutsioonide puhul, v.a. päästeteenistused ja politsei. Suurimad erinevused ilmnevad NATO (eestikeelsetest elanikest usaldab täielikult või pigem 78%, muukeelsetest 24%), Kaitseliidu (85% vs 36%), presidendi (74% vs 28%), peaministri (54% vs 24%) ning kaitseväge (91% vs 51%) puhul.

**Joonis 6. Institutsioonide usaldusväarsus eesti- ja muukeelsete elanike silmis (täielikult ja pigem usaldajate %; N = kõik vastajad)**

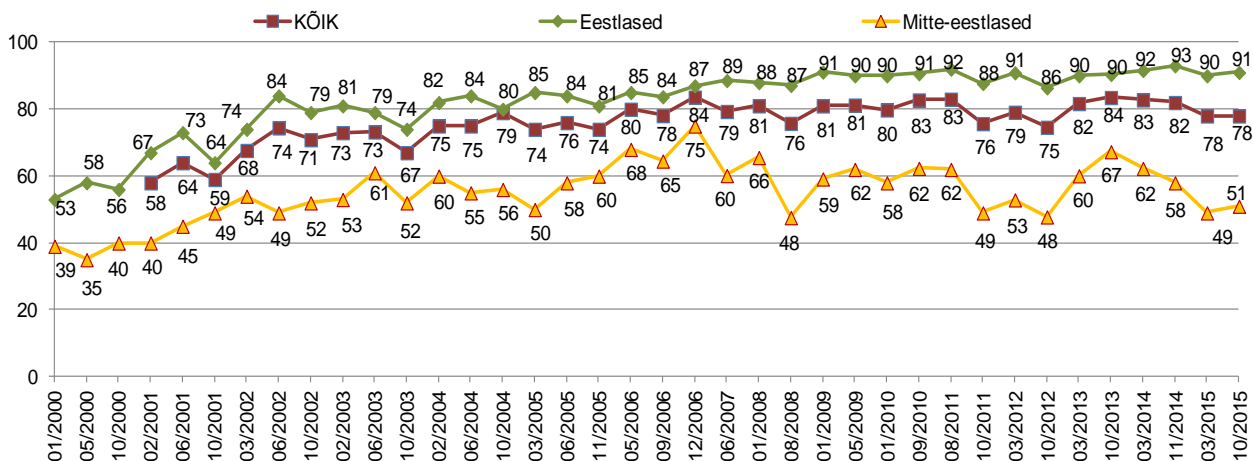


## 2.2 Kaitsejõudude usaldusväarsus

**Kaitseväge**, mis on Päästameti järel usaldusväarsuse pingereas kolmandal, eestlaste hinnangutes aga teisel kohal, **usaldas 2015. aasta oktoobris 78% Eesti elanikest** (Joonis 7). Sama suur oli usaldusväarsus ka kevadel.

Kui eesti emakeelega vastajate seas on kaitseväge usaldusväarsus juba aastaid püsinud stabiilselt väga kõrgel tasemel (veidi alla või üle 90 protsendi), siis venekeelsete vastajate hulgas on jätkuvat langustrendi näha alates eelmise aasta kevadest. Tõenäoliselt võib siin mõju avaldada Ukraina ja Venemaa vahelise relvakonflikti taustal Venemaa massimeediast lähtuv info, mis ,kritisereides NATO-t, mõjutab kahtlemata ka suhtumist Eesti kaitseväkke.

**Joonis 7. Kaitseväge usaldusväarsus 2000-2015; eesti- ja muukeelsete elanike hinnangute võrdlus** (täielikult ja pigem usaldajate %; N = kõik vastajad)

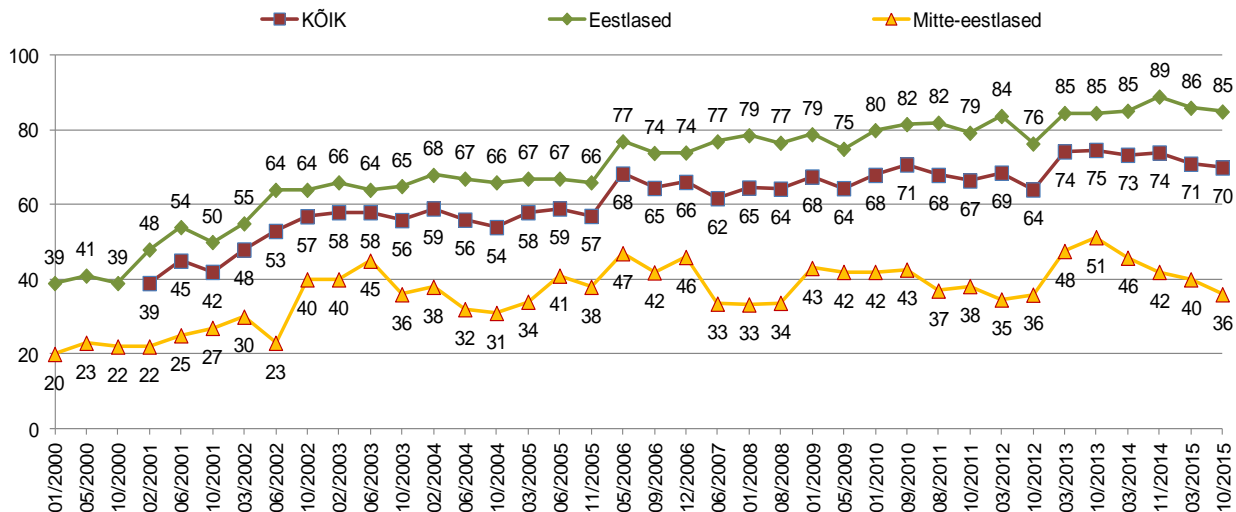




**Kaitseliit asub usaldusväärsemate institutsioonide seas kohe kaitseväe järel – Kaitseliitu usaldas 2015. aasta märtsis 71% Eesti elanikest (Joonis 8).**

Ka Kaitseliidu puhul järgib mitte-eestlaste usaldustrend sama mustrit nagu näeme kaitseväe puhul – alates eelmisest kevadest on Kaitseliidu usaldusväärsus venekeelsete vastajate seas selges languses. Käesolevas uuringus usaldas Kaitseliitu 85% eestlastest ning vaid 36 protsenti venekeelsest elanikkonnast.

**Joonis 8. Kaitseliidu usaldusväärsus 2000-2015; eesti- ja muukeelsete elanike hinnangute võrdlus** (täielikult ja pigem usaldajate %; N = kõik vastajad)



### 3 Julgeolek ning ohud

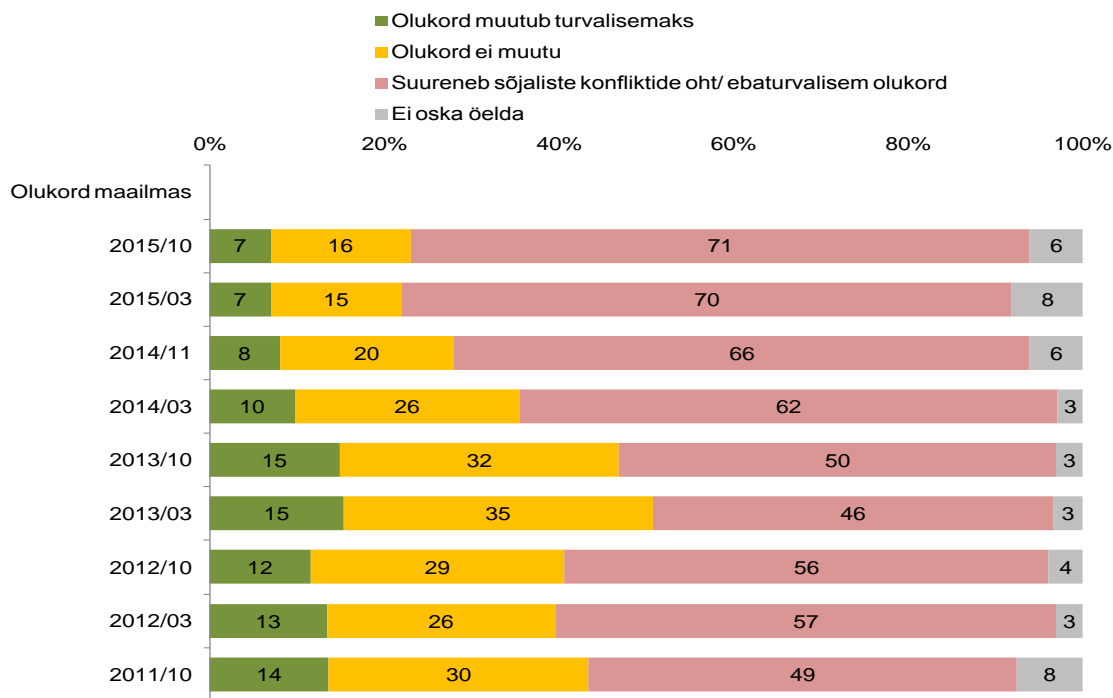
Kolmas peatükk annab ülevaate julgeolekut käsitlevatest küsimustest: milliseks prognoositakse eeloleval aastakümnel olukorda maailmas ja Eestis, milliseid ohtusid peavad elanikud lähemate aastate jooksul julgeoleku ohustajateks maailmas ja Eestis ning mis aitaks tagada Eesti riigi julgeolekut.

#### 3.1 Julgeolek maailmas

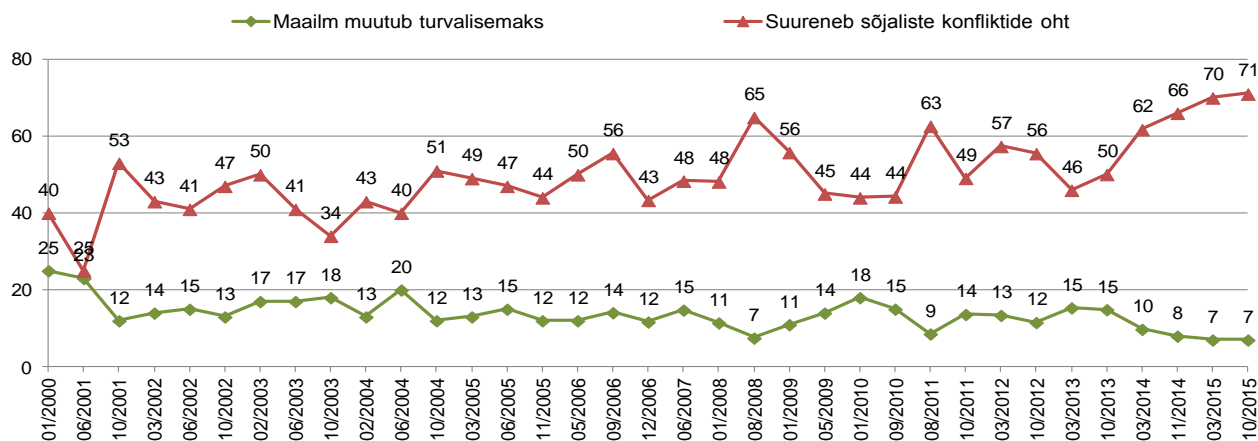
Küsimus maailma julgeolekuolukorra kohta esitati alljärgnevas sõnastuses: **Kuidas Te arvate, kas eeloleval aastakümnel muutub maailm turvalisemaks ja sõjaliste konfliktide oht väheneb või vastupidi, suureneb ebastabiilsus ja maailmas kasvab sõjaliste konfliktide tõenäosus?**

**Arvamus, et eeloleval aastakümnel suureneb maailmas ebastabiilsus ja kasvab sõjaliste konfliktide tõenäosus, on püsinud sama kõrgel tasemel kui kevadel (Joonis 9).** Vaid 7% usub, et maailm muutub eeloleval dekaadil turvalisemaks ja 16% arvab, et olukord püsib muutumatuks. Pikemaajalisem trend on esitatud joonisel 10.

**Joonis 9. Olukord maailmas eeloleval aastakümnel, 2011-2015 võrdlus (%) ; N = kõik vastajad**



**Joonis 10. Olukord maailmas eeloleval aastakümnel; 2000-2015 võrdlus (%) ; N = kõik vastajad**



Eestlased ja mitte-eestlased hindavad maailma turvalisuse olukorda erinevalt.

Eestlased on maailma julgeolekuriskide osas ohutundlikumad – tervelt 76 protsenti neist näeb olukorda halvenevat. Venekeelsetest vastajatest jagab seda seisukohta 58%, eestlastega võrreldes oletatakse rohkem olukorra endiseks jäämist (22 protsenti eestlaste 13 protsendi vastu). Seda, et maailm võiks muutuda lähiaastatel turvalisemaks, usub vaid 5 protsenti eestlastest ja 13 protsenti venekeelsetest vastajatest.

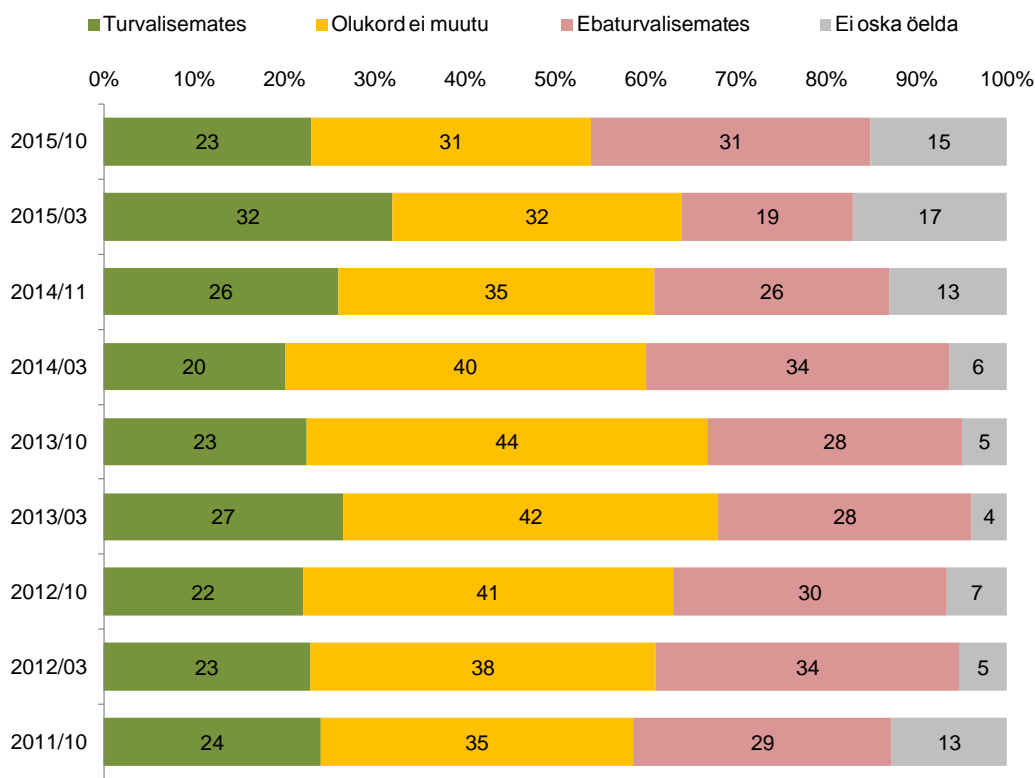
### 3.2 Julgeolek Eestis

Küsimus Eesti julgeolekuolukorra kohta esitati alljärgnevas sõnastuses:

**Mis Te arvate, milliseks kujuneb olukord Eestis? Kas Eesti elanikud elavad kümne aasta pärast praegusest turvalisemates või ebaturvalisemates tingimustes?**

**Eesti olukorda tajutakse positiivsemana kui situatsiooni maailmas tervikuna, kuid ka see hinnang on võrreldes kevadise küsitlusega muutunud negatiivsemaks:** vaid 23 protsenti arvates elavad Eesti elanikud kümne aasta pärast praegusest turvalisemates tingimustes. Võrdselt 31 protsenti on neid, kes eeldavad, et olukord ei muutu ja neid kes näevad ette ebaturvalisuse kasvu.

**Joonis 11. Olukord Eestis eeloleval aastakümnel, 2011-2015 võrdlus (%) (N = kõik vastajad)**



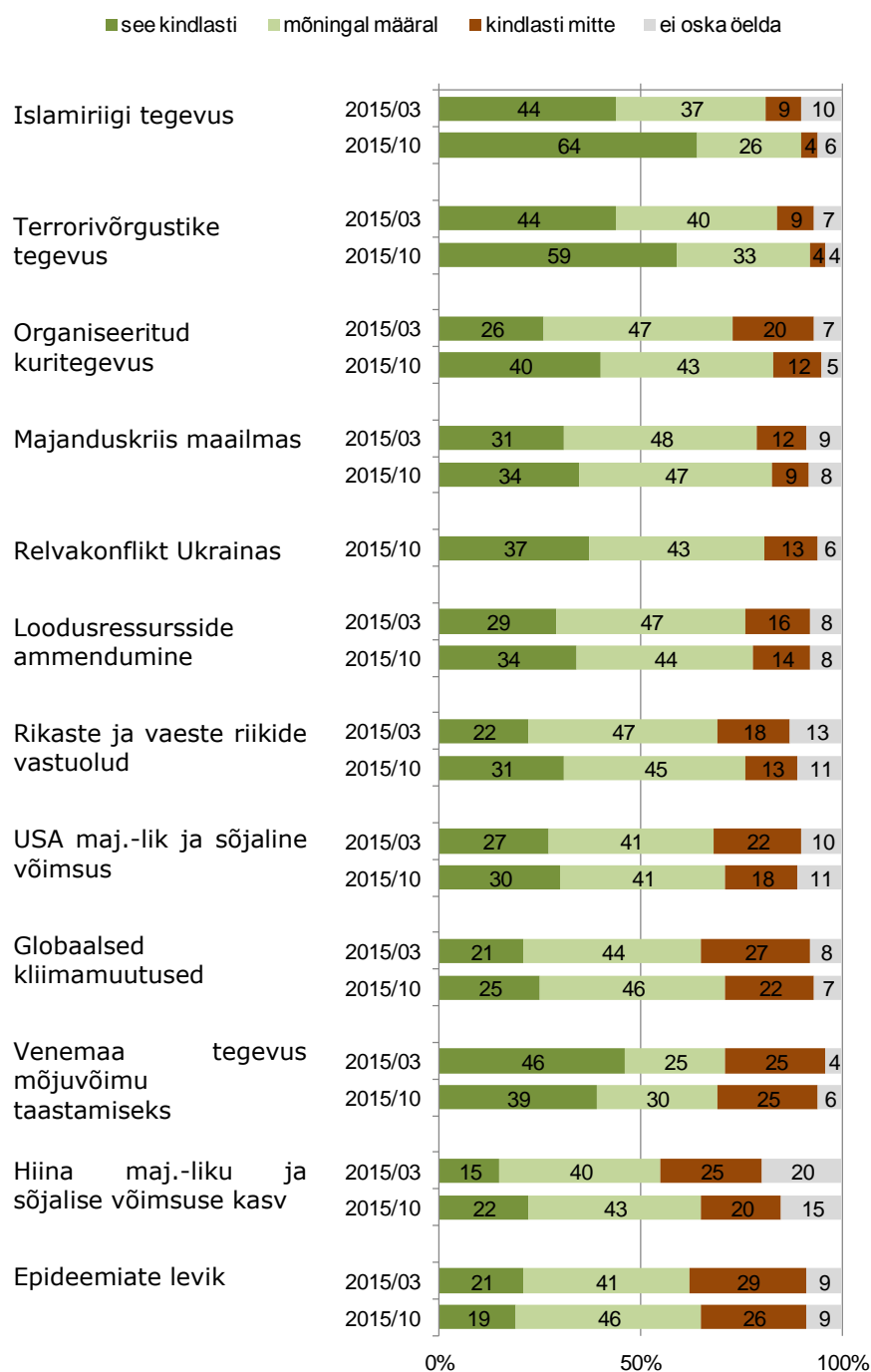
Ka Eesti tulevikku näevad eestlased tumedamates värvides kui venekeelsed vastajad: ebaturvalisuse kasvu eeldab 34 protsenti eestlastest (venekeelsetest 24%). Turvalisema tuleviku hindajate osakaal on võrdne (vastavalt 24% eestlastest ja 22% venekeelsetest), eestlastega võrreldes eeldavad venekeelsed vastajad rohkem olukorra endiseks jäämist (38 protsenti eestlaste 28 protsendi vastu).

### 3.3 Ohud maailma julgeolekule

Palusime vastajatel hinnata, mil määral kujutavad nende arvates ohtu rahule ja julgeolekule maailmas erinevad tegurid.

**Kõige olulisemate ohtudena tõstavad vastajad esile Islamiriigi (64%) ja terrorivõrgustike tegevust (59%).** Vastusena „see kindlasti“ nimetatakse enam ka organiseeritud kuritegevust (40%) ja Venemaa tegevust oma mõjuvõimu taastamisel (39%). Kuid koos vastusega „mõningal määral“ tõusevad ohtudena esile pea kõik küsimuses loetletud riskid. Kõige vähem osatakse peljata Hiina mõjuvõimu kasvu maailmas ja epideemiade levikut (Joonis 12).

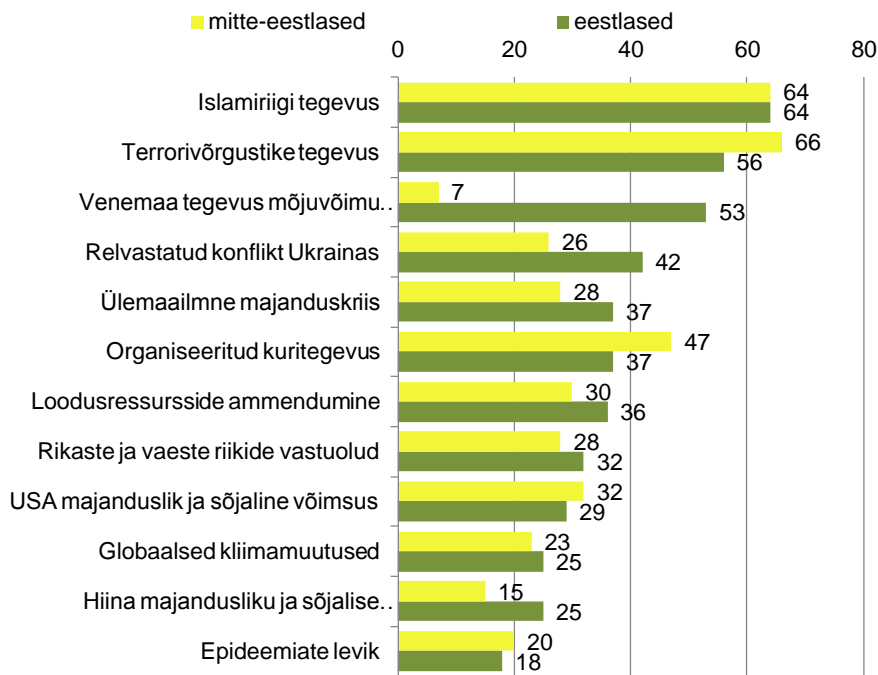
**Joonis 12. Ohud rahule ja turvalisusele maailmas 2015 (%) ; N = kõik vastajad)**



Kui paljusid globaalseid ohte hinnatakse eesti- ja venekeelsete vastajate poolt sarnaselt, siis põhimõtteline erinevus on **Venemaa tegevuse hindamisel oma mõjuvõimu taastamiseks endise NSV Liidu territooriumil**. Eestlaste jaoks on see ohtlikuselt kolmandal kohal (seda peab kindlasti probleemiks 53% eestlastest), venekeelsete vastajate jaoks aga viimasel kohal (7%). (joonis 13) 63% venekeelsetest vastajatest ei pea Venemaad ohuks maailma julgeolekule.

Venemaa oht on kahanenud ka eestlaste jaoks – veel kevadel oli Venemaa tegevus maailma turvalisust ohustavate tegurite seas 64 protsendiga selgelt esikohal, siis nüüdseks on peamise maailmarahu ohustaja positsiooni hõivanud Islamiriik ja ka rahvusvahelises terrorismis nähakse suuremat ohtu kui Venemaast.

**Joonis 13. Ohud rahule ja turvalisusele maailmas 2015** (vastused „see kindlasti“ %; eesti- ja muukeelsete võrdlus)



Eestlastest vastajad hindavad kõiki riske keskmisest pisut olulisemaks, venekeelsete vastajate seas on eestlastest ohtlikumaks hinnatud vaid terrorivõrgustike tegevus ja organiseeritud kuritegevus.

### 3.4 Ohud Eestile

Eesti riiki ähvardavate ohtude tõenäosuse väljaselgitamiseks esitati vastajaile 12 erinevat võimalikku ohtu ning paluti hinnata nende esinemise tõenäosust lähemate aastate jooksul (Joonis 14).

On kolm peamist ohtu, mille realiseerumist peavad enam kui pooled vastanuist lähemate aastate jooksul väga või küllaltki tõenäoliseks: 69% elanike arvates võib toimuda organiseeritud rünnak Eesti riiklike infosüsteemide vastu (**nn küberrünnak**), 61% hinnangul võib mõni **välisriik sekkuda Eesti poliitika või majanduse mõjutamiseks oma huvides** ning 50% arvates võib riiki tabada **ulatuslik merereostus**. Need kolm peamist turvariski on avalikkuse silmis olnud esiplaanil juba mitmeid aastaid.

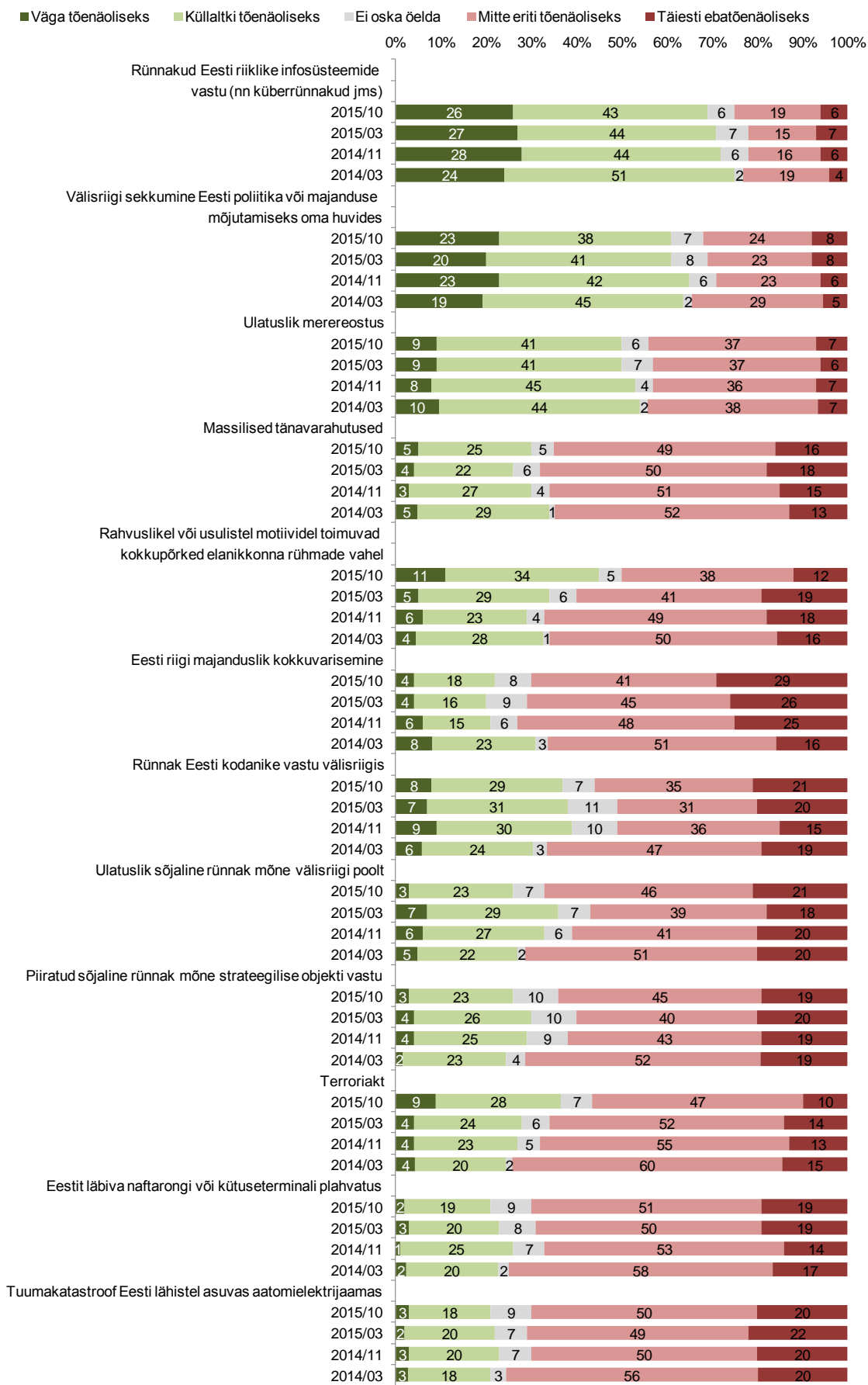
Võrreldes varasemate küsitlustega on oluliselt kasvanud nende osakaal, kes peavad tõenäoliseks rahvuslikel või usulistel motiividel toimuvaid kokkupõrkeid elanikkonna rühmade vahel. Kui veel märtsis oli selliseid vastajaid 34%, siis seekordses küsitluses 45 protsenti. Taolises tõusus võib näha oodatava pagulaste Eestisse saabumise mõju – mitmed rahvuslik-konservatiivsete jõudude poolt korraldatud meeleavaldused annavad põhjust võimalikke kokkupõrkeid karta. Taolisi konflikte peab ebatõenäoliseks 50 protsenti küsitletutest.

Kasvanud on ka terroriakti tõenäoliseks hindavate vastajate osakaal – 28 protsendilt märtsis 37 protsendini oktoobris. Siiski on ülekaalus need vastajad, kes terroriakti tõenäoliseks ei pea – neid on küsitletute seas 57 protsenti.

Kui veel 2013. aasta sügisel pidas Eesti vastu suunatud piiratud või ulatuslikku sõjalist rünnakut tõenäoliseks vastavalt 13 ja 10 protsenti küsitletutest, siis 2015. aasta kevadeks oli selliselt vastanute osakaal kasvanud vastavalt 30 ja 36 protsendile. Nüüd, oktoobris, on sõjalise rünnaku tõenäoliseks pidajate osakaal langenud 26 protsendile, mis on ligikaudu 2014. aasta kevadisel tasemel.

Rünnakut Eesti kodanike vastu välisriigis peavad väga või küllaltki tõenäoliseks 37%, massilisi tänavarahutusi 30%, Eesti riigi majanduslikku kokkuvarisemist 22% ning Eestit läbiva naftarongi või kütuseterminali plahvatust ja tuumakatastroofi Eesti lähistel asuvas aatomielektriijaamas 21%.

**Joonis 14. Erinevate Eestit ähvardavate ohtude tõenäosus lähemate aastate jooksul, 2014-2015 võrdlus (%) ; N = kõik vastajad**

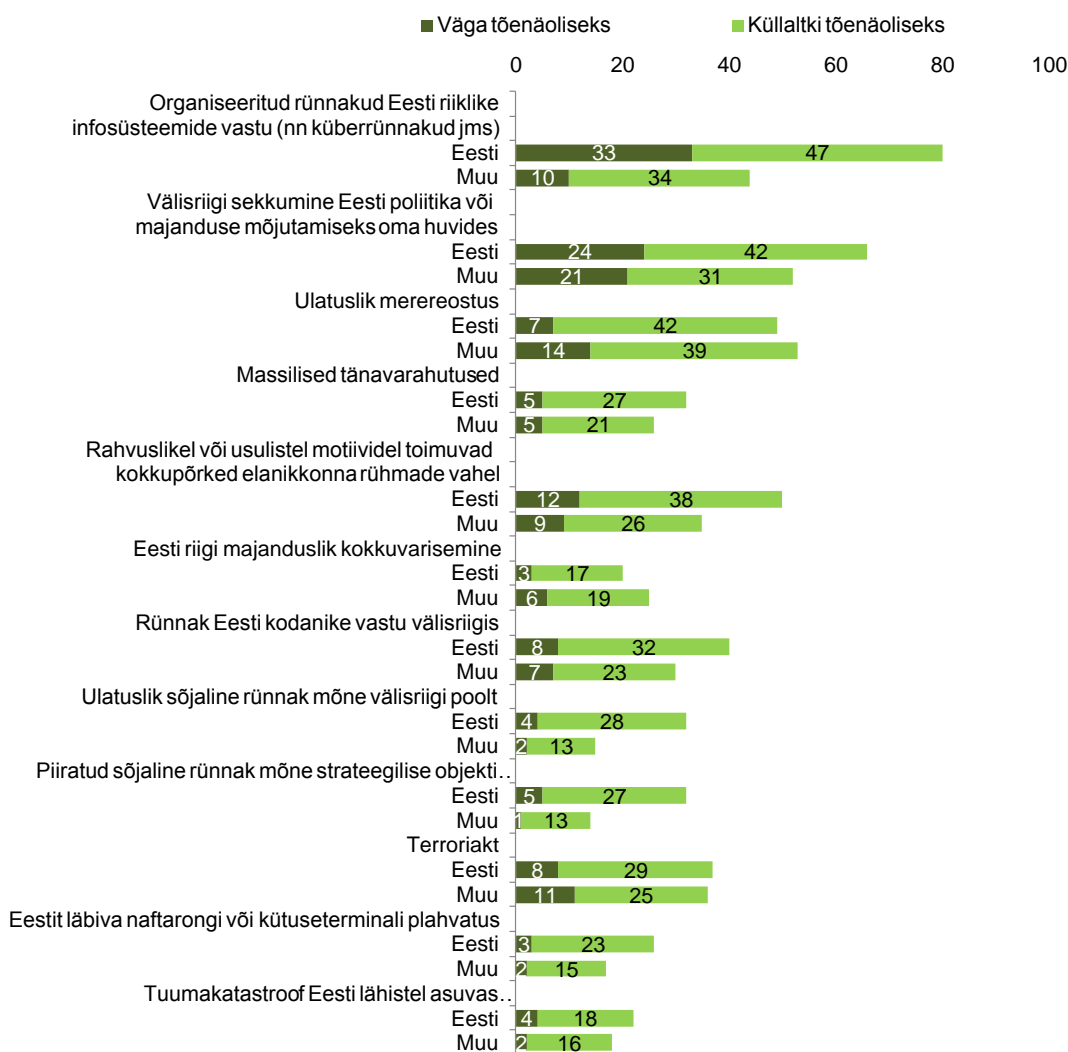


Ka Eesti siseste ohtude hindamisel ilmnevad erinevused vastajate peamise suhtluskeele lõikes (Joonis 15). **Eestlased peavad enamikke ohte tõenäolisemaks kui venekeelsed vastajad.** Erandiks on vaid Eesti riigi majandusliku kokkuvarisemine ja ulatuslik merereostus, mida venekeelsed vastajad peavad tõenäolisemaks kui eestlased. Võrdset hinnatakse terroriakti toimumise tõenäosust.

Oluliselt tõenäolisemaks peavad eestikeelsed vastajad küberrünnakuid (vastavalt 80% ja 44%), välisriigi sekkumist Eesti poliitika või majanduse mõjutamiseks (66% vs 52%), ulatuslikku sõjalist rünnakut (32% ja 15%) või piiratud sõjalist rünnakut mõne strateegilise objekti vastu (32% ja 14%), samuti rünnakut Eesti kodanike vastu mõnes välisriigis (40% ja 30%).

Nii eesti- kui ka venekeelsete vastajate seas on kasvanud rahvuslikel motiividel toimuvaid kokkupõrkeid tõenäolisemaks pidajate osakaal, eestlaste seas 37 protsendilt 50-le; venekeelsete seas 29 protsendilt 35-le.

**Joonis 15. Erinevate Eestit ähvardavate ohtude tõenäosus lähemate aastate jooksul; eesti- ja muukeelsete elanike hinnangute võrdlus** (%; N = kõik vastajad)





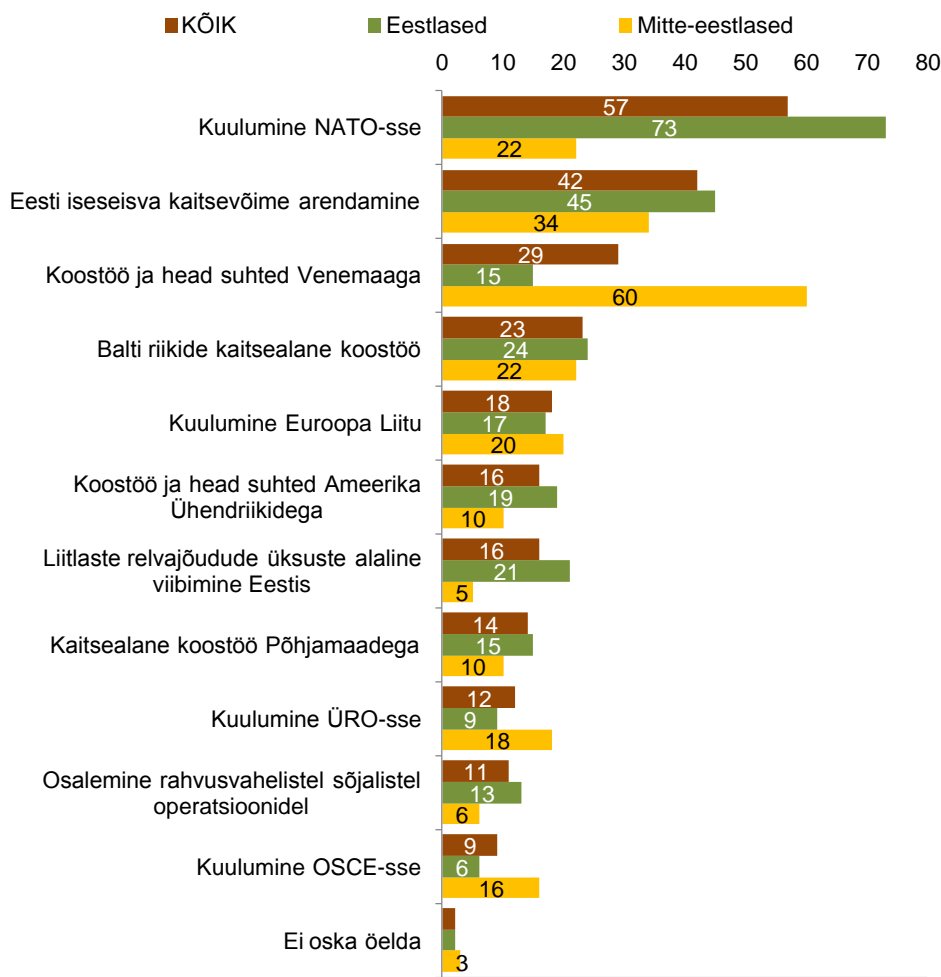
### 3.5 Julgeolekutagatised

Tegurite hulgas, mis tagavad elanikkonna arvates Eesti riigile suurima julgeoleku, on sarnaselt varasemate uuringulainetega esikohal **Eesti riigi liikmesus NATO-s** – seda nimetab ühe olulise tegurina 57 protsenti vastajaist, kusjuures see tulemus on saavutatud eelkõige eestlastest vastajate toel: kui eestlastest peab NATOt peamiseks julgeolekutagatiseks 73 protsenti, siis venekeelsetest vastajatest 22 protsenti (Joonis 16).

Olulisuselt teisel kohal on vastajate hinnangul **Eesti iseseisva kaitsevõime arendamine**, mida mainib ühena peamistest julgeolekutagatistest 42% eestimaalastest. Ka siin on oluline erinevus eesti- ja venekeelsete vastajate hinnangutes: iseseisva kaitsevõime arendamise loevad kolme olulisema julgeolekutagatise hulka vastavalt 45% ja 34%.

Neile kahele tegurile järgneb, küll peamiselt muukeelsete vastajate mõjul, koostöö ja head suhted Venemaaga, mida märgib 60 protsenti venekeelsetest ja vaid 15 protsenti eestikeelsetest vastajatest. Nii eesti- kui ka venekeelsetelt vastajatelt saavad enam-vähem võrdselt toetust Balti riikide kaitsealane koostöö (23%) ja Euroopa Liitu kuulumine (18%).

**Joonis 16. Eesti julgeoleku tagatised (kuni 3 olulisemat); eesti- ja muukeelsete elanike hinnangute võrdlus** (%; N = kõik vastajad)



Võrreldes eelmise küsitlusega on enamiku julgeolekutagatiste olulisus pisut langenud. Selle põhjuseks võib olla asjaolu, et nimekirja lisandus üks uus kategooria, mis kogus 16 protsendi vastajate toetuse: selleks on liitlaste relvajõudude alaline viibimine Eesti territooriumil. Ka see julgeolekutagatis on enam hinnatud eestlastest vastajate jaoks. Venekeelsed vastajad jällegi peavad eestlastest olulisemaks ÜRO ja OSCE rolli julgeoleku tagamises.

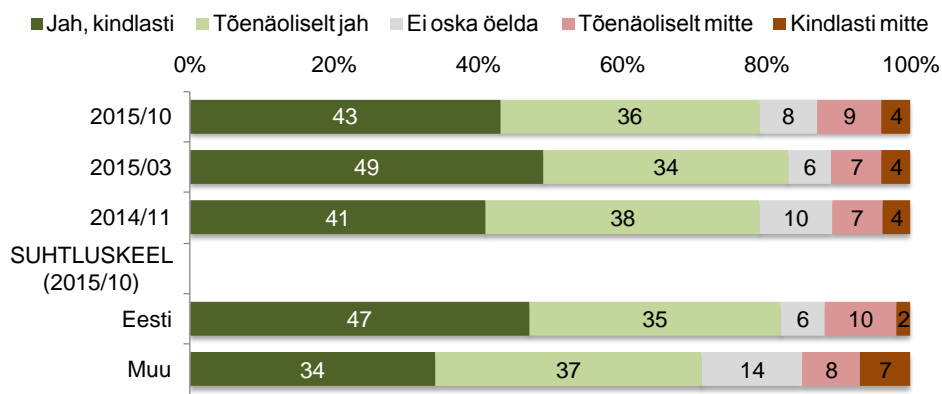
## 4 Eesti elanikkonna kaitsetahe

Eesti elanikkonna kaitsetahtet mõõdetakse kolme küsimuse abil. N.ö. passiivset kaitsetahtet väljendab seisukoht, et Eestit tuleks välisvaenlase kallaletungi korral kaitsta ("Kui Eestit peaks ründama mõni riik, kas me peaksime igal juhul, sõltumata ründajast, osutama relvastatud vastupanu?"), aktiivset kaitsetahtet aga isiku valmisolek ise oma oskuste ja võimete kohaselt riigikaitstes kaasa lüüa („Kui Eestile tungitaks kallale, kas oleksite valmis oma võimete ja oskuste kohaselt osalema kaitsetegevuses?“). Samuti selgitatakse välja nende osakaal, kes väljendavad soovi kallaletungi korral Eestist lahkuda. Kaitsetahte teemaga seostub ka küsimus elanike informeeritusest selle kohta, kuidas nad saaksid võimaliku kallaletungi korral Eesti kaitsmises osaleda.

### 4.1 Suhtumine vastupanu osutamise vajalikkusesse

Relvastatud vastupanu osutamist peab võõrriigi rünnaku korral kindlasti vajalikuks 43% ja tõenäoliselt vajalikuks 36% Eesti elanikest (Joonis 17). Seega **kokku soosib sõjalise vastupanu osutamist 79%, mittevajalikuks peab seda aga 13% Eesti elanikkonnast**. Eestikeelsed vastajad peavad relvastatud vastupanu enam vajalikuks kui mitte-eestlased (kindlasti vajalikuks peab vastupanu 47% eesti- ja 34% venekeelsetest vastajatest), kuid ka viimastest ei pea vastupanu vajalikuks vaid 15 protsenti (sama palju on neid, kes vastavad „ei oska öelda“).

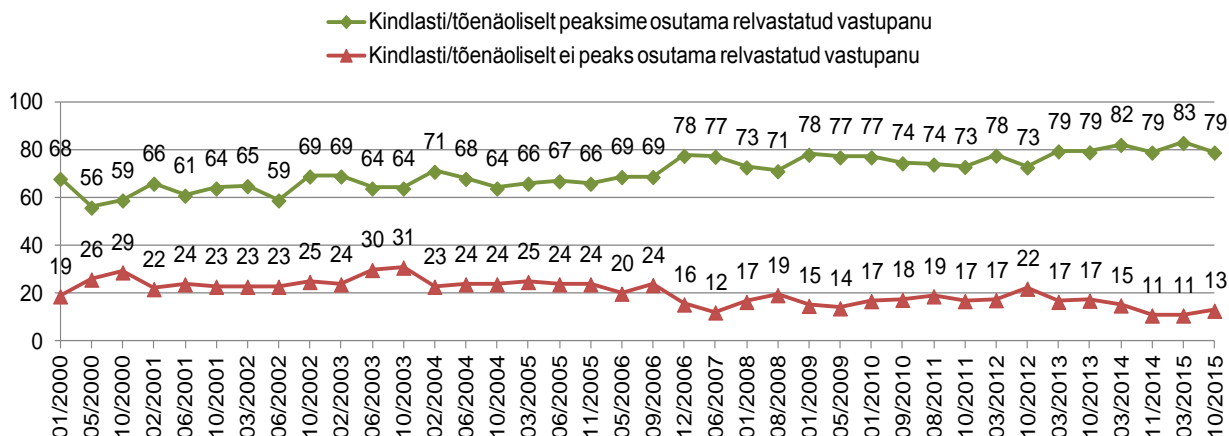
**Joonis 17. Relvastatud vastupanu osutamise vajadus, kui Eestit ründaks mõni riik** (%; N = kõik vastajad)



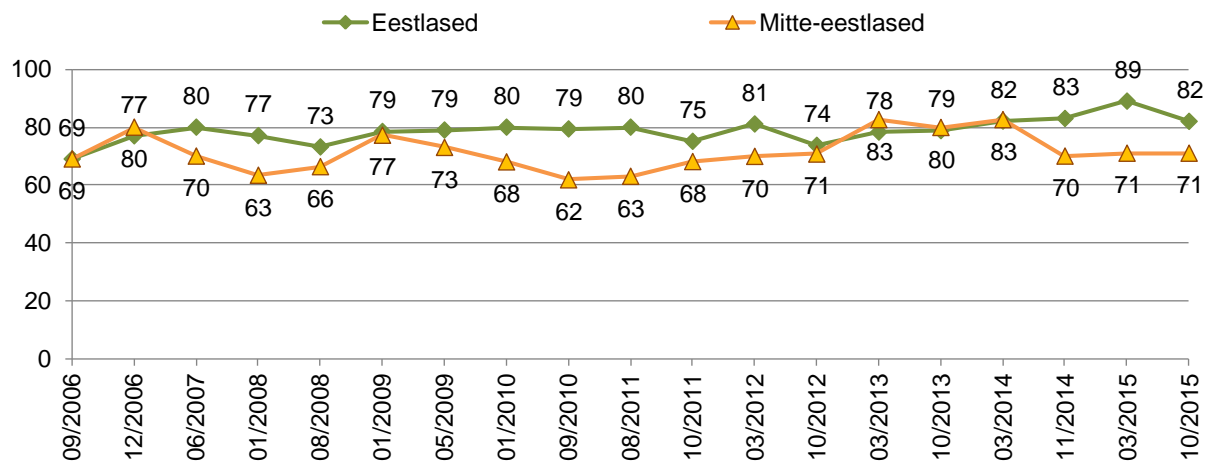
Märtsikuus toimunud tõus relvastatud vastupanu osutamise vajalikuks pidamises on taas taandunud aasta varasemale tasemele. Võimalik, et märtsikuise tõusu taga oli riigikaitse teema jõulisem esiplaanil olek riigikogu valimiste eel, mis kahtlemata mobiliseeris ka avalikku arvamust.

Reelvastatud vastupanu osutamise vajalikuks pidamise pikem trend on esitatud [joonisel 18](#) (kogu elanikkonna kohta) ja [joonisel 19](#) eesti- ja venekeelsete vastajate võrdlusena.

**Joonis 18. Relvastatud vastupanu osutamise vajadus, kui Eestit ründaks mõni riik; 2000-2015 võrdlus (%) ; N = kõik vastajad**



**Joonis 19. Rünnapu korral relvastatud vastupanu osutamise pooldajate osakaal; eesti- ja muukeelsete elanike võrdlus 2006-2015 (kindlasti ja tõenäoliselt relvastatud vastupanu vajalikuks pidajate %; N = kõik vastajad)**



## 4.2 Valmisolek osaleda kaitsetegevuses

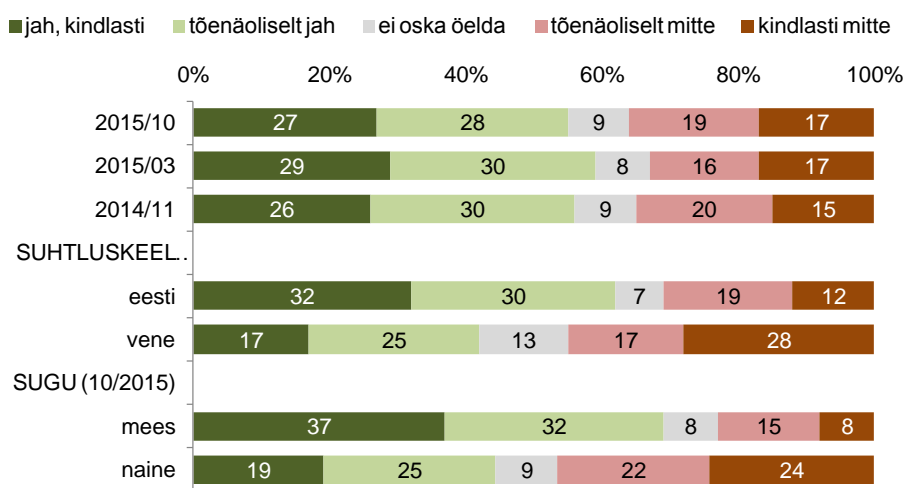
Valmisolek isiklikult kaitsetegevuses osaleda on madalam kui riigi tasandil relvastatud vastupanu osutamist vajalikuks pidajate osakaal. Kui relvastatud vastupanu osutamist pidas vajalikuks 79%, siis ise oleks **oma võimete ja oskuste kohaselt valmis kaitsetegevuses osalema 55% elanikkonnast** (Joonis 20). 27 protsenti Eesti elanikkonnast oleks selleks kindlasti ja 28 protsenti tõenäoliselt valmis. Kindlasti ei oleks valmis ise kaitsetegevuses osalema 17% ja tõenäoliselt 19%.

Aktiivse kaitsetahte küsimuses on erinevus eesti- ja muukeelsete elanike hoiakutes veelgi märkimisväärsem kui passiivse kaitsetahte puhul. Kui **eestlastest oleks valmis ise kaitsetegevuses osalema 62%, siis mitte-eestlastest vaid 42%**.

Aktiivse kaitsevalmiduse tõlgendamise juures ei tohiks silmist lasta asjaolu, et riigikaitstes osalemist on traditsiooniliselt peetud meeste ülesandeks, mistõttu valmisolek omapoolseks panustamiseks jääb paratamatult madalamaks naissoost ja vanemaealiste vastajate puhul (näiteks üle 60-aastastest vastajatest oleks kaitsetegevuses valmis osalema vaid 37 protsenti, alla 20-aastastest 74 protsenti). Venekeelsete vastajate protsent jääb keskmisest madalamaks ka seetõttu, et mittekodanikel ei ole kohustust läbida ajateenistust, mis on aga relvastatud vastupanu osutamise eelduseks.

Seda, kui teadlikud on inimesed oma võimalustest riigikaitseks oma panust anda ka muul viisil kui riigi sõjalises kaitstes osaledes, kirjeldame käesoleva peatüki neljandas osas (4.4.)

**Joonis 20. Valmisolek osaleda kaitsetegevuses, kui Eestile tungitaks kallale**  
(%; N=kõik vastajad)



Vaadates üksnes meeste valmisolekut riigikaitstes osaleda, saame kaitsetahtest positiivsema pildi. Ehkki vene emakeelega meessoost kodanike valmisolek riiki kaitsta on madalam, kui eestlastel, on alla 35-aastastest meeskodanikest valmis ise riigikaitstes osalema üle 80 protsenti ja alla 50 aastastest kolm neljandikku. Kõigist meessoost kodanikest on valmis riigikaitstes kaasa lööma 72 protsenti.

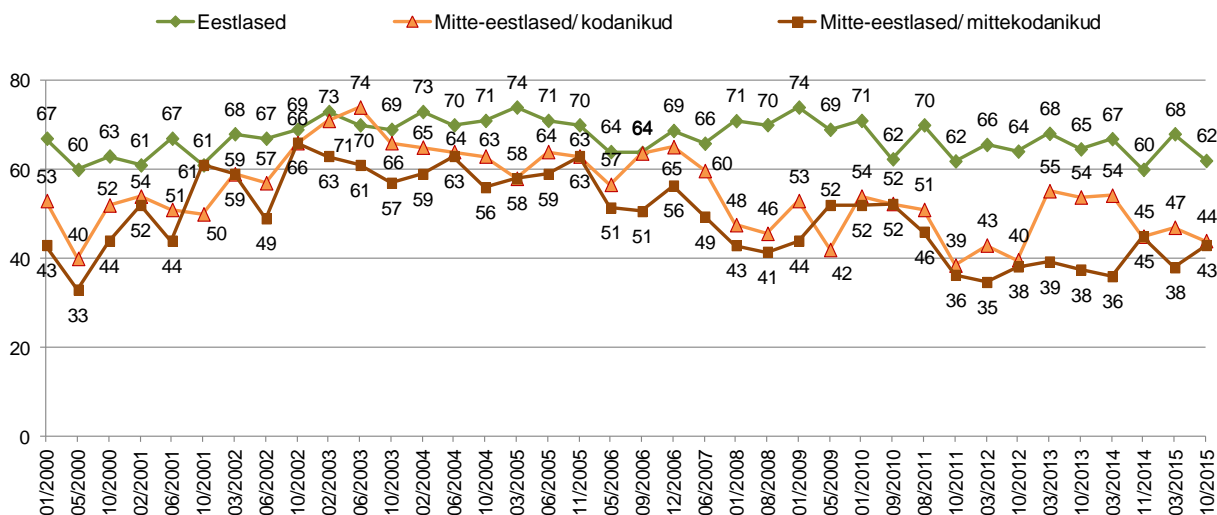
**Tabel 4 – Valmisolek kindlasti või tõenäoliselt riigikaitstes osaleda meessoost kodanike vanusegruppides**

SUHTLUSKEEL	15-34	35-49	50-64	65+
<b>Eesti</b>	84%	78%	74%	52%
<b>Vene</b>	75%	62%	41%	37%
<b>KÕIK mehed/kodanikud</b>	82%	74%	69%	51%

Kui vaadelda kaitsevalmiduse ajalist muutumist rahvuse ja kodakondsuse lõikes, siis ilmneb, et aastal 2006 oli Eesti kodakondsusega mitte-eestlaste kaitsetahe võrreldaval tasemel eestlaste kaitsetahtega. Pärast pronksiöö sündmusi 2007. aastal langes nii Eesti kodakondsusega kui ka määratlemata kodakondsusega mitte-eestlaste kaitsevalmidus märgatavalt (Joonis 21). Aastatel 2013-2014 hakkas mitte-eestlastest kodanike kaitsevalmidus taas kasvama, kuid viimases kolmes küsitluses on see taas langenud mittekodanikega võrreldavale tasemele.

**Joonis 21. Kallaletungi korral kaitsetegevuses osalemiseks valmis olevate elanike osakaal; eesti- ja muukeelsete elanike võrdlus 2000-2015**

(kindlasti ja tõenäoliselt osalemiseks valmis olijate %; N = kõik vastajad)

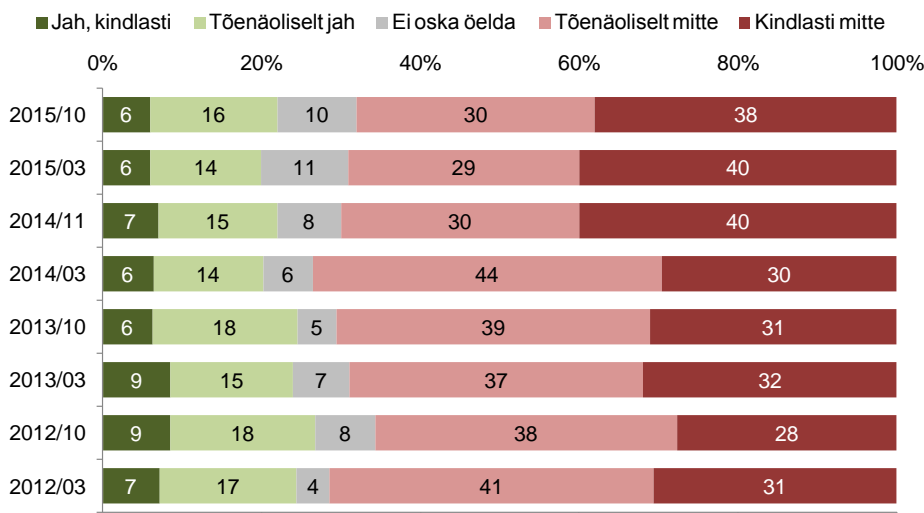


### 4.3 Soov sõjaohu korral Eestist lahkuda

**Kui Eestile tungitaks kallale, kaaluks siit lahkumist viiendik (22%) eestimaalastest:** 6% püüaks taolises olukorras kindlasti lahkuda ja 16% teeks seda tõenäoliselt (Joonis 22). Kindlasti või tõenäoliselt ei kavatseks ohu korral lahkuda 68 protsenti elanikest. Need proportsioonid on viimaste aastate vältel püsinud üsna stabiilsed.

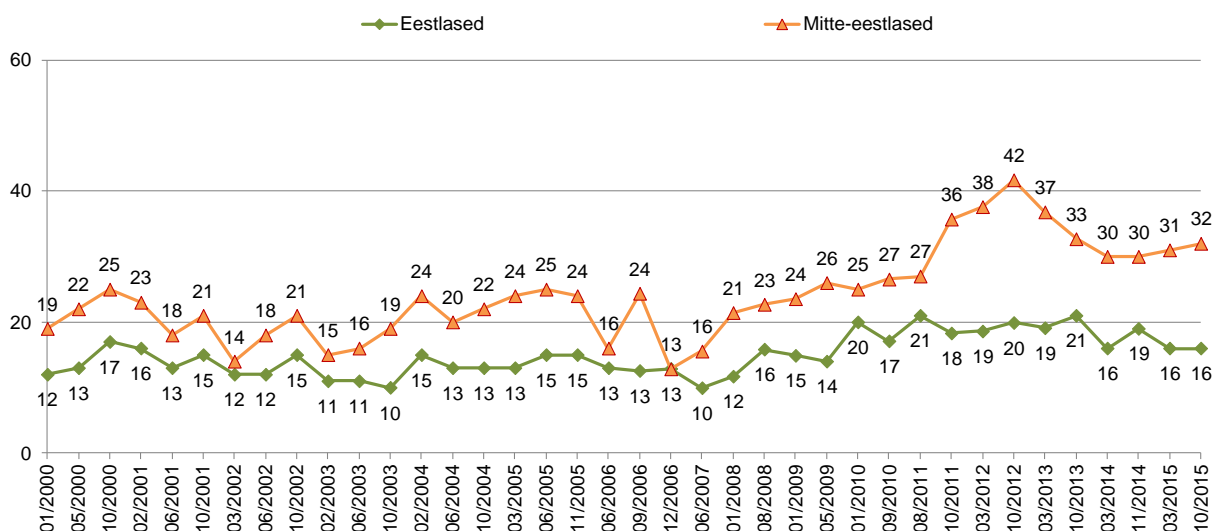
Tõenäolisemad Eestist lahkujad oleksid naised (kindlasti või tõenäoliselt 25%) ning nooremad, kuni 39 aastased inimesed (enam kui kolmandik). Venekeelsete vastajate seas oleks tõenäoliseid lahkujaid 32 protsenti, eestlaste seas 16 protsenti.

**Joonis 22. Eestist lahkumise tõenäosus, kui Eestile tungitaks kallale (%) ; N = kõik vastajad**



Vaadeldes kogu aegrida alates uuringuseeria algusest näeme venekeelsete vastajate lahkumissoovi tõusu 2007. aastast alates, mis 2013. aastaks tõusis kõrgele 42 protsenti tasemele ning on seejärel alates 2014. aastast püsinud 30-protsendi tasemel. Ka eestlaste lahkumissoov oli masu-aastatel 2010-2013 pisut kõrgem, mil lahkumist oleks kaalunud viiendik eestlastest (Joonis 23).

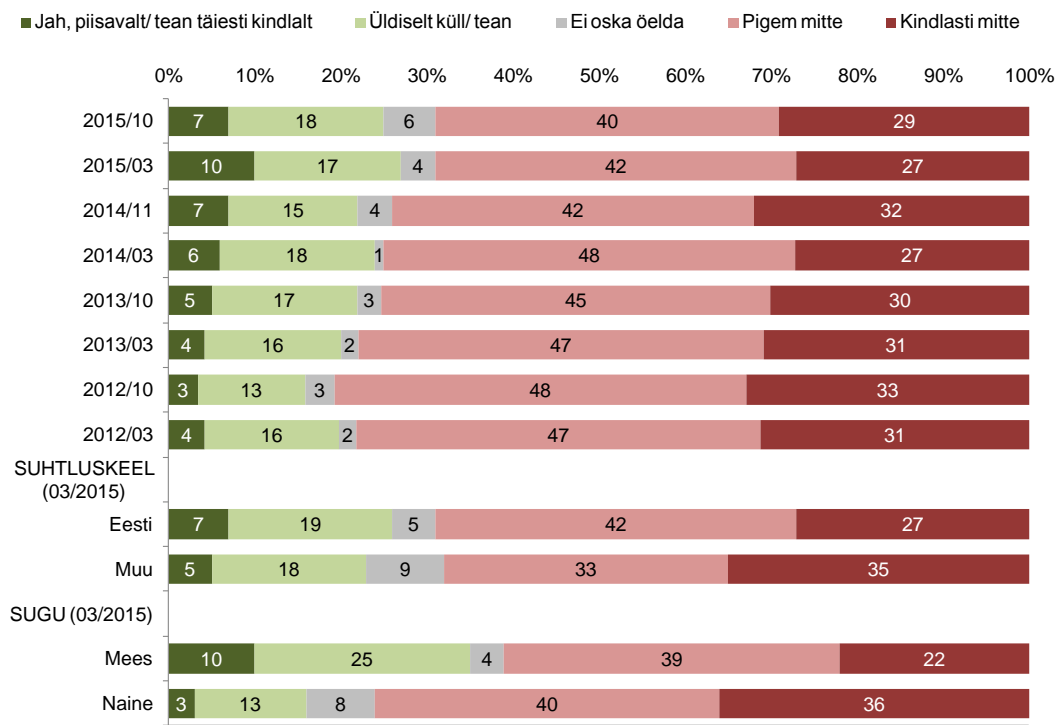
**Joonis 23. Kallaletungi korral Eestist lahkuda soovijate osakaal; eesti- ja muukeelsete elanike võrdlus 2000-2015 (kindlasti ja tõenäoliselt lahkuda püüdjate %; N = kõik vastajad)**



#### 4.4 Oskus käituda võimaliku kallaletungi korral

Elanike kaitsealasest teadlikkusest ülevaate saamiseks paluti vastajail öelda, kas nad on endi hinnangul piisavalt informeeritud sellest, mida nad saaksid teha Eesti kaitseks juhul, kui Eestit ähvardaks välisvaenlase kallaletung. Tulemused näitavad, et **elanikud hindavad oma oskust võimaliku kallaletungi korral käituda küllaltki madalalt**: vaid neljandik teaks, mida ta saaks taolises olukorras riigi kaitsmiseks teha, 69% aga ei ole sellest pigem või kindlasti mitte informeeritud (Joonis 24). Siiski on 2015 aasta teadlikkuse tase üsna pisut kõrgem kui varasematel aastatel.

**Joonis 24. Informeeritus sellest, mida saaks teha Eesti kaitseks juhul, kui Eestit ähvardaks välisvaenlase kallaletung (%) ; N = kõik vastajad**

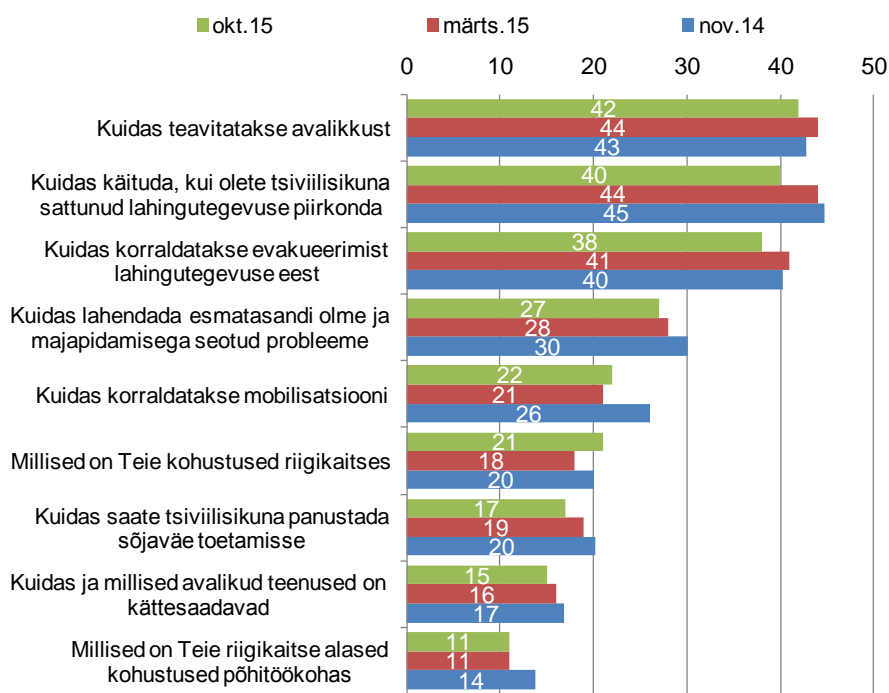


Mehed hindavad oma informeeritust paremaks kui naised (35% vs 16%) - seda võib selgitada nende suurema kokkupuutega riigikaitseliste struktuuridega (ajateenistuse läbimine, Kaitseliit). Eestlased mõnevõrra parem informeeritus võrreldes venekeelsete vastajatega on aga kadumas. Kui kevadel oli piisavalt või üldiselt informeerituis eestlaste seas 30% ja venekeelsete vastajate seas 20%, siis seekord on erinevus vaid kolm protsenti (26% vs 23%).

#### 4.5 Mis teemadel vajatakse rohkem informatsiooni?

Kuna elanikkonna hinnangud oma informeeritusele sellest, mida teha välisvaenlase kallaletungi korral, on olnud läbi kõikide küsitluste väga madalal tasemel, lisasime novembris 2014 uuringusse küsimuse selle kohta, millistel teemadel vajaksid inimesed kõige enam informatsiooni riigi tegevusest ja isiklikust elukorraldusest välisvaenlase kallaletungi korral (Joonis 25). Ette antud üheksast teemast pidid küsitletavad valida kolm nende jaoks olulisemat.

**Joonis 25. Millistel teemadel vajatakse rohkem informatsiooni - 2014-2015 võrdlus** (%; N = kõik vastajad)

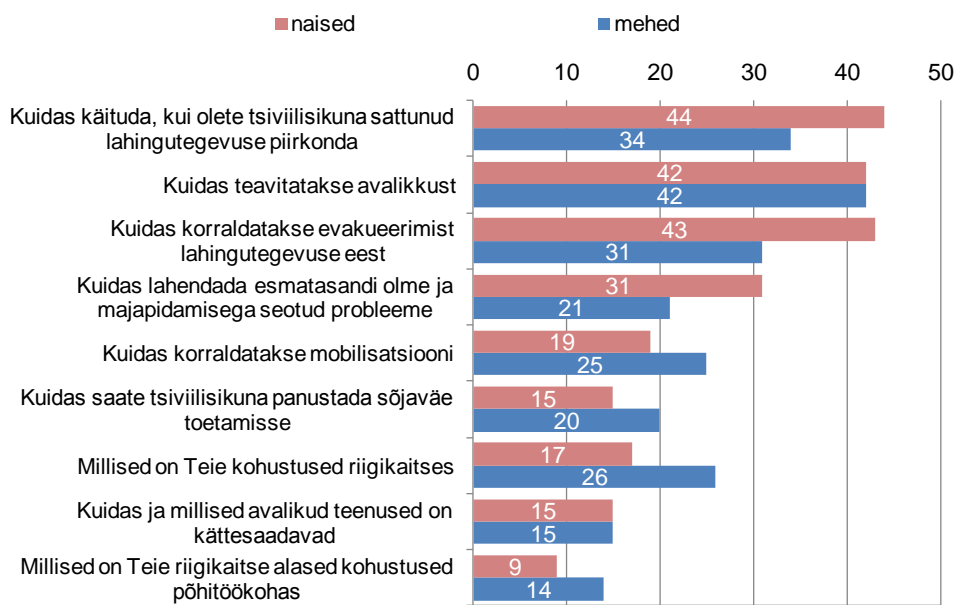


Kolm olulisemat teemat, mis tõusid esile mõlemas küsitluses ja mille kohta rohkem informatsiooni soovitakse, seostuvad tsiviilisikute rolliga konflikti korral: **kuidas teavitatakse avalikkust, kuidas käituda, kui ollakse tsiviilisikuna sattunud lahingutegevuse piirkonda ning kuidas korraldatakse evakueerimist.**

Mõnevõrra erinev on infovajadus meeste ja naissoost vastajate jaoks.

Ehkki ka meestel on esiplaanil kolm üldjärjestuses olulisemat teemat, peavad nad keskmisest olulisemaks ka seda, kuidas korraldatakse mobilisatsiooni, kuidas on võimalik tsiviilisikuna panustada sõjaväe toetamisse ning millised on vastaja kohustused riigikaitstes (Joonis 26).

**Joonis 26. Millistel teemadel vajatakse rohkem informatsiooni – meeste ja naiste võrdlus märts 2015** (%; N = kõik vastajad)





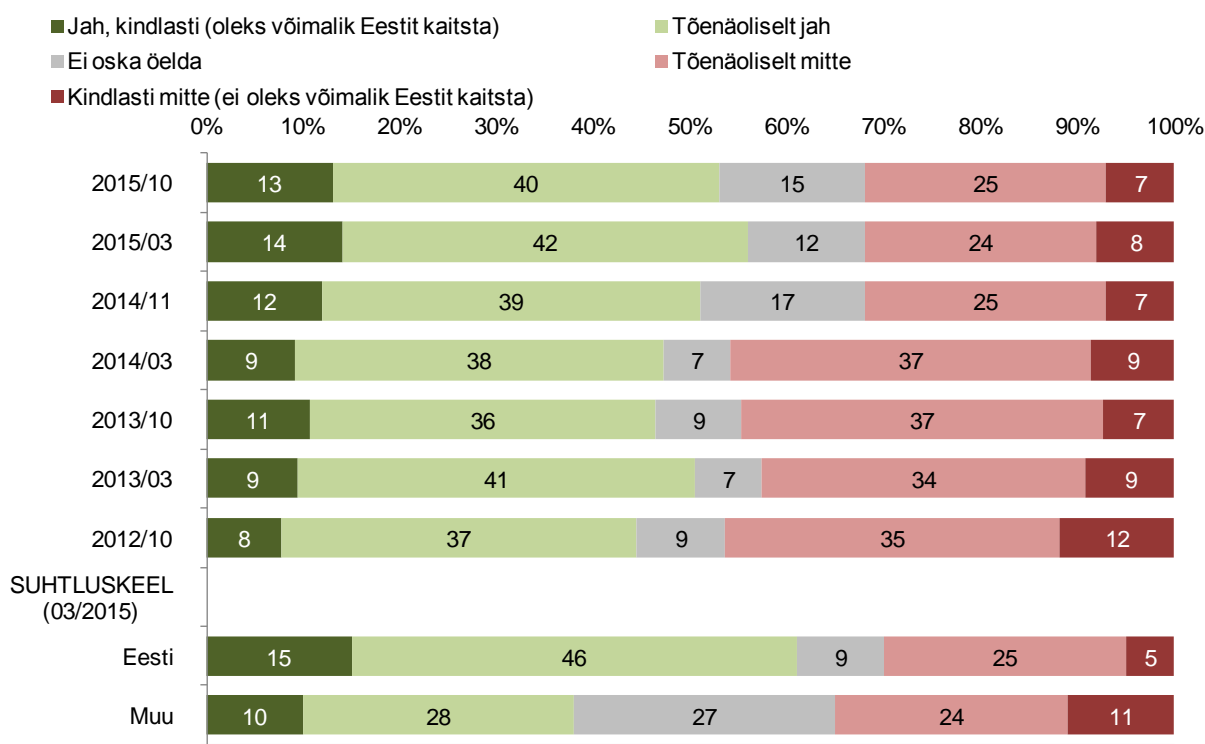
## 5 Eesti kaitsevõime

Viies peatükk kajastab elanike hoiakuid seoses Eesti kaitsevõime, kaitsekulutuste mahu ja riigi tegevusega riigikaitse arendamisel.

### 5.1 Hinnang Eesti kaitsevõimele

Vastajail paluti hinnata, kas võõrriigi relvastatud kallaletungi korral oleks võimalik Eestit kaitsta kuni liitlaste abi saabumiseni. Alates eelmise aasta sügisest on nende vastajate osakaal, kes leiavad, et **Eesti kaitsmine oleks võõrriigi relvastatud kallaletungi korral võimalik, ulatunud üle 50 protsendi**. Nende vastajate osakaal, kes ei pea Eesti kaitsmist võimalikuks, on langenud kolmandikuni kõigist küsitletutest – veel 2014 märtsis oli nende osakaal 46% (Joonis 27).

**Joonis 27. Hinnang Eesti kaitsevõimele võõrriigi relvastatud kallaletungi korral** (%; N = kõik vastajad)

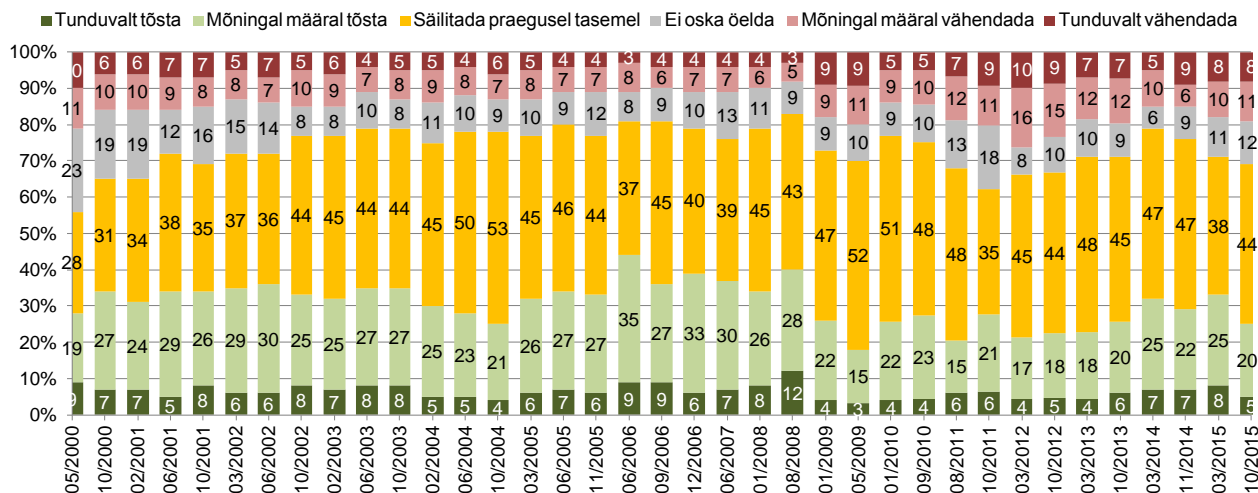


Eestlaste hinnang Eesti kaitsevõimele on positiivsem – võimekust Eestit kaitsta tunnistab enam kui 60 protsenti. Venekeelsete vastajate seas on positiivsed ja skeptilised hinnangud tasakaalus, üle neljandiku venekeelsetest ei oska selles küsimuses seisukohta võtta.

## 5.2 Seisukohad kaitsekulutuste mahu osas

Hinnangutes Eesti kaitsekulutuste mahule on kõige suurem nende vastajate osakaal, kes peavad vajalikuks säilitada kaitsekulutusi praegusel tasemel (Joonis 28). **Kaitsekulutuste tõstmist pooldab 28% ja vähendamist 19% elanikest.**

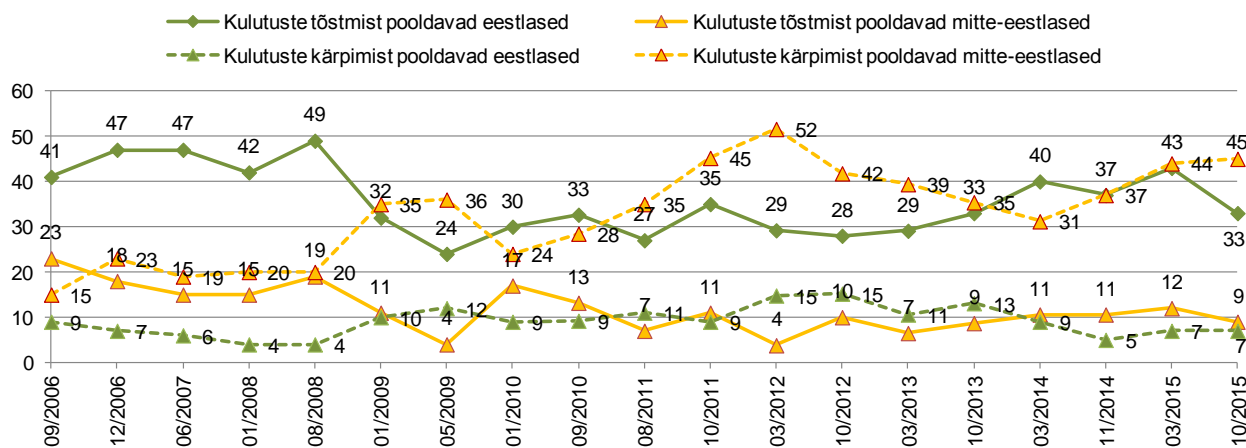
**Joonis 27. Seisukohad Eesti kaitsekulutuste osas; 2000-2015 võrdlus (%) ; N = kõik vastajad)**



**Eesti- ja venekeelsete vastajate seas on suhtumine kaitsekulutustesse pöördvõrdeline: venekeelsete elanike hulgas on kaitsekulutuste kärpimise pooldajaid rohkem kui kaitsekulutuste tõstmise pooldajaid eestlaste seas (Joonis 29).** Samas kaitsekulutuste tõstmise pooldajaid on venekeelsete vastajate seas sama palju kui nende kulutuste langetamise soovijaid eestlaste hulgas.

2015. aasta märtsis oli 33% eesti- ja 9% muukeelsetest elanikest seisukohal, et kaitsekulutuste mahtu tuleks tõsta; kulutuste vähendamist aga pooldas 7% eesti- ja 45% muukeelsetest vastajatest.

**Joonis 29. Seisukohad Eesti kaitsekulutuste mahu osas; eesti- ja muukeelsete elanike võrdlus 2006-2015 (%) ; N = kõik vastajad)**



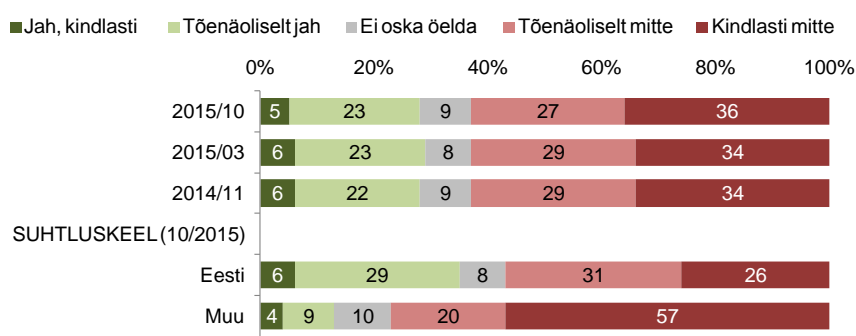
### 5.3 Valmisolek omapoolseks annetuseks riigikaitse

Palju inimesed ilmselt ei taju riigieelarvest tehtavate eraldiste vahetut seost oma isikliku rahakotiga – eelarvekulutuste suurendamine või vähendamine riigikaitsele on nende jaoks suhteliselt abstraktne teema. Märksa enam annab inimeste soovist riigikaitsele panustada tunnistust nende valmisolek teha omapoolset rahalist annetust Eesti riigikaitse tugevdamiseks.

Küsitlustulemused näitavad, et selleks oleks **kindlasti või tõenäoliselt valmis 28 protsenti küsitletutest**. Tõenäoliselt või kindlasti mitte ei annetaks riigikaitsele 63 protsenti. Selline jaotus on olnu püsiv juba läbi kolme uuringu, mis näitab, et annetamisvalmiduse stabiilsust. (Joonis 30).

Kui eestlastest oleks valmis riigikaitset rahaliselt toetama 35 protsenti, siis venekeelsetest vastajatest vaid seitsmendik.

**Joonis 30. Valmisolek omapoolseks rahaliseks annetuseks Eesti riigikaitse (%; N = kõik vastajad)**

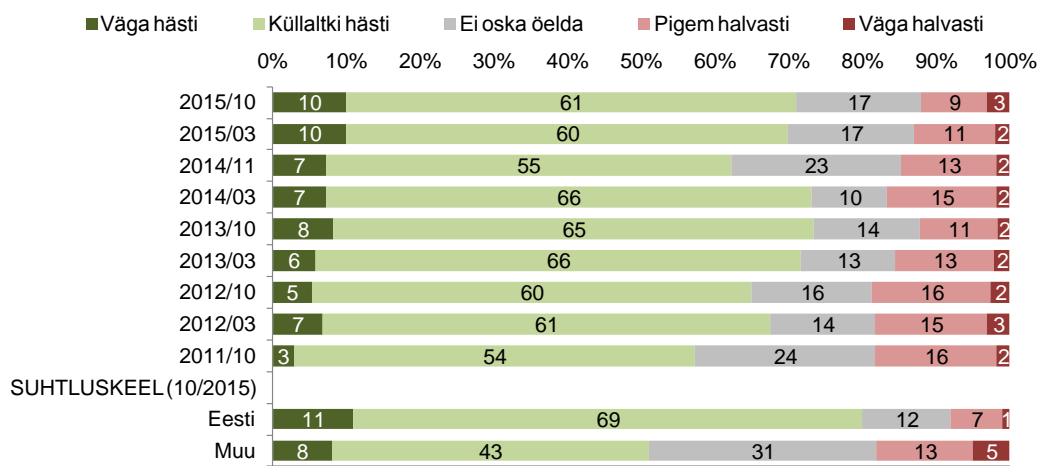


### 5.4 Hinnang riigi tegevusele riigikaitse arendamisel

Kui 2014. aasta kevadel andis riigi tegevusele Eesti riigikaitse arendamisel positiivse hinnangu 73% elanikest, siis aasta tagasi novembris uuringus oli selliste vastajate osakaal kahanenud 62 protsendile. Tänavu märtsis hinnangud riigi tegevusele taas paranesid (70%) ning see tase on säilinud ka oktoobris – riigi tegevuse hindab väga või küllaltki heaks 71 protsenti küsitletutest. Negatiivsete hinnangute osakaal on vaid 12%) (Joonis 31).

Nagu enamiku muude riigikaitsele või riigi institutsioonidele antud hinnangute puhul, näeme ka siin eestlaste kõrgeimaid hinnanguid võrreldes mitte-eestlastega (vastavalt 80% ja 52% peab riigikaitse arendamist heaks). Siiski on hinnangud muutunud positiivsemaks ka venekeelsete vastajate seas.

**Joonis 31. Hinnangud riigi viimaste aastate tegevusele Eesti riigikaitse arendamisel (%; N = kõik vastajad)**



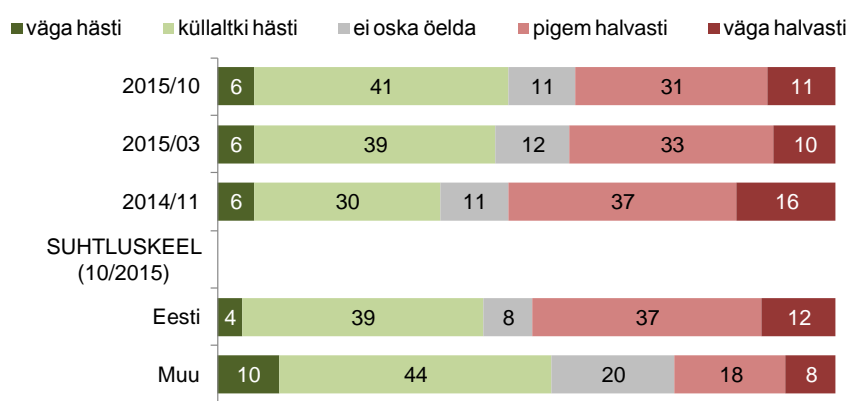
## 5.5 Hinnang Eesti piiri kaitstusele

Seoses kaitsepolitsei ametniku Eston Kohveri röövimisega Vene eriteenistuse poolt Eesti-Vene piiril, tõusis 2014. aastal avalikkuse huvisfääri küsimus, kui hästi on valvatud Eesti-Vene ajutine kontrolljoon.

Kui sügisel, pärast intsidenti piiril, olid negatiivsed hinnangud selgelt ülekaalus, siis nüüdseks on **positiivsed ja negatiivsed hinnangud enam-vähem tasakaalus**. Siiski on eelkõige eestlastest vastajad endiselt domineerivalt kriitilised (Joonis 32). Kuid kahtlemata on piiril käivitatud tegevused avaldanud mõju ka avalikule arvamusele: sügisel andis Eesti välispiiri kaitstusele negatiivse hinnangu tervelt kaks kolmandikku eestlastest, nüüdseks on kriitiliste hinnangute osakaal kahanenud 49 protsendile.

Venekeelsetest vastajatest jagab kriitilist hinnangut Eesti piirile vaid neljandik küsitletutest, enam kui pooled venekeelsetest vastajatest peavad aga Eesti välispiiri hästi kaitstuks.

**Joonis 32. Hinnangud Eesti välispiiri kaitstusele** (%; N = kõik vastajad)



## 6 Eesti riigikaitse korraldus

Kuues peatükk käsitleb erinevaid Eesti riigikaitse korraldusega seotud teemasid: kuidas suhtutakse ajateenistusse (sh kui vajalikuks peetakse noormeeste kohustuslikku ja neidude vabatahtlikku ajateenistust, kuidas suhtutakse ajateenistusest kõrvalehoidmisse ning kergemate tervisehäiretega noorte kaasamise ajateenistusse), kas Eesti jaoks peetakse sobilikumaks praegust kaitsekontseptsiooni või kutselisele kaitsevæele üleminekut, kuidas suhtutakse riigikaitse laiapõhjalisse käsitusse ning mida peetakse Kaitseleidu peamisteks ülesanneteks.

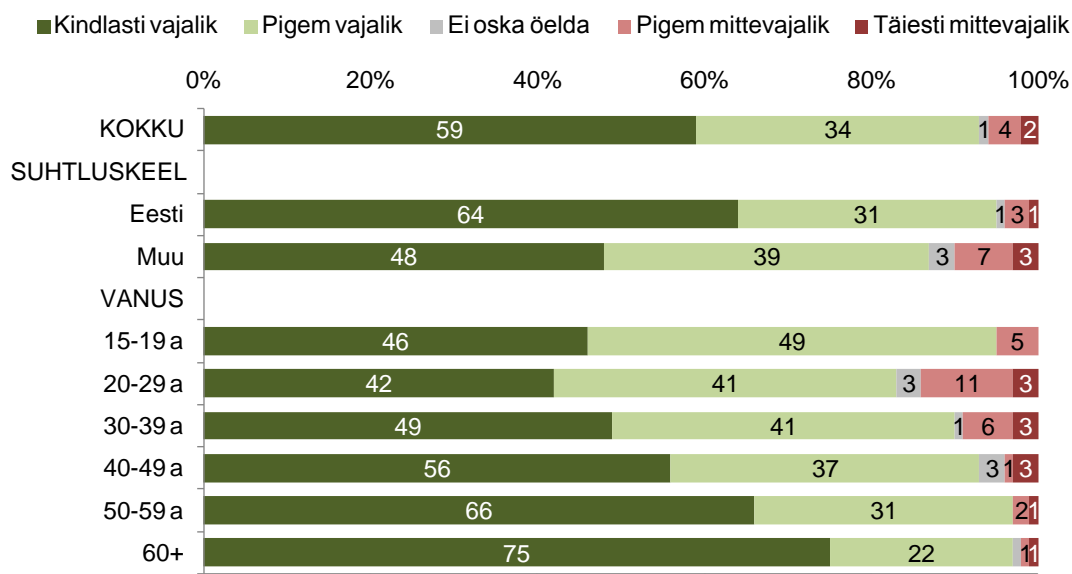
### 6.1 Suhtumine ajateenistusse

#### 6.1.1. Ajateenistuse vajalikkus noormeeste jaoks

Eesti elanike toetus noormeeste ajateenistusele on jätkuvalt väga kõrge: **ajateenistuse läbimist peab noormeeste jaoks vajalikuks 93% kõigist küsitletutest**. Mõnevõrra on kahanenud vaid ajateenistust kindlasti vajalikuks pidajate osakaal (märtsis oli selliseid vastajaid 67%, seekord 59%). Ent vaid 6% elanikkonnast peab ajateenistust pigem või täiesti mittevajalikuks. Eestikeelsetest vastajatest hindab ajateenistuse läbimist kindlasti vajalikuks 64%, muukeelsetest vastajatest 48% (Joonis 33).

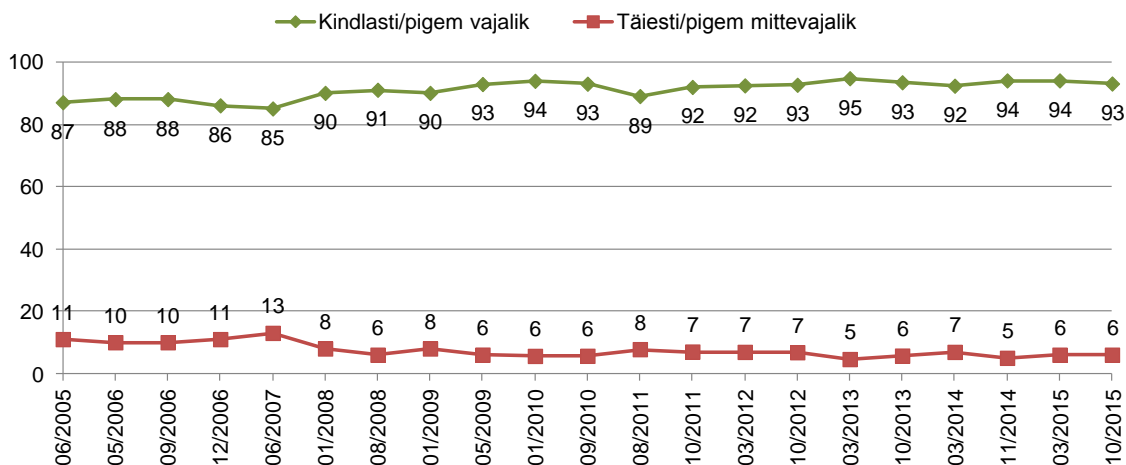
Kõige veendunud ajateenistuse pooldajad on üle 60 aastased inimesed, kuid ka alla 30-aastaste seas, keda ajateenistus kõige enam ka isiklikult puudutab, on ajateenistuse kindlaid pooldajaid üle 40 protsendi ning seda peab mittevajalikuks vaid kümnendik.

**Joonis 33. Suhtumine ajateenistuse vajalikkusesse** (%; N = kõik vastajad)



Ajateenistuse läbimist noormeeste jaoks kindlasti või pigem vajalikuks pidavate inimeste osakaal on püsinud elanikkonna seas läbi aastate väga kõrgel tasemel (alates 2005. aastast vahemikus 85-95%) (Joonis 34).

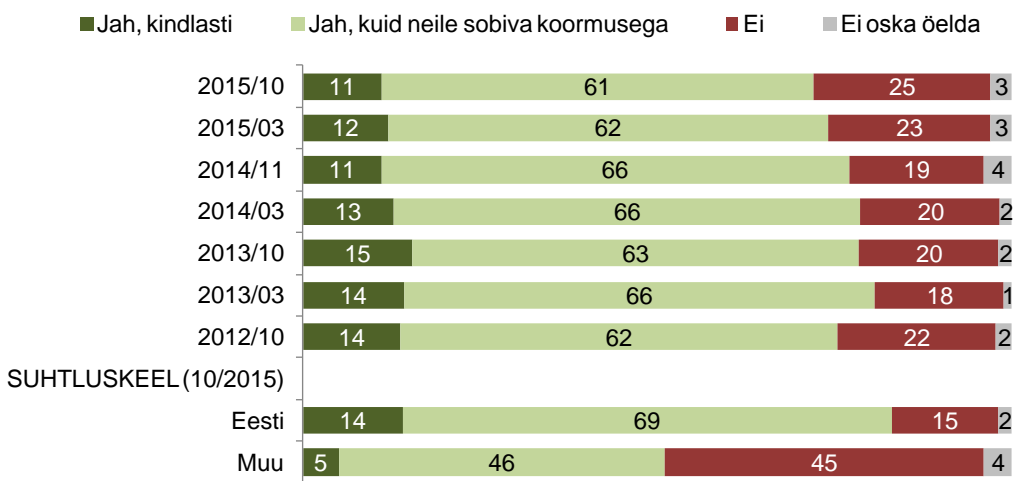
**Joonis 34. Suhtumine ajateenistuse vajalikkusesse; 2005-2015 võrdlus (%) ; N = kõik vastajad)**



Alates 2012. aastast on vastajatelt täiendavalt küsitud, kas kaitseväeteenistuse peaksid läbima ka need noormehed, kel on väiksemaid tervisehäireid. 11 protsenti vastajaist leiab, et väiksemate tervisehäiretega noormehed peaksid kindlasti ajateenistuse läbima, **61 protsenti vastajaist aga peaks õigeks, et väiksemate tervisehäiretega noormehed võiksid läbida kaitseväeteenistuse neile sobiva koormusega** (Joonis 35).

Kõige suuremad erisused antud küsimuses ilmnevad suhtluskeele lõikes. Venekeelsetest vastajatest on koguni 45% arvamusel, et väiksemate tervisehäiretega noormehed ei peaks ajateenistust läbima, samas kui eestikeelsetest jagab seda seisukohta vaid 15%.

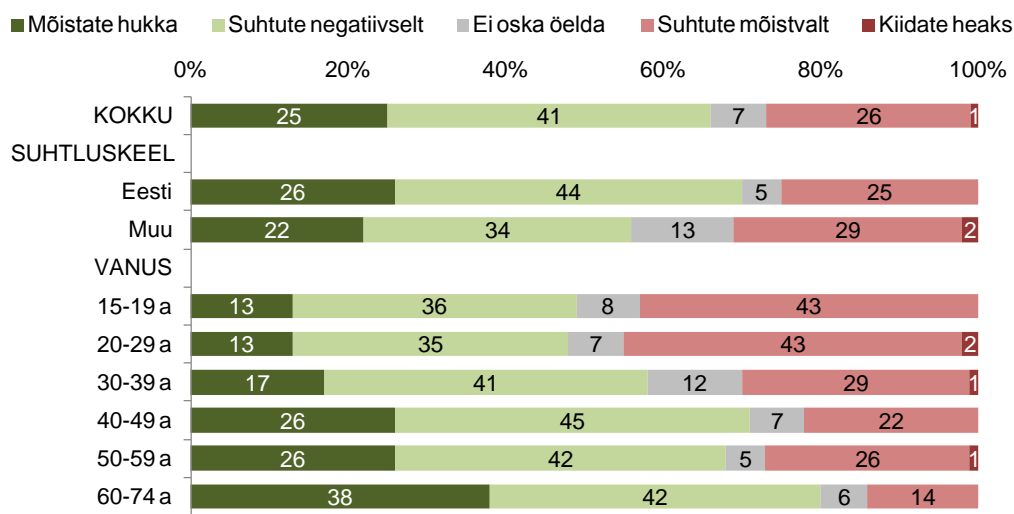
**Joonis 35. Suhtumine kaitseväeteenistuse läbimisse nende noormeeste puhul, kel on väiksemaid tervisehäireid (%) ; N = kõik vastajad)**



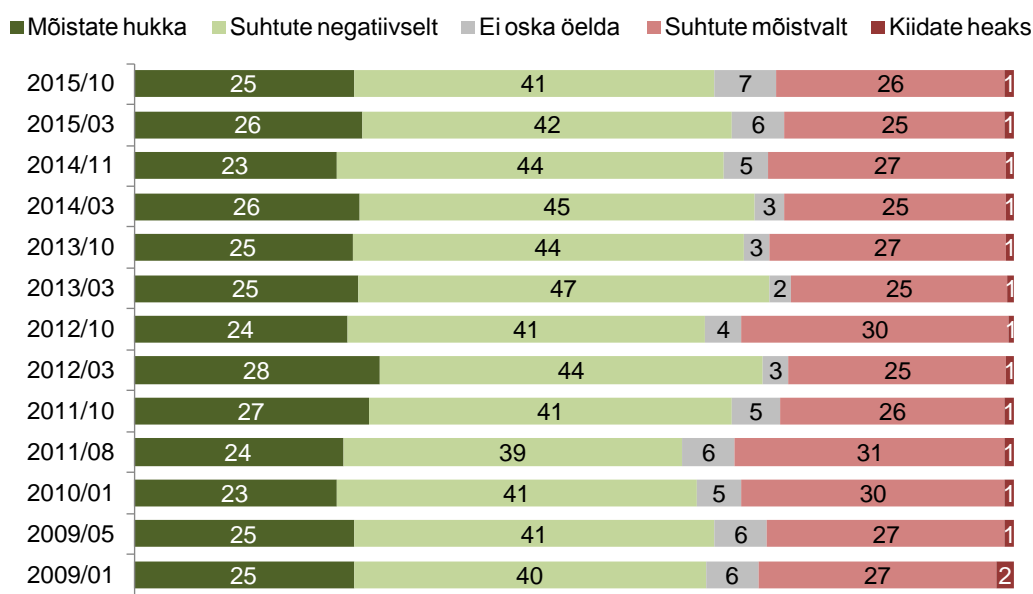
### 6.1.2. Ajateenistusest kõrvale hoidmine

Väga soosiva suhtumise taustal ajateenistusse on igati ootuspärane, et **suur osa Eesti elanikest suhtub taunivalt neisse, kes hoiavad ajateenistuse kohustusest kõrvale** – 25% mõistab taolise käitumise hukka ja 41% suhtub sellesse negatiivselt (Joonis 36). Mõistvalt suhtub ajateenistusest kõrvalehoidmisse 26%, heaks kiidab selle vaid 1% vastanuist.

Eestikeelsetest vastajatest taunib kõrvalehoidmist 70%, muukeelsetest aga 56%. Vanemad vastajad suhtuvad ajateenistusest kõrvale hoidmisse nooremate inimestega võrreldes negatiivsemalt – üle 40 protsendi alla 30-aastastest väljendab ajateenistusest kõrvale hoidmise suhtes mõistvat suhtumist.

**Joonis 36. Suhtumine ajateenistusest kõrvalehoidmisse (%) ; N = kõik vastajad)**

Nii nagu ajateenistuse vajalikkuse tunnistamise osas, et ole ka inimeste suhtumises ajateenistusest kõrvalehoidmisse aastate jooksul suuri muutusi toimunud (Joonis 37).

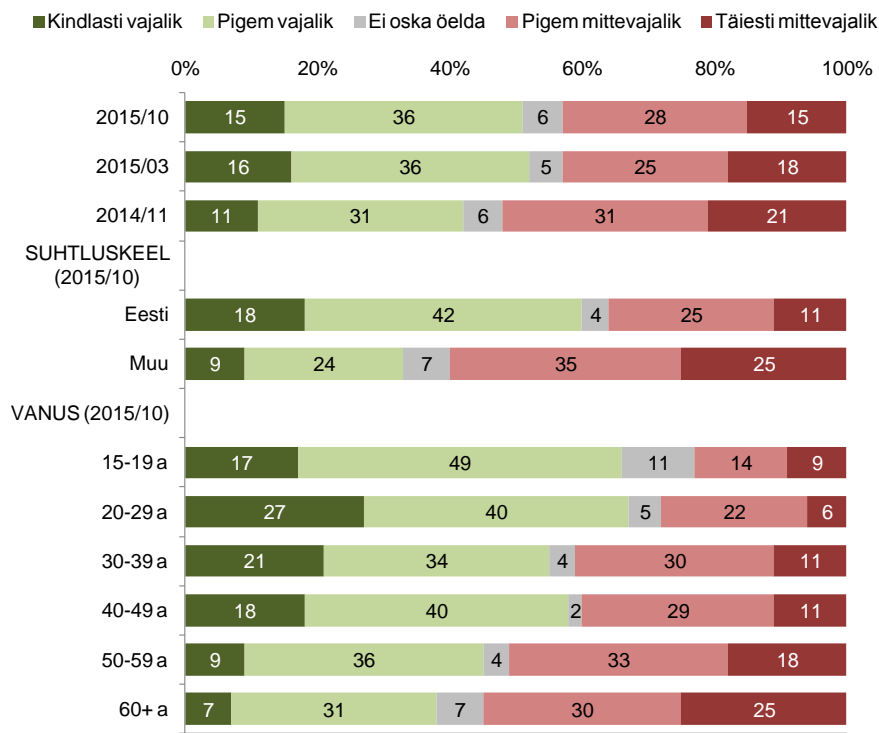
**Joonis 37. Suhtumine ajateenistusest kõrvalehoidmisse; 2009-2015 võrdlus (%) ; N = kõik vastajad)**

### 6.1.3. Naiste ajateenistus

**Naistele antud võimalus vabatahtlikult ajateenistust läbida** leiab ühiskonnas järjest enam mõistmist – nii märtsis kui ka oktoobris **pidas seda kindlasti või pigem vajalikuks üle poole küsitletutest.**

Eestlased ja nooremad vastajad on soolise võrdõiguslikkuse küsimuses kaasaegsemate hoiakutega kui venekeelsed ja vanemaealised. Kui eestlastest peab naiste võimalust ajateenistust läbida vajalikuks 60%, siis venekeelsetest vaid 33 protsenti. 50 aastast vanemate vastajate seas ei pea enam kui pooled naistele vabatahtliku ajateenistuse võimaldamist vajalikuks (Joonis 38).

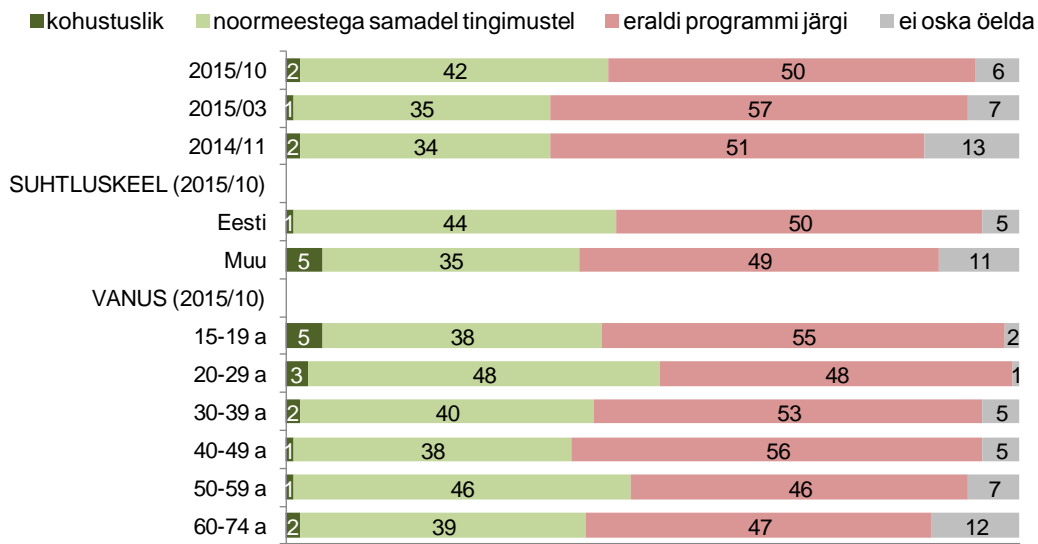
**Joonis 38. Suhtumine naiste ajateenistuse vajalikkusesse (%) ; N = kõik vastajad)**



Neilt vastajailt, kes naiste vabatahtlikku ajateenistust kindlasti või pigem vajalikuks pidasid, küsiti, mis vormis see ajateenistust peaks toimuma. Valikuks anti kolm varianti: kohustuslik ajateenistus, ajateenistus noormeestega samadel tingimustel ning ajateenistus eriprogrammi järgi. **Valdavalt peetakse õigeks, et naised läbiksid ajateenistuse eraldi programmi järgi (Joonis 39).**

**Joonis 39. Kuidas peaks toimuma naiste ajateenistus?**

(%; N = need vastajad, kes pidasid naiste vabatahtlikku ajateenistust vajalikuks)

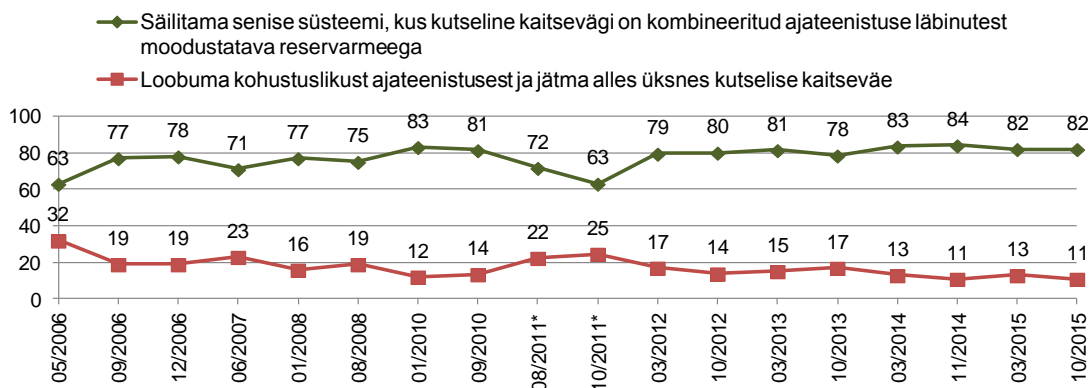




## 6.2 Suhtumine kutselisse kaitseväge

Ehkki ajateenistuse läbimist peab vajalikuks enam kui 90 protsenti küsitletutest, kerkib poliitilises debatis aeg ajalt üles ka kutselisele kaitseväge ülemineku teema. Küsitletutel paluti hinnata, kas nende arvates peaks Eesti loobuma kohustuslikust ajateenistusest ja jätma alles üksnes kutselise kaitseväge või säilitama senise süsteemi, kus kutseline kaitseväge on kombineeritud ajateenistuse läbinutest moodustatava reservarmega. Selgus, et **82% elanikkonnast eelistab praeguse ehk reservarmeed hõlmava süsteemi säilitamist** (Joonis 40). Kohustuslikust ajateenistusest loobumist ja üksnes kutselisele kaitseväge üleminekut pooldab 11% Eesti elanikkonnast. Hoiakutrend on olnud ajas vägagi stabiilne.

**Joonis 40. Eelistatud variandid Eesti kaitsekontseptsiooni arendamisel; 2006-2015 võrdlus** (%; N = kõik vastajad)

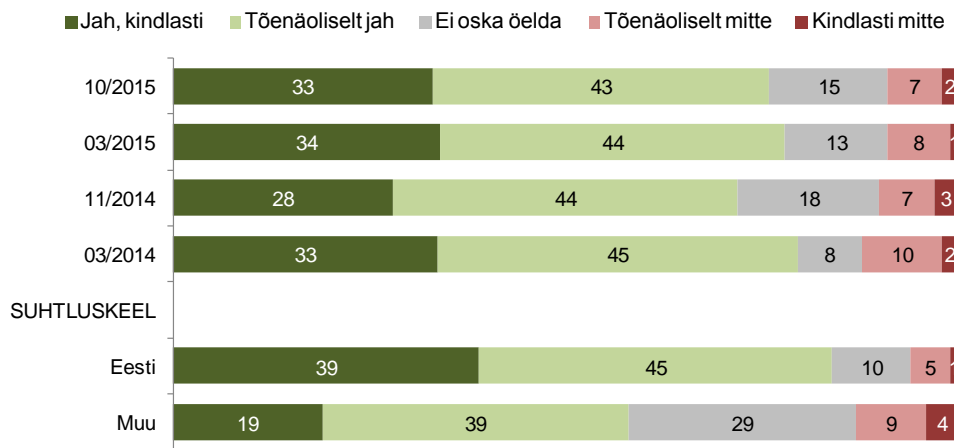


\* Aastal 2011 läbi viidud uuringulainetes oli kasutusel teistsugune vastusevariantide sõnastus: „Eesti peaks jääma ajateenistusel põhineva üldise kaitsevägekohustuse juurde” ja „Eesti peaks minema üle palgaarmeele”.

## 6.3 Suhtumine riigikaitse laiapõhjalisse käsitusse

Alates 2014 kevadest on uuringusse lülitatud küsimus Eesti riigikaitse strateegias sõnastatud põhimõtete kohta, mille kohaselt ei ole riigikaitse mitte ainult kaitseväge ja Kaitseliidu, vaid enamiku riigiasutuste ja terve ühiskonna ühine ülesanne. **76 protsenti küsitletutest** (eestlastest 84 protsenti) on arvamusel, et selline **laiapõhjaline lähenemine on Eesti jaoks kas kindlasti või tõenäoliselt sobiv** (Joonis 41). Vastupidisel arvamusel on vaid alla kümnendiku küsitletuist.

**Joonis 41. Riigikaitse ei ole mitte ainult kaitseväge, vaid enamiku riigiasutuste ja terve ühiskonna ühine ülesanne. Kas selline laiapõhjaline lähenemine on Eesti jaoks sobiv?** (%; N = kõik vastajad)



## 6.4 Kaitseleidu ülesanded

Riigikaitse strateegias on väga oluline roll antud Kaitseleidule. Vastajail paluti etteantud loetelust valida **kolm ülesannet, mida nad peavad Kaitseleidu tegevuses kõige olulisemaks**. Tulemused fikseeriti järjestatuna, st milline on olulisuselt esimene, milline teine ja milline kolmas ülesanne.

Kaitseleidu kõige olulisemaks ülesandeks peetakse **võimekuse loomist riigi sõjaliseks kaitseks – selle ülesande paigutab esikohale 35 protsenti küsitletutest**. Kolme valiku kokkuvõttes aga tõuseb esikohale **päästetegevuses osalemine õnnetuste ja katastroofide korral** (52%). Esimese valikuna on aga olulisuselt teise kohal **kaitsetahte ja kaitsevalmiduse tõstmine elanikkonna hulgas (17%)**, mis kolme ülesande kokkuvõttes jääb 42 protsendiga kolmandale positsioonile. (Joonis 42).

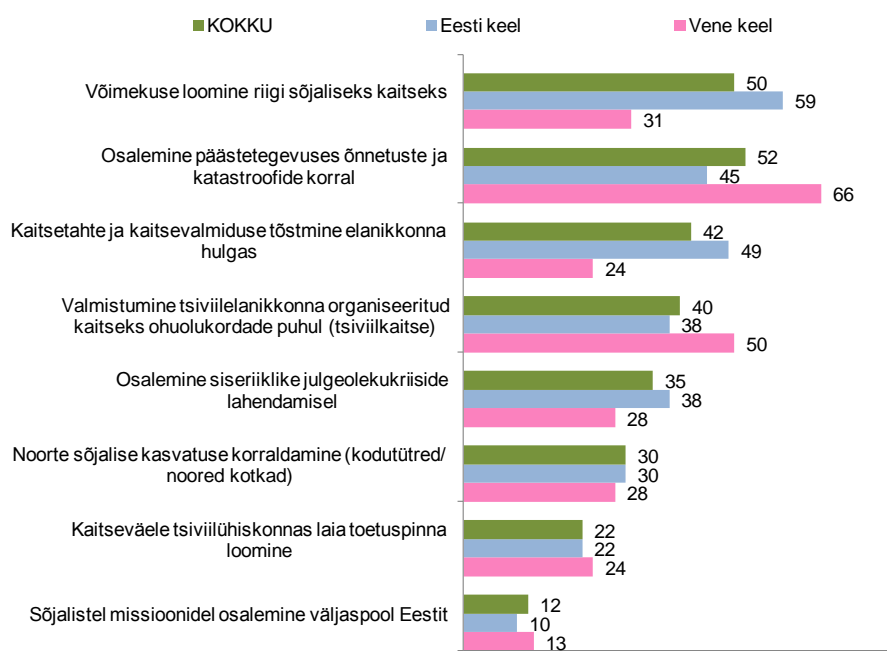
Oluliste ülesannetena järgnevad kolmele enammainitule ka valmistumine tsiviilkaitseks ohuolukordades (40%), osalemine siseriiklike julgeolekukriiside lahendamisel (35%) ja noorte sõjalise kasvatuse korraldamine (30%).

**Joonis 42. Kaitseleidu peamised ülesanded (%) (N = kõik vastajad)**



Eesti- ja venekeelsete elanike arvamustes esineb samuti mitmeid erinevusi. Kui eestlased peavad Kaitseleidu olulisimaks ülesandeks võimekuse loomist riigi sõjaliseks kaitseks (43 protsenti paigutab selle esikohale; mitte-eestlastest 17%) ning kaitsetahte ja kaitsevalmiduse tõstmist elanikkonna hulgas (esikohale seab selle 17%, kolme olulisema hulgas nimetab 49% - venekeelsetest vastavalt 9% ja 24%), siis venekeelse elanikkonna seas domineerib väga tugevalt arusaam Kaitseleidu olulisusest õnnetuste ja katastroofide korral päästetegevuses osalemisel (esikohal 25% ja kolme olulisema seas 66% venekeelsete vastajate arvates; eestlasest vastavalt 7% ja 44%) ja tsiviilelanikkonna organiseeritud kaitsemist ohuolukordades (esikohal 10% ja kolm olulisema seas 50% venekeelsete vastajate ning vastavalt 8% ja 38% eestlaste arvates) (joonis 43).

**Joonis 43. Kaitseliidu kolm peamist ülesannet vastaja suhtluskeele lõikes** (%; N = kõik vastajad)



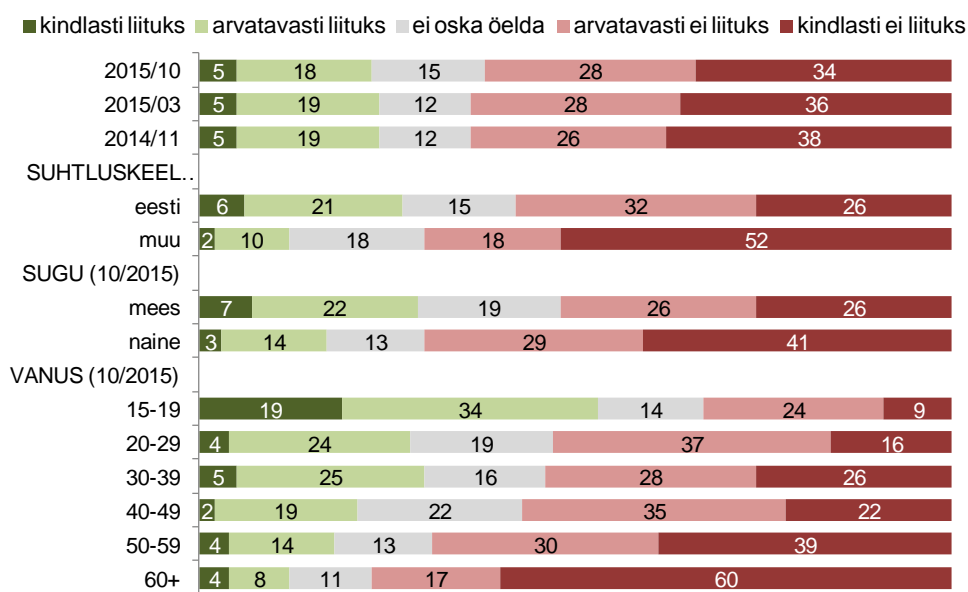
### 6.5 Suhtumine Kaitseliiduga liitumisse

Kaitseliidu tegevuses osaleb ise viis protsenti küsitletutest (eestlastest 7 protsenti), mõne pereliikme või sõbra kaudu on kontakt Kaitseliiduga 25 protsendil (eestlastest 33 protsenti). Venekeelsete vastajate seos Kaitseliiduga on väike – vaid 8 protsendil on keegi sõpradest või pereliikmetest Kaitseliiduga seotud.

Neilt vastajailt, kes ei olnud ise Kaitseliidu või sellega seotud organisatsioonide liikmed, küsiti, kuidas nad suhtuksid ettepanekusse Kaitseliiduga liituda.

**Ettepanekule ühineda Kaitseliidu või Naiskodukaitsega, annaks kindlasti positiivse vastuse 5 protsenti ning arvatavasti oleks valmis liituma 18% (Joonis 44).** Kindlasti peaks Kaitseliitu rõõmustama asjaolu, et suuremat valmisolekut liitumiseks väljendavad just nooremad vastajad.

**Joonis 44. Valmisolek liituda Kaitseliidu või Naiskodukaitsega** (%; N = need, kes ei ole veel seotud Kaitseliidu või selle organisatsioonidega)



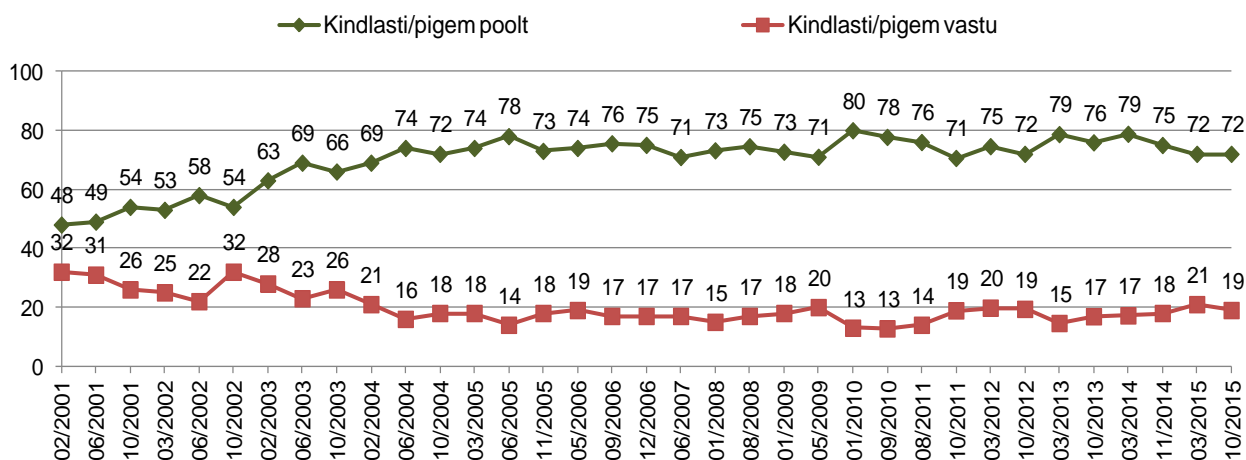
## 7 NATO

Seitsmes, NATO-t puudutav peatükk annab ülevaate, kuidas elanikud suhtuvad Eesti kuulumisse NATOsse, millist rolli nähakse NATO-l Eesti julgeoleku tagamisel ning kuidas neid hinnatakse samme, mida NATO on muutunud julgeolekuolukorras teinud Eesti turvalisuse tagamiseks.

### 7.1 Suhtumine NATO-sse kuulumisse

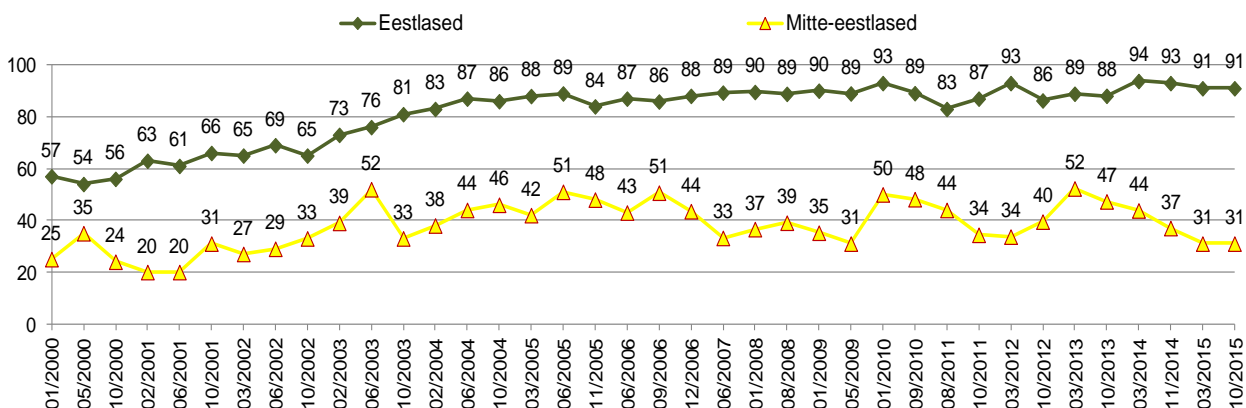
**Eesti kuulumist NATO-sse pooldas 2015. aasta oktoobris 72% elanikkonnast**, sh 40% on kindlasti ja 32% pigem NATO-sse kuulumise poolt. NATO-sse kuulumise vastu on 19% eestimaalastest; seisukohta ei oska antud küsimuses võtta 9% elanikkonnast (Joonis 45).

**Joonis 45. Hoiakud NATO-ga liitumise/ NATO-sse kuulumise suhtes; 2001-2015 võrdlus** (%; N = kõik vastajad)



Kui eestlastest toetab Eesti kuulumist NATOsse 91 protsenti, siis venekeelsete vastajate toetus NATO-le on kolm korda madalam, vaid 31 protsenti. Seega ei ole suhtumine NATOsse võrreldes kevadise küsitlusega muutunud. Venekeelsete vastajate suhtumine NATO liikmesusse oli samal tasemel juba oktoobris 2001. Eestlaste toetus NATOle oli toona 66 protsenti. Seega, kui eestlaste poolehoid on tänaseks tõusnud poole suuremaks, siis tuleb tunnistada, et vene keelt kõnelevatele eestimaalastele ei ole suudetud NATO-t selle aja jooksul omaseks muuta. Venekeelsetest vastajatest on Eesti NATO-sse kuulumise vastu 48%, 20% ei oma antud küsimuses kindlat seisukohta või ei soovi seda avaldada (Joonis 46).

**Joonis 46. NATO-ga liitumise/ NATO-sse kuulumise pooldajate osakaal; eesti- ja muukeelsete elanike võrdlus 2000-2015** (kindlasti ja pigem pooldajate %; N = kõik vastajad)



## 7.2 NATO abi Eestile võimaliku ohu korral

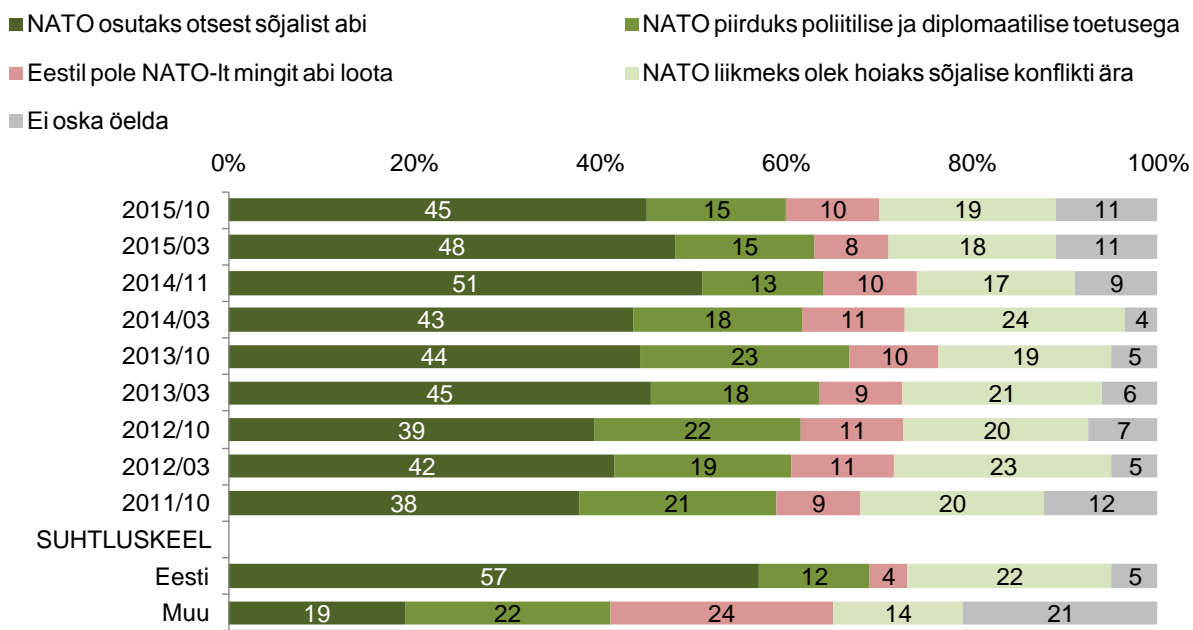
NATO-t peetakse elanikkonna enamuse poolt Eesti julgeoleku tagamise peamiseks garantiiks. Ometi on aastate jooksul avalikkuses korduvalt esitatud küsimust, kas reaalse sõjaohu korral NATO artikkel 5 ikka käivitub? Aastate jooksul on inimeste kindlustunne selles, et NATO Eestit ähvardava sõjalise ohu korral realselt sõjalist abi osutab, järjest kasvanud. Kahtlemata on selle kindlustunde kasvule kaasa aidanud NATO liitlaste reaalse kohalolu suurenemine Eestis.

**45 protsenti küsitletutest leiavad, et Eestit ähvardava ohu korral osutaks NATO otsest sõjalist abi**, 15% arvab, et NATO piirduks poliitilise ja diplomaatilise toetusega. 19% usub, et NATO liikmeks olek suudaks sõjalise konflikti ära hoida ja 10% arvates ei oleks Eestil NATO-lt mitte mingit abi loota. (Joonis 47)

Eestlaste usk NATO toetusesse on märgatavalt tugevam kui venekeelsetel vastajatel, mis kahtlemata tuleneb juba suhtumisest alliansi liikmeks olekusse. Kui eestlastest usub NATO sõjalisse abisse 57%, siis venekeelsete vastajate seas leiab seda vaid 19%. Tervelt 24 protsenti venekeelsetest leiab, et Eestil pole NATOlt mingit abi loota.

Asjaolu, et usk NATO otsesesse sõjalisse abisse on mõnevõrra madalam, kui kahes viimases küsitluses, annab tunnistust sellest, et NATO liitlaste kohaolu ei ole viimasel ajal enam avalikkuses nii tugevalt esiplaanil olnud, kui siis, kui tegemist oli värskete uudistega liitlaste saabumisest.

**Joonis 47. NATO roll Eesti julgeoleku tagamisel, kui Eestit ähvardab sõjaline oht** (%; N = kõik vastajad)

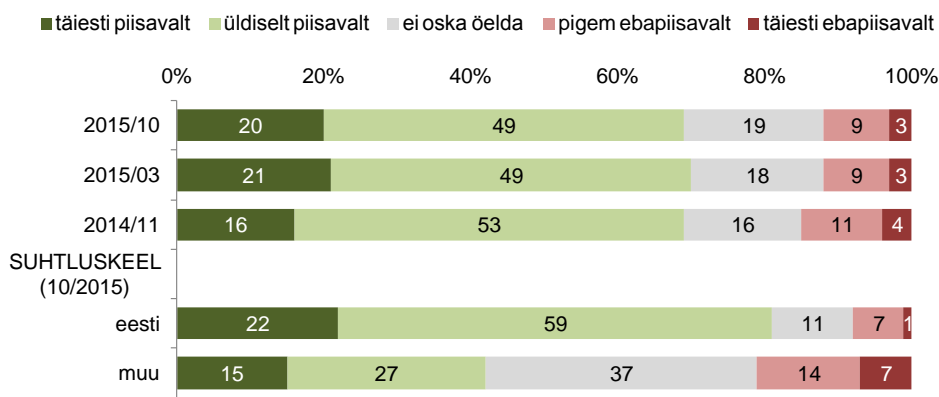


### 7.3 Hinnangud NATO poolt ette võetud sammudele

Alates 2014. aasta novembrist oleme uurinud ka seda, kuidas suhtuvad Eesti elanikud NATO poolt juba ette võetud sammudesse Eesti julgeoleku paremaks tagamiseks.

Küsitati, kas NATO on tänases julgeolekuolukorras teinud piisavalt (Joonis 48) ning kuidas suhtutakse NATO liitlasvägede kohalolekusse Eestis (Joonis 49).

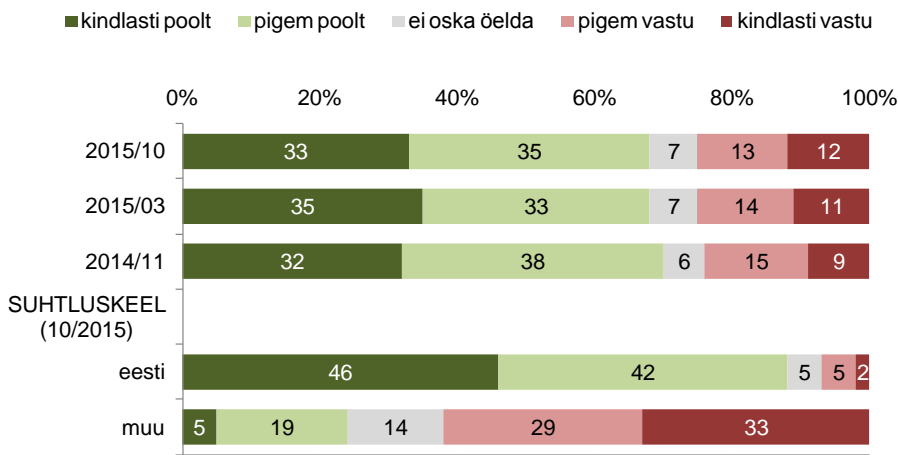
**Joonis 48. Kas NATO on teinud piisavalt Eesti julgeoleku tagamiseks? (%; N = kõik vastajad)**



Hinnang NATO poolt ette võetud sammudele Eesti julgeoleku tagamiseks on valdavalt positiivne, neid peab **täiesti või üldiselt piisavaks 69 protsenti küsitletutest**, sh, 81% eestlastest. Venekeelsetest vastajatest peavad NATO tegevust piisavaks 42 protsenti.

Seevastu **NATO vägede kohalolekusse Eestis suhtuvad venekeelsed vastajad ülekaalukalt eitavalt, samal ajal kui eestlastest pooldavad seda ligi 90 protsenti.**

**Joonis 49. Kuidas te suhtute NATO liitlasvägede kohalolekusse Eestis? (%; N = kõik vastajad)**



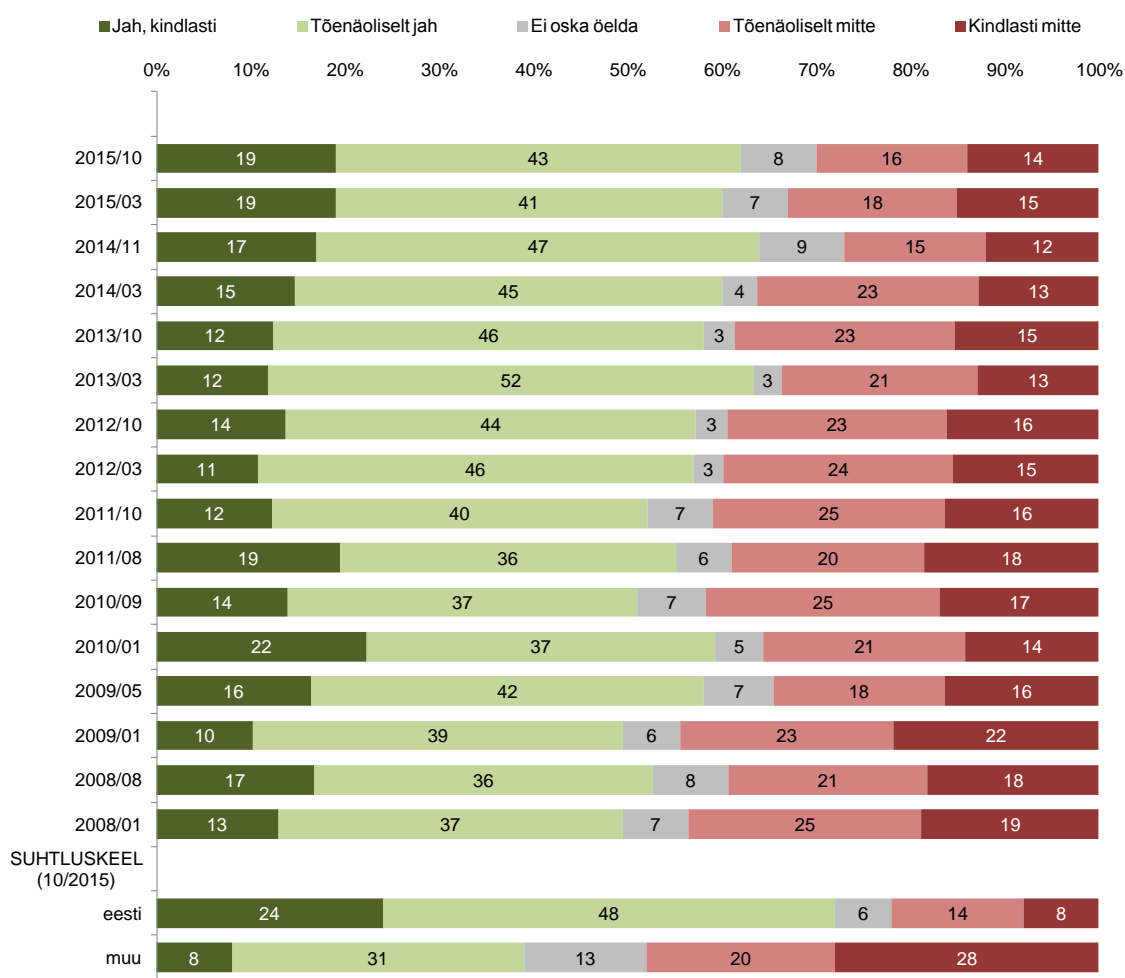
## 8 Rahvusvahelised sõjalised operatsioonid

Kaheksas peatükk kaardistab hoiakuid rahvusvahelistes sõjalistes operatsioonides osalemise suhtes: kui vajalikuks elanikud üldiselt peavad Eesti osalemist taolistes operatsioonides, mis põhjustel peaks Eesti välismissioonidel osalema ja kuidas suhtutakse välismissioonidel osalemisse NATO, Euroopa Liidu ja ÜRO üksuste koosseisus.

### 8.1 Suhtumine Eesti osalemisse rahvusvahelistes operatsioonides

**62% Eesti elanikkonnast leiab, et Eesti kaitsejõudude üksused peaksid vastavalt oma võimalustele osalema rahvusvahelistes operatsioonides**, sealhulgas 19% vastajate arvates tuleks seda kindlasti teha (Joonis 50). Rahvusvahelistes operatsioonides osalemiseks ei näe vajadust 30% küsitletutest.

**Joonis 50. Kas Eesti üksused peaksid osalema rahvusvahelistes sõjalistes operatsioonides?** (%; N = kõik vastajad)



Oluline erinevus missioonidesse suhtumisel on eesti- ja venekeelsete vastajate vahel. Eestlaste toetus missioonidel osalemisele on püsinud märtsikuu tasemel (72 protsenti), venekeelsete vastajate poolehoid missioonidel osalemisele on tõusnud 32 protsendilt 39 protsendile, mida on siiski vähem kui aasta tagasi (novembris 2014 oli toetus 43 protsenti). Missioonidel osalemise vastu on 48% venekeelsetest vastajatest.

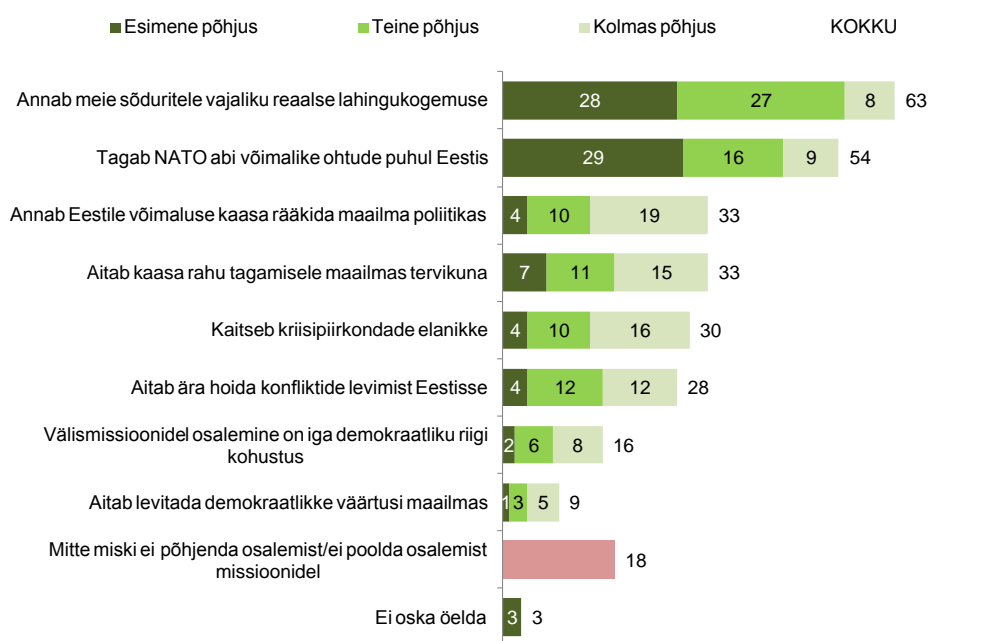
## 8.2 Rahvusvahelistel operatsioonidel osalemise argumendid

Vastajail paluti etteantud nimekirjast valida kolm kõige olulisemat põhjust, miks Eesti peaks osalema rahvusvahelistes sõjalistes operatsioonides. Tulemused fikseeriti järjestatuna, st milline on olulisuselt esimene, milline teine ja milline kolmas põhjus.

Kahte olulisemat põhjust toodi esile peaaegu võrdselt: seda, et see tagab **NATO abi võimalike ohtude puhul Eestis** pidas kõige tähtsamaks **29 protsenti**; et **missioonidel osalemine annab meie sõduritele reaalse lahingukogemuse - 28 protsenti** küsitletutest. Summeerides kolm olulisemat põhjust, osutus olulisimaks kaitseväelaste lahingukogemuse saamise argument (Joonis 51).

Ülejäänud argumentideks, miks osaleda välismissioonidel, peetakse vastajate hinnangul veel kaasaaitamist rahu tagamisele maailmas (kolme olulisema põhjuse hulgas 33%) ja Eesti võimalust maailma poliitikas kaasa rääkida (33%), kriisipiirkondade elanike kaitsmist (30%) ja konfliktide Eestisse levimise ennetamist (28%).

**Joonis 51. Olulisemad põhjused, miks Eesti peaks osalema rahvusvahelistes sõjalistes operatsioonides (%) ; N = kõik vastajad**



Nii nagu erines oluliselt eesti- ja venekeelsete vastajate suhtumine NATO liikmeks olekule, jääb ka missioonidel osalemine põhjenduste juures venekeelsete vastajate jaoks tahaplaanile argument, et see tagaks Eestile NATO toetuse sõjalise konflikti korral. Kui eestlastest seab selle argumenti esikohale 38% ja kolme olulisema hulka 67%, siis venekeelsetest vastavalt vaid 10% ja 20%.

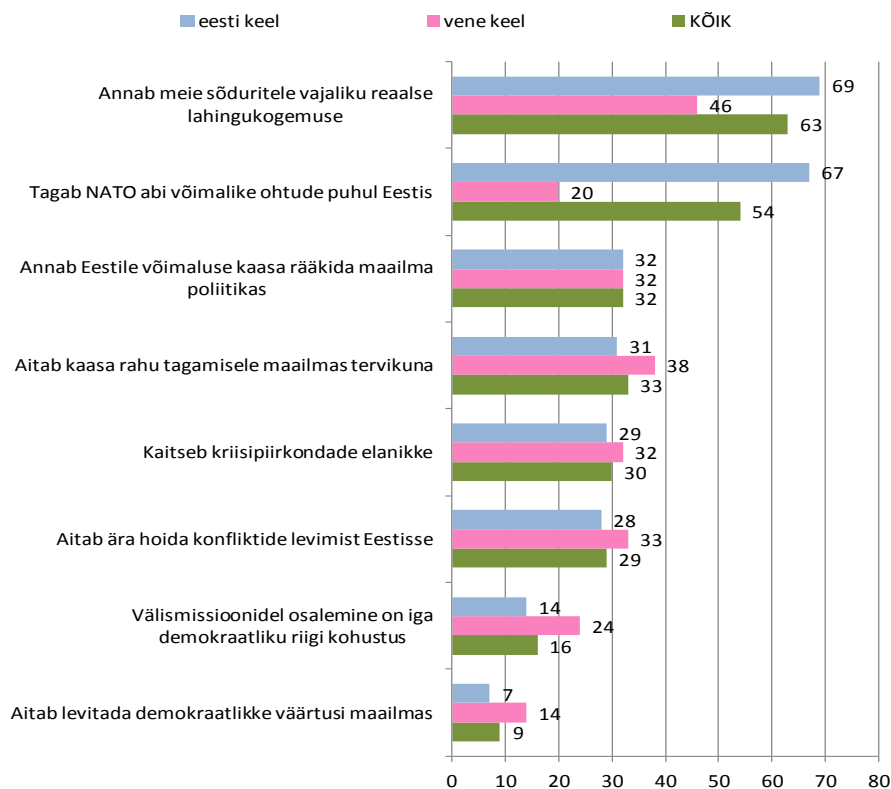
Kui eestlastest märgib lahingukogemuse saamist esimese põhjusena 30% ja kolme olulisema seas 69%, siis venekeelsetest vastajatest vastavalt vaid 18% ja 46%.

See-eest on venekeelsete vastajate jaoks eestlastest olulisemad nn. humanitaarsed argumendid: aidata kaasa rahu tagamisele maailmas, kaitsta kriisipiirkondade elanikke, levitada demokraatlikke väärtusi. Ka seisukohta, et missioonidel osalemine kuulub demokraatliku riigi kohustuste hulka, toetavad venekeelsed vastajad eestlastest enam (Joonis 52).

Venekeelsetest vastajatest märgib 33 protsenti, et mitte miski nimetatud argumentidest ei saa põhjendada osalemist välismissioonidel.



**Joonis 52. Olulisemad põhjused, miks Eesti peaks osalema rahvusvahelistes sõjalistes operatsioonides (%) ; N = kõik vastajad**

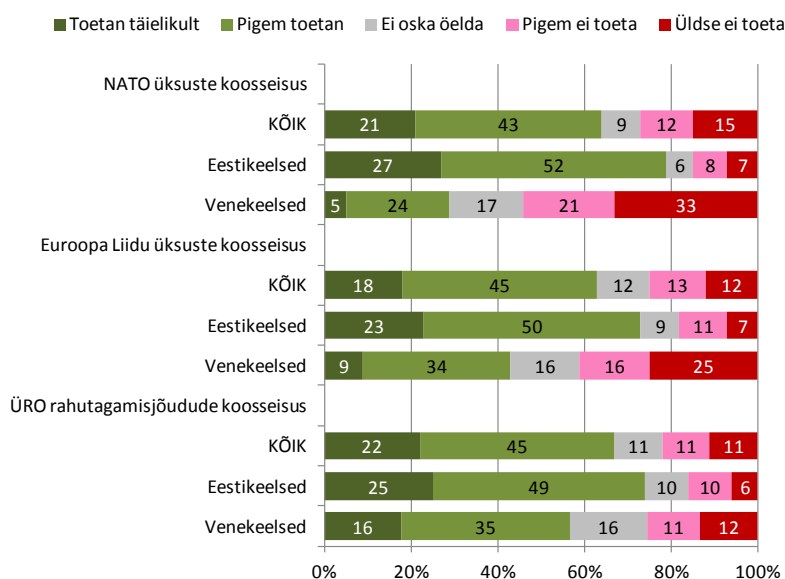


### 8.3 Suhtumine osalemisse NATO, EL ja ÜRO missioonidel

Kuna Eesti kaitseväelased on osalenud missioonidel nii NATO, Euroopa Liidu kui ka ÜRO üksuste koosseisus, tundsi huvi, kas avalikul arvamusel on erineva egiidi all toimuvatesse operatsioonidesse ka erinev suhtumine.

Üldises hinnangutes suuri erinevusi ilmsiks ei tule, küll aga on venekeelsete vastajate seas selgelt soovitud osalemine ÜRO missioonidel, sellele järgnevalt Euroopa Liidu missioonidel ning viimasena NATO üksuste koosseisus (Joonis 53).

**Joonis 53. Suhtumine Eesti kaitseväge üksuste osalemisse rahvusvahelistes operatsioonides (%) ; N = kõik vastajad**

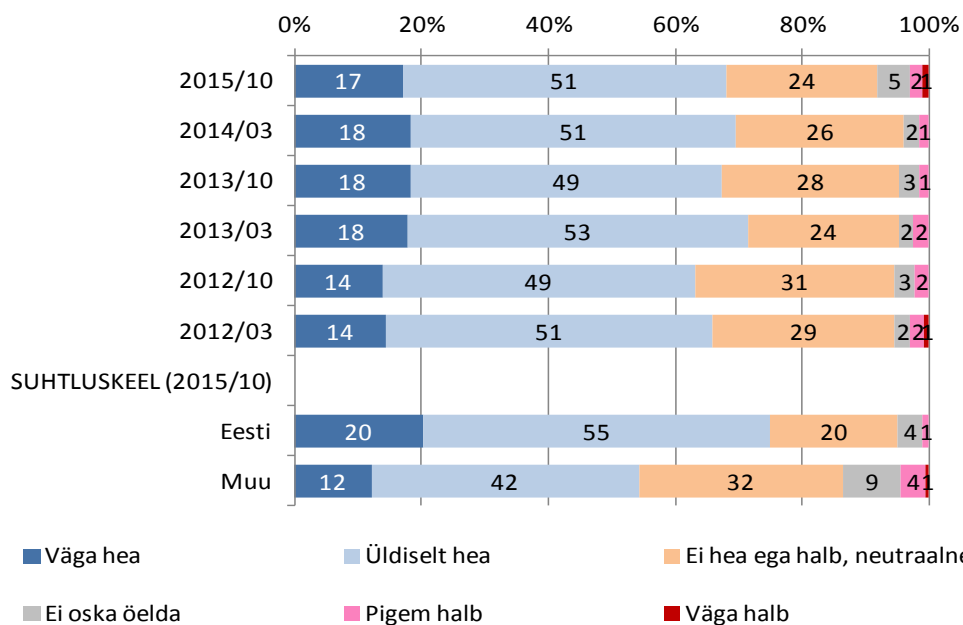


## 9 Suhtumine kutselistesse kaitseväelastesse

Suhtumist elukutselistesse kaitseväelastesse uuriti viimati 2014. aasta märtsis toimunud ja neljas sellele eelnenud küsitluses. Ilmselt ei olegi seda teemat vaja igas küsitluses uurida, sest nagu näitavad seekordsed küsitlustulemused, on elanikkonna suhtumine stabiilselt positiivne.

**Väga hästi või üldiselt hästi suhtub tegeväelastesse 68% küsitletutest**, eestikeelsetest vastajatest koguni kolm neljandikku (Joonis 54).

**Joonis 54. Suhtumine elukutselistesse kaitseväelastesse (%) ; N = kõik vastajad)**



Küsisime taas ka seda, mida arvab avalik arvamus elukutseliseks kaitsevälaseks hakkamise motiivide kohta.

Peamiste motiividena nähakse **huvi kaitsevälase ameti vastu ning patriotismi**. Oluliseks peetakse ka enese arendamisega seotud tegureid: **võimalust saada koolitust ning hoida ennast heas füüsilises vormis**. Olulisuselt neljandal positsioonil on ka **hea palk**. Vähemoluliseks peetakse muu töö puudumist ja pikka puhkust (Joonis 55).

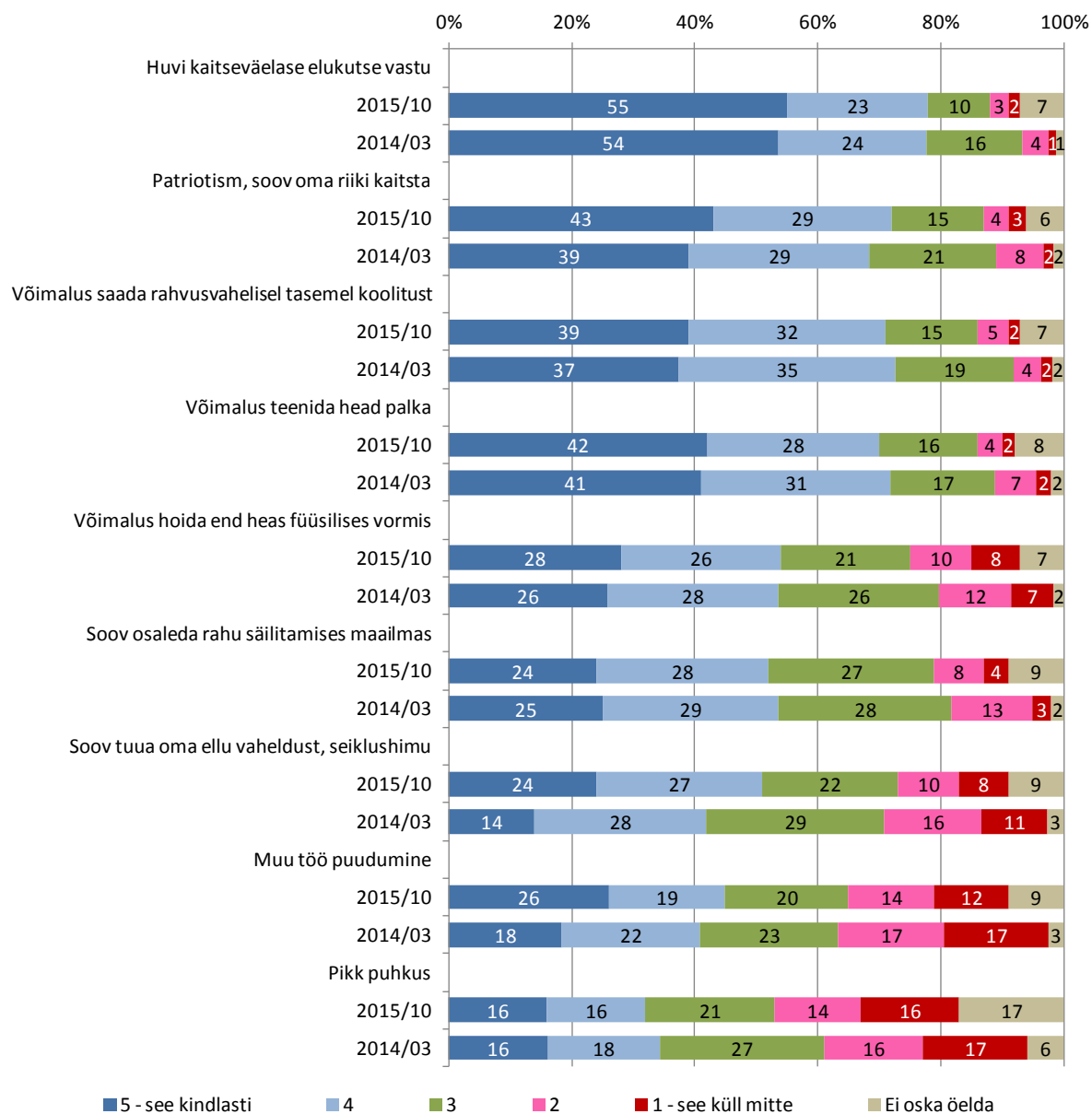
Viiepallisel skaalal antud keskmiste olulisushinnangute võrdlus on toodud tabelis 5.

**Tabel 5 – Kaitsevälaseteenistusse asumise motiivid**

(keskmised hinnangud viiepallisel skaalal)

	Märts 2014	Oktoober 2015
Huvi kaitsevälase elukutse vastu	4,26	4,35
Võimalus teenida head palka	4,03	4,12
Patriotism, soov oma riiki kaitsta	3,98	4,12
Võimalus saada rahvusvahelisel tasemel koolitust	4,04	4,07
Soov osaleda rahu säilitamises maailmas	3,60	3,66
Võimalus hoida end heas füüsilises vormis	3,55	3,61
Soov tuua oma ellu vaheldust, seiklushimu	3,19	3,55
Muu töö puudumine	3,09	3,35
Pikk puhkus	3,00	3,01

**Joonis 55. Kutseliseks kaitseväelaseks hakkamise motiivid (%) ; N = kõik vastajad**



## 10 Veteranipoliitika

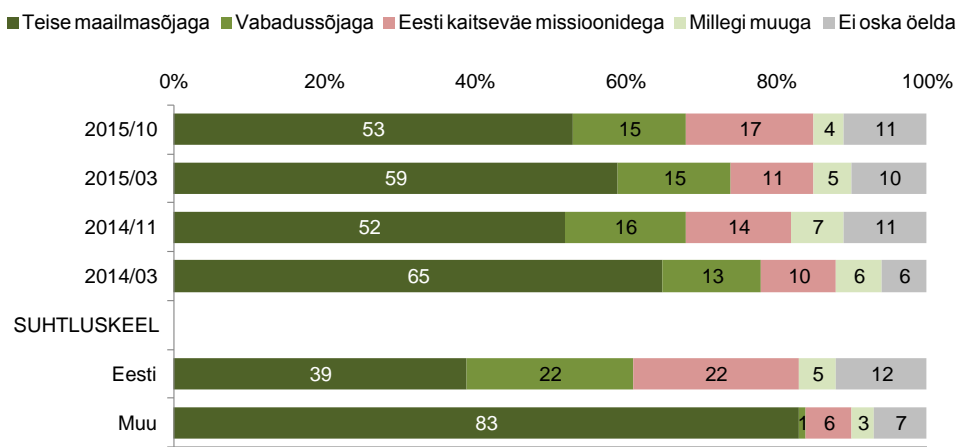
Viimase nelja uuringulaine jooksul on vastajailt täiendavalt päritud, kas sõna „veteran“ seostub neil eeskätt Teise maailmasõjaga, Vabadussõjaga või Eesti kaitseväge missioonidega Kosovos, Afganistanis ja Iraagis.

Vastustest ilmneb, et enam kui poolele elanikkonnast **seostub sõna „veteran“ ikkagi eeskätt Teise maailmasõjaga** (Joonis 56). Venekeelsetest vastajatest seostavad veterane Teise maailmasõjaga koguni 83 protsenti (eestlastest 39%).

Eestlaste seas on 22 protsenti neid, kellel sõna veteran seostub Vabadussõjaga (ehkki neid veterane meil enam paraku elus ei ole) ning **tasapisi on suurenemas ka nende osakaal, kes oskavad sõna „veteran“ seostada Eesti kaitseväge missioonidest osavõtnutega** (tõus 16 protsendilt märtsis 22 protsendile oktoobris). Venekeelsetest vastajatest oskab missioonidest osavõtnuid veteraniks pidada vaid kuus protsenti.

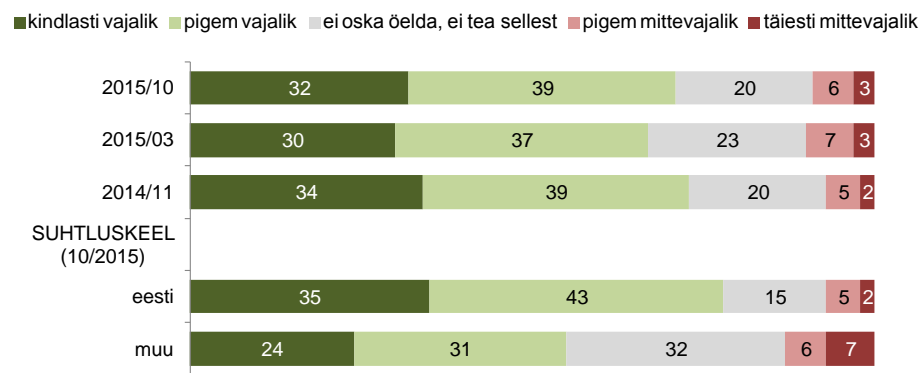
Need 4 protsenti küsitletutest, kes pakkusid veterani vasteks midagi muud, märkisid kõige sagedamini, et veterani all tuleks mõista kõikides sõdades osalenuid.

**Joonis 56. Millega eeskätt seostub sõna „veteran“, (%) ; N = kõik vastajad**



Alates 2012. aastast iga aasta 23. aprillil (jüripäeval) tähistatavat **veteranide päeva peab aga valdav enamik küsitletutest (71 protsenti) kindlasti või pigem vajalikuks** – mida iganes nad siis sõna „veteran“ all ka ei mõtle (Joonis 57). Venekeelsete vastajate teadlikkus sellise päeva tähistamisest on veel väike, kuid liigub siiski tõusujoones: kui märtsis veel tervelt 43 protsenti ei teadnud sellest päevast midagi või ei osanud öelda, siis nüüd oli selliste vastajate osakaal 32 protsenti. Päeva tähistamise vajalikuks pidajaid oli venekeelsete vastajate seas esimest korda üle 50 protsenti.

**Joonis 57. Suhtumine veteranide päeva tähistamise (%) ; N = kõik vastajad**



## 11 Riigikaitse alane teave

See peatükk hõlmab endas ülevaadet riigikaitsealase teabega seotud küsimustest: kui vajalikuks peetakse riigikaitseõpetuse õpetamist koolides ja kui suur osa vastajatest on lugenud Postimehe lisalehte Riigikaitse.

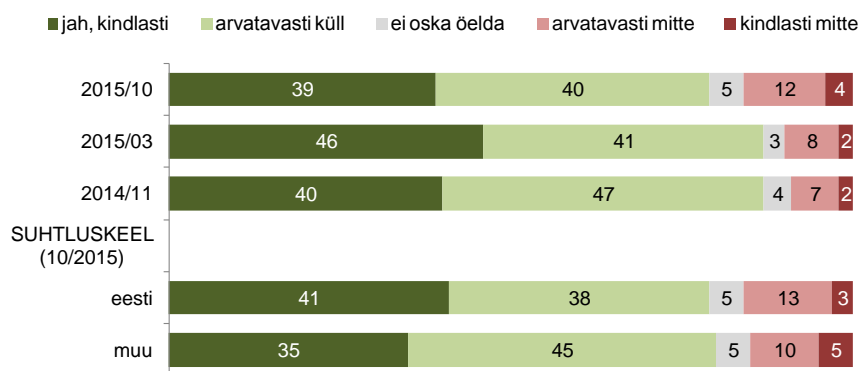
### 11.1 Riigikaitseõpetus koolides

Suhtumine riigikaitseõpetuse vajalikkusesse kooli õppeprogrammis on Eesti elanikkond olnud püsivalt positiivne – juba 2008. aastast alates on seda kindlasti või arvatavasti vajalikuks pidanud ca neli viiendikku küsitletutest.

Eelmisel sügisel muutsime pisut küsimuse sõnastust ning nüüdsest kõlab see nii: „**Kas kõigis keskhariidust andvates õppeasutustes peaks olema võimalik õppida riigikaitseõpetust?**“

**Toetus riigikaitseõpetuse õpetamisele on valdav**, ehkki pisut madalam kui kevadel ja aasta tagasi. 2014 sügisel ja 2015 märtsis pidas seda kindlasti või arvatavasti vajalikuks 87 protsenti, seekord 79 protsenti küsitletutest (Joonis 58). Eesti- ja venekeelsete vastajate toetus riigikaitseõpetusele on võrdne.

**Joonis 58. Suhtumine riigikaitseõpetuse vajalikkusesse kõigis keskhariidust andvates õppeasutustes** (%; N = kõik vastajad)



### 11.2 Postimehe vahel ilmuv lisaleht Riigikaitse

Lisaks elanike üldisele meediatarbimise kaardistamisele sisaldas uuringuankeet ka üht otseselt riigikaitsealast infoallikat puudutavat küsimust. Kui kuni 2014. aasta märtsini uuriti Eesti Ekspressi lisalehte Riigikaitse.EE loetavust, siis alates 2014 novembrist esitati küsimus Postimehe vahel ilmuva lisalehte Riigikaitse lugemise kohta.

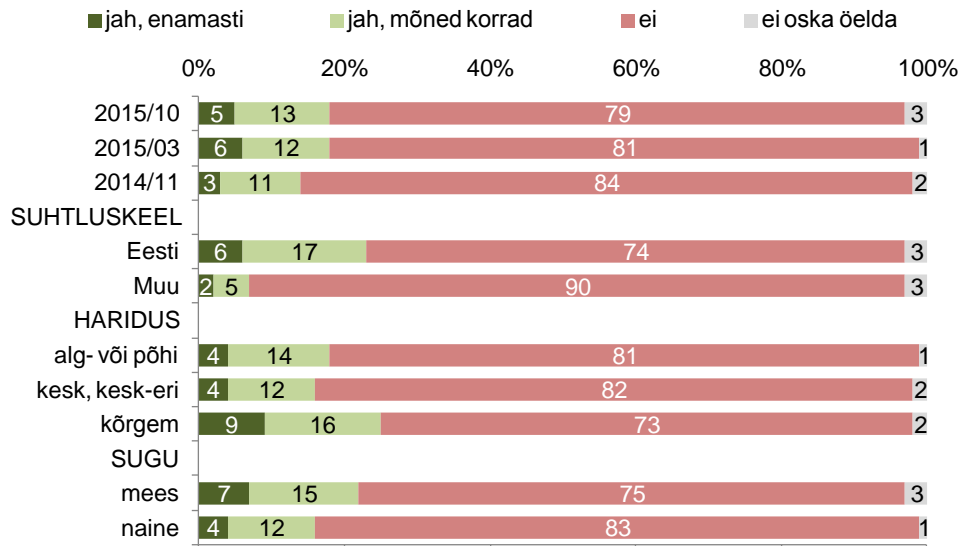
Uuringutulemustele tuginedes võib väita, et sama suur hulk huvilisi, kui oli varem Riigikaitse.EE-l, on üles leidnud ka Postimehe lisalehte Riigikaitse.

Kui Eesti Ekspressi vahel neli korda aastas ilmuvat lisalehte Riigikaitse.EE oli aastatel 2012 – 2013 lugenud 10-14% elanikest, kusjuures 2-3% luges lehte enamikel juhtudel ja 8-11% tegi seda mõnel korral, siis **Postimehe lisalehte Riigikaitse oli oktoobriks 2015 lugenud 18 protsenti küsitletutest, kellest 5 protsenti tegi seda enamasti ja 13 protsenti kord või paar.**

Võrreldes märtsikuisse küsitlusega siiski suurenemist „Riigikaitse“ loetavuses toimunud ei ole.

Kuna tegemist on eestikeelse väljaandega, siis on igati ootuspärane, et eestikeelsete vastajate seas on seda lehte lugenuid rohkem kui mitte-eestlaste hulgas (vastavalt 23% ja 7%). Samuti on lugejaid keskmisest rohkem kõrgema haridusega elanike (25%) ja meeste (22%) hulgas.

**Joonis 59. Postimehe vahel ilmuva lisalehe Riigikaitse lugemine (%) ; N = kõik vastajad)**

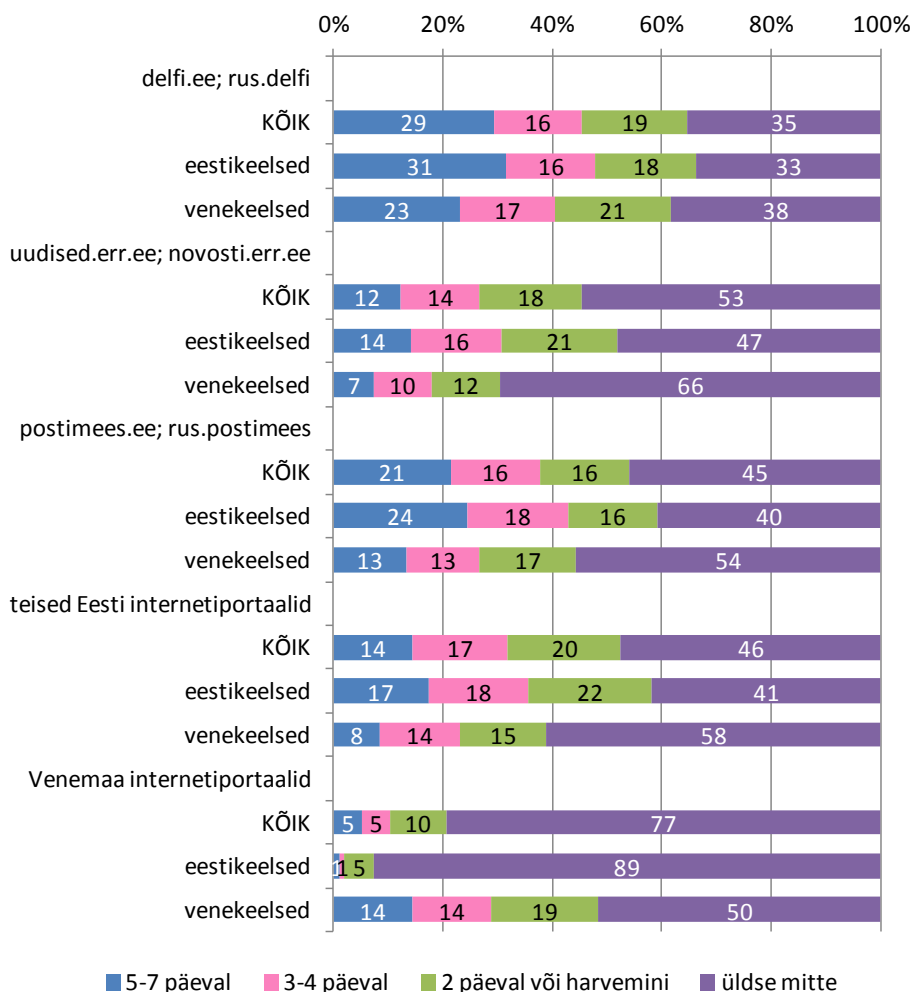


## 12 Meediatarbimine

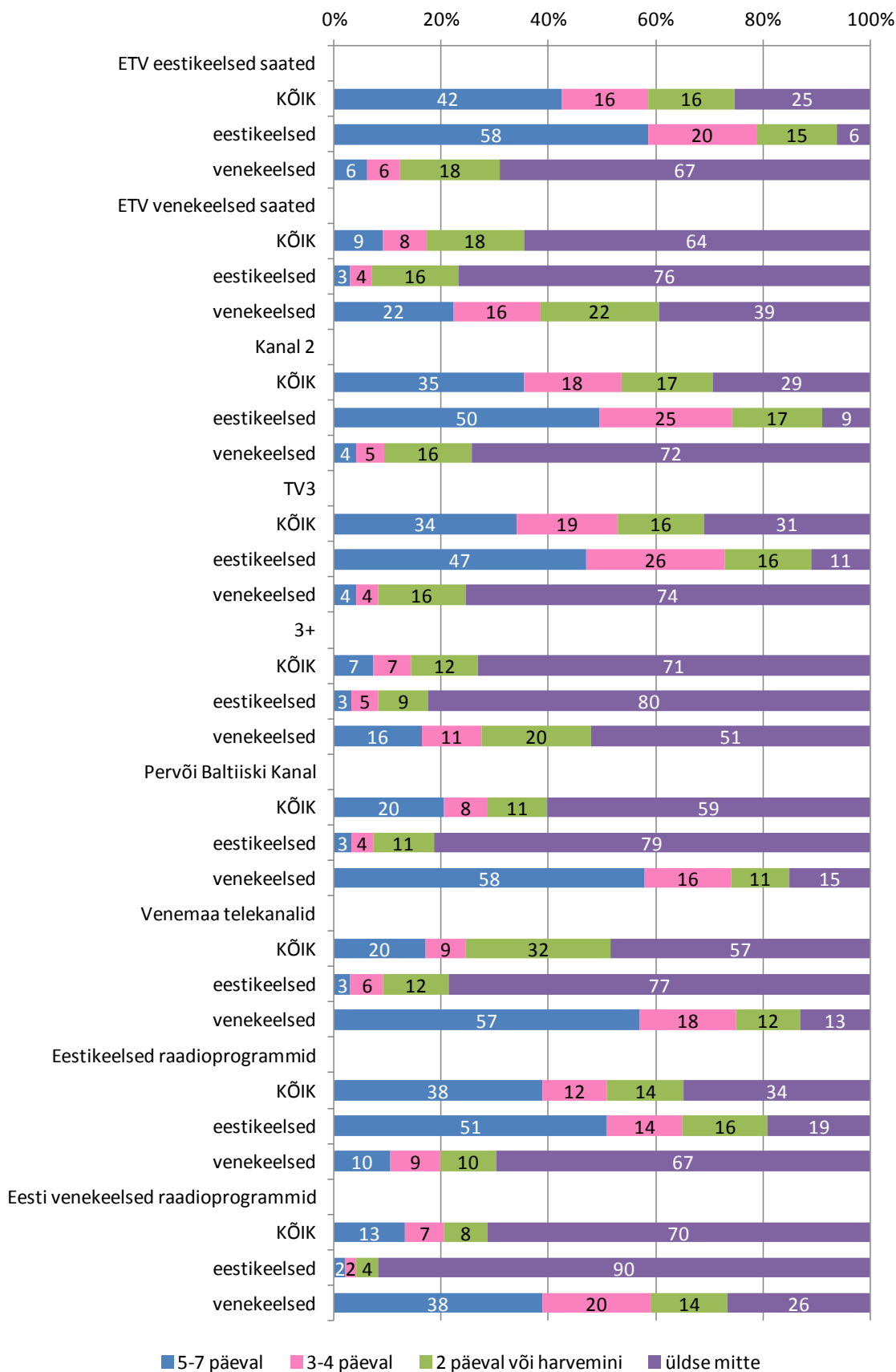
Küsimustikku oli lülitatud ka ulatuslik meediatarbimise plokk, mille eesmärgiks on eelkõige vaadelda, kuidas sõltuvad elanikkonna riigikaitse hoiakud vastajate kontaktist erinevate meediakanalitega. Selle väljaselgitamine nõuab andmete teisest analüüsi, mis ei ole käesoleva aruande ülesanne.

Esitame alljärgnevalt erinevate tele- ja radiokanalite vaatamist-kuulamist ning internetiportaalide jälgimist iseloomustavad küsitlustulemused lihtsate sagedusjaotustena.

**Joonis 60. Uudisteportaalide ja ajalehtede võrguväljaannete külastamine**  
(%; N = kõik vastajad)



**Joonis 61. Tele- ja raadiokanalite vaatamine/kuulamine (%) ; N = kõik vastajad**





## **LISAD**

### **1 Küsimustik**

### **2 Vastuste koondtabelid**

### **3 Sagedustabelid eestlaste vastustega**

### **4 Sagedustabelid mitte-eestlaste vastustega**